

Handleiding RAW-systematiek

Hoofdstuk 01 Algemeen en administratief

Versie april 2024

CROW bedenkt slimme en praktische oplossingen voor vraagstukken over infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer in Nederland. Dat doen we samen met externe professionals die kennis met elkaar delen en toepasbaar maken voor de praktijk. CROW is een onafhankelijke kennisorganisatie zonder winstoogmerk die investeert in kennis voor nu en in de toekomst. Wij streven naar de beste oplossingen voor vraagstukken van beleid tot en met beheer in infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer, en werk en veiligheid. Bovendien zijn wij experts op het gebied van aanbesteden en contracteren.

Inhoud	
01 Algemeen en administratief.....	6
01.01 Algemene bepalingen.....	6
01.01.01 Van toepassing zijnde bepalingen.....	6
01.01.02 RAW-bestek: inschrijving.....	6
01.01.03 RAW-bestek: inschrijvingsstaat	7
01.01.04 RAW-bestek: beoordeling inschrijvingsstaat	9
01.01.05 RAW-raamovereenkomst: inschrijving	9
01.01.06 RAW-raamovereenkomst: inschrijvingsstaat.....	9
01.01.07 RAW-raamovereenkomst: beoordeling inschrijvingsstaat	10
01.01.08 Vaststellen te accorderen hoeveelheden.....	10
01.01.09 RAW-bestek: verrekening afwijkingen te accorderen hoeveelheden resultaatsverplichting.....	12
01.01.11 Splitsen van resultaatsverplichtingen in deelresultaatsverplichtingen	12
01.01.12 Acceptatie van lijst met deelresultaatsverplichtingen.....	12
01.01.13 Overige algemene bepalingen.....	13
01.02 Betalingsregelingen: aannemingssom	13
01.02.01 Betaling.....	13
01.02.02 Opneming.....	14
01.02.03 RAW-bestek: grootte van de betalingstermijn	14
01.03 Betalingsregelingen: afwijkingen van verrekenbare hoeveelheden.....	15
01.03.03 RAW-bestek: verrekenprijzen voor afwijkingen van verrekenbare hoeveelheden	15
01.03.05 RAW-raamovereenkomst: verrekenprijzen voor afwijkingen van verrekenbare hoeveelheden in deelopdrachten.....	16
01.04 Betalingsregelingen: risicoregeling	18
01.04.01 Algemeen.....	23
01.04.03 Verrekening van wijzigingen in loonkosten.....	25
01.04.04 Verrekening van wijzigingen in kosten van brandstofgroepen.....	25
01.04.05 Verrekening van wijzigingen in kosten van bouwstofgroepen	25
01.04.06 Uitvoeringsbepalingen	25
01.06 Betalingsregelingen: declaraties	31
01.06.01 Indienen declaraties	31
01.07 Zekerheidstelling	31
01.08 Bijdragen	33
Standaard RAW Bepalingen.....	33
01.08.01 RAW-bestek: bijdrage RAW-systematiek.....	33
01.08.02 RAW-bestek: Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving.....	33
01.08.03 RAW-raamovereenkomst: bijdrage RAW-systematiek.....	33
01.08.04 RAW-raamovereenkomst: Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving.....	33
01.09 Kabels en leidingen.....	35
01.09.01 Algemeen.....	35
01.10 Publiekrechtelijke en privaatrechtelijke toestemmingen	36
01.10.01 Aan de aannemer verleende publiekrechtelijke en privaatrechtelijke toestemmingen.....	36

01.12 Maatregelen in het belang van het verkeer.....	38
01.12.01 Algemeen.....	38
01.12.04 Signaalkleding.....	38
01.13 Kwaliteitsplan, algemeen tijdschema, werkplan, flexibele uitvoeringstermijn.....	39
01.13.01 Kwaliteitsborging.....	39
01.13.02 Kwaliteitsplan.....	40
01.13.03 Acceptatie kwaliteitsplan.....	41
01.13.06 Algemeen tijdschema, werkplan.....	41
01.13.07 Flexibele uitvoeringstermijn.....	41
01.14 Bouwstoffen.....	42
01.14.03 Keuring van bouwstoffen voorzien van CE-markering.....	42
01.14.04 Gegevens bouwstoffen voorzien van CE-markering.....	43
01.14.05 Kwaliteitsborging en keuring van bouwstoffen.....	43
01.14.06 Besluit bodemkwaliteit.....	43
01.14.07 Bewijs van oorsprong.....	44
01.16 Verzekeringen.....	45
01.17 Vrijgekomen materialen.....	46
01.17.01 Vrijgekomen materialen.....	46
01.17.02 Hoedanigheid van te verwerken vrijgekomen materialen.....	46
01.17.03 Vrijgekomen grond en baggerspecie als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit.....	47
01.17.04 Vrijgekomen bouwstoffen, niet zijnde asfalt, als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit.....	47
01.17.05 Vrijgekomen asfalt als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit.....	47
01.17.06 Vervoeren van vrijgekomen materialen naar een inrichting.....	48
01.17.07 Plan voor het omgaan met vrijgekomen materialen.....	49
01.17.08 Bewijs van ontvangst.....	49
01.17.09 Bewijs van verwerking teerhoudend asfalt.....	50
01.17.10 Verrekening van wijzigingen van acceptatietarieven.....	50
01.18 Bescherming te handhaven vegetatie.....	51
01.18.01 Uitvoering van werkzaamheden.....	51
01.18.02 Maatregelen in verband met bescherming te handhaven vegetatie.....	52
01.18.05 Schadevergoeding bomen.....	52
01.18.06 Schadevergoeding houtachtige vegetatie, niet zijnde bomen.....	52
01.18.07 Schadevergoeding kruidachtige vegetatie.....	52
01.19 Arbeidsomstandigheden.....	53
01.19.01 Veiligheids- en gezondheidsplan (V&G-plan).....	53
01.19.02 Coördinator voor de uitvoeringsfase (V&G-coördinator).....	53
01.20 Kwaliteitsborging.....	54
01.21 RAW-raamovereenkomst.....	56
01.21.01 Begrippen.....	60
01.21.02 Algemeen.....	61
01.21.03 Verlangen van een zekerheidstelling op de RAW-raamovereenkomst.....	61
01.21.04 Verlengen van een RAW-raamovereenkomst.....	61

01.21.05 Verstrekken van een deelopdracht	61
01.21.06 Bijkomende werkzaamheden bij een te verstrekken deelopdracht.....	61
01.21.07 Vaststellen van de som van een deelopdracht	62
01.21.08 Wijzigen van een deelopdracht.....	62
01.21.09 RAW-raamovereenkomst: omzetgarantie.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
01.21.10 RAW-raamovereenkomst: indexering van de prijzen per eenheid.....	63
BIJLAGEN RAW-raamovereenkomst.....	65
Voorbeelden van besteksposten in een RAW-raamovereenkomst	65
Bijlage Inschrijvingsstaat behorend bij een RAW-raamovereenkomst.....	67
Bijlage Inschrijvingsbiljet behorend bij een RAW-raamovereenkomst.....	69
01.22 Te beschermen plant- en diersoorten – Algemene toelichting.....	71
01.22.01 Uitvoering van werkzaamheden.....	72
01.22.02 Maatregelen in verband met te beschermen plant- en diersoorten.....	73
01.22.03 Plan van aanpak voor het omgaan met te beschermen plant- en diersoorten	73
01.23 Communicatie	75
01.23.01 VISI-systematiek.....	75
01.23.01 Gebruik van de VISI-systematiek.....	76
01.24 Beeldkwaliteit.....	77
01.24.01 Begrippen.....	81
01.24.02 Algemeen.....	81
01.24.03 Besteksposten die niet als eenheid ‘week’ hebben	81
01.24.04 Meetlocaties	82
01.24.05 Aanvang werk.....	82
01.24.06 Benodigde bouwstoffen	83
01.24.07 Besteksmeldingen	83
01.24.08 Opneming.....	83
01.26 Inzet personen in het kader van social return – Algemene toelichting	86
01.26.01 Begrippen.....	86
01.26.02 Doelgroep.....	86
01.26.03 Social-returnverplichting	87
01.26.05 Certificering Prestatieladder Socialer Ondernemen	87
01.26.06 Inzet van personen volgens eigen plan van de aannemer.....	88
01.26.07 Inzet en opleiding van personen die worden voorgedragen door de opdrachtgever	88

01 ALGEMEEN EN ADMINISTRATIEF

01.01 ALGEMENE BEPALINGEN

Deze handleiding geeft een toelichting op de Standaard RAW Bepalingen en de Catalogus Bepalingen. Een aantal keren wordt ook verwezen naar delen uit het bestek.

Geadviseerd wordt om de handleiding 00 'Algemeen' (zie [Handleiding 00](#)) door te nemen voordat deze handleiding 'Algemeen en administratie' wordt geraadpleegd. Veel van de in deze handleiding opgenomen begrippen worden in de handleiding 00 'Algemeen' toegelicht.

De artikelen 01.01.02 t/m 01.01.10 hebben betrekking op de aanbestedingsprocedure en zijn alleen van toepassing in de aanbestedingsfase van een RAW-bestek, als het artikel van toepassing is verklaard in de aankondiging van de opdracht of in de aanbestedingsleidraad (inschrijvingsleidraad) of een ander aanbestedingsdocument.

01.01.01 Van toepassing zijnde bepalingen

Bepalingen: Standaard RAW

lid 02: het document 'Normenoverzicht gww' van CROW bevat een selectie van titels van normen die door het Nederlands Normalisatie-instituut (NEN) zijn uitgegeven. Dit overzicht is kosteloos beschikbaar via: [Normenoverzicht gww](#). De in het document 'Normenoverzicht gww' vermelde normen zijn integraal onderdeel van de Standaard
Het document 'Normenoverzicht gww' is een momentopname. Het is daarom mogelijk dat normen na het samenstellen van de lijst zijn gewijzigd of vervallen. Een actuele stand van zaken met betrekking tot de Nederlandse normen vindt u op de website van het Nederlands Normalisatie-instituut (<https://www.nen.nl>). Hier is van elke norm de status en een beknopte beschrijving te vinden. In de Standaard RAW Bepalingen is een lijst met publicaties opgenomen waarnaar wordt verwezen

01.01.02 RAW-bestek: inschrijving

Bepalingen: Standaard RAW

Toestaan varianten van inschrijvers: een aanbesteder vergroot de kans op innovatie door inschrijvers de gelegenheid te geven varianten in te dienen. In de aankondiging moet de aanbesteder vermelden dat varianten zijn toegestaan en waarop deze worden beoordeeld. De beoordelingscriteria moeten als bijlage bij het bestek worden gevoegd. Ook moet duidelijk zijn of naast het indienen van een variant, ook besteksconform moet worden ingeschreven. Uit overwegingen van efficiëntie is het beter om zo'n conformiteitseis niet te stellen en de keus aan de inschrijvers te laten. Industrialisatie en specialisatie in de bouw worden gestimuleerd als een ondernemer kan inschrijven met een oplossing waarin hij gespecialiseerd is.

Vanwege die specialisatie kan een besteksconforme inschrijving niet concurrerend worden aangeboden en brengt over het algemeen extra kosten met zich mee, ook voor de aanbesteder. Als de aanbesteder varianten toestaat, is hij verplicht om op voorhand aan te geven op welke criteria deze beoordeeld gaan worden. Om die reden moet het gunningscriterium van de beste prijs kwaliteitverhouding (EMVI-BPKV) worden gehanteerd.

lid 01: elke inschrijver bepaalt de prijs waarvoor hij het werk wil aannemen. Hij gaat daarbij uit van de informatie die is opgenomen in het bestek en de bijbehorende documenten. Om als inschrijver te worden aangemerkt, moet deze zijn inschrijvingssom vermelden op het inschrijvingsbiljet dat bij het bestek is gevoegd. Ook moet hij dit biljet volledig ingevuld en ondertekend indienen op de daarvoor vermelde plaats (veelal digitaal) vóór het daarvoor vastgestelde tijdstip. Naast het inschrijvingsbiljet moeten vrijwel altijd ook andere documenten worden ingeleverd. Deze documenten zijn in de aanbestedingsstukken vermeld.

lid 04: als de aanbesteder in de aankondiging bekend maakt dat varianten mogen worden ingediend, dan moet de inschrijver die variant duidelijk omschrijven (bijvoorbeeld door middel van besteksposten), een op die variant afgestemde inschrijvingsstaat opstellen en daarop de ontleding van zijn inschrijvingssom (die behoort bij de variant) weergeven.

lid 05: het ligt voor de hand dat een inschrijver voor de omschrijving van zijn variant hoeveelheden vermeldt op een wijze, zoals dat voor de oplossing overeenkomstig het bestek door de aanbesteder is gedaan. Deze hoeveelheden bepalen mede de inhoud/omvang van de variant.

Het is van belang om de varianten van verschillende inschrijvers op de in het bestek vermelde eisen te toetsen en bovendien elke discussie over de aard van die hoeveelheden uit te sluiten.

01.01.03 RAW-bestek: inschrijvingsstaat

Bepalingen: Standaard RAW

Algemeen: een inschrijver moet op de inschrijvingsstaat de ontleding van zijn inschrijvingsom weergeven (zie onderstaand voorbeeld van de inschrijvingsstaat). Hierbij is hij gehouden aan de eisen die daaraan zijn gesteld. Gezien de aard van deze eisen bieden zij enige ruimte voor interpretatie. Denk bijvoorbeeld aan de scheiding tussen productiegebonden kosten en niet-productiegebonden kosten: het aan- en afvoeren van materieel wordt in het algemeen als niet-productiegebonden ervaren. Als dit materieel bij een uitvoeringsploeg hoort en na afloop van de dagelijkse werkzaamheden niet op het werk achterblijft, wordt dit al snel als productiegebonden beschouwd.

Ook zijn er verschillen in bedrijfsopvattingen over bijvoorbeeld algemene kosten. Algemene kosten hebben betrekking op de kosten van de bedrijfsvoering van de inschrijver en zijn projectonafhankelijk. Deze onafhankelijkheid van het project vervaagt bij grote projecten met eigen (bedrijfsvoerings)voorzieningen. Algemene kosten worden vaak berekend aan de hand van een percentage over de realisatiekosten (exclusief winst en risico); verschillen in bedrijfsopvatting kunnen tot gevolg hebben dat bepaalde kosten niet zijn toegedeeld aan de algemene kosten.

Voorbeelden van algemene kosten zijn:

- Kosten voor huisvesting,
- Vervoer;
- Kantoorkosten;
- Bedrijfsverzekeringen.

Hieronder een voorbeeld van een inschrijvingsstaat:

BESTEKS- POSTNUMMER	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEVEELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	PRIJS PER EENHEID IN EURO	TOTAAL BEDRAG IN EURO
101010	Resultaatsbeschrijving 1	st		V	
101020	Resultaatsbeschrijving 2	m3		V	
101030	Resultaatsbeschrijving 3	ton		V	
	Enzovoort				
	SUBTOTAAL				
9	Staartposten				
91	Eenmalige kosten				
910010	EUR		N	
910020	EUR		N	
919980	Overige eenmalige kosten	EUR		N	
919990	Korting	EUR		N	
92	Uitvoeringskosten				
929990	Uitvoeringskosten	EUR		N	
93	Algemene kosten				
939990	Algemene kosten	EUR		N	
94	Winst en risico				
949990	Winst en risico	EUR		N	
95	Stelposten				
950010	Stelpost 1	EUR		V	
950020	Stelpost 2	EUR		V	
96	Bijdragen				
960010	Bijdrage RAW-systematiek (0,15%)	EUR		N	
960020	Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving (0,15%)	EUR		N	
	Aannemingsom, de omzetbelasting niet inbegrepen	EUR			
	Gedaan te				
	De 20..				
	De inschrijver(s),				

In de inschrijvingsstaat staan voor het subtotaal de besteksposten. Na het subtotaal staan de staartkosten, hiervoor is een vaste indeling. De staartkosten zijn als volgt onderverdeeld:

- 91 – Eenmalige kosten;
- 92 – Uitvoeringskosten;
- 93 – Algemene kosten;
- 94 – Winst en risico;
- 95 – Stelposten;
- 96 – Bijdragen.

lid 02: de aanbesteder beoordeelt de inschrijvingsstaat op het voldoen aan dit artikel van de Standaard, waarbij de aanbesteder vaststelt of de ingevulde inschrijvingsstaat voldoet aan de gestelde eisen en daarmee dienst kan doen voor:

- de berekening van de grootte van de betalingstermijnen (betaling op basis van productie, zie: [01.02.03 RAW-bestek: grootte van de betalingstermijn](#);
- het vaststellen van verrekenprijzen, zie: [01.03.03 RAW-bestek: verrekenprijzen voor afwijkingen van verrekenbare hoeveelheden](#) en UAV 2012 paragraaf 39.

Bij deze beoordeling hanteert de aanbesteder zijn eigen raming van kosten als referentie. Bij de beoordeling van de inschrijvingsstaat moet de aanbesteder zich realiseren dat het niet is toegestaan om wijzigingen (te laten) aanbrengen in inschrijvingsdocumenten. Dat mag ook niet in de ontleding van de inschrijvingsom, zoals die door de inschrijver is ingediend op de ingevulde inschrijvingsstaat.

Als de aanbesteder vermoedt dat de ontleding van de inschrijvingsom niet voldoet, dan motiveert hij dit inhoudelijk en verzoekt hij de inschrijver binnen een termijn van zeven kalenderdagen om een schriftelijke toelichting. Als de toelichting niet binnen de gestelde termijn is ontvangen, of als daaruit blijkt dat nog (steeds) niet wordt voldaan aan de gestelde eisen, dan wijst de aanbesteder deze inschrijving af. De gestelde eisen dienen onderdeel van het bestek te zijn.

01.01.04 RAW-bestek: beoordeling inschrijvingsstaat

Bepalingen: Standaard RAW

lid 04: de Aanbestedingswet en het ARW 2016 bieden geen mogelijkheid op herstel. Er kan jurisprudentie worden geraadpleegd om te kijken of er (kleine) gebreken zijn die zich wel lenen voor herstel.

01.01.05 RAW-raamovereenkomst: inschrijving

Van een RAW-raamovereenkomst is sprake als in het bestek resultaatsverplichtingen zijn opgenomen, die voorzien zijn van het kenmerk 'F', zoals beschreven in de 'Verklaring' voorafgaand aan deel 2.2 van de RAW-raamovereenkomst. Kenmerkend voor een RAW-raamovereenkomst is het ontbreken van bindende hoeveelheden resultaatsverplichting. Om toch vergelijkbare inschrijvingen te krijgen, wordt bij elke bestekspost een fictieve hoeveelheid resultaatsverplichting vermeld. Deze fictieve hoeveelheden resultaatsverplichting hebben alleen betekenis in de aanbestedingsfase.

Na het sluiten van een raamovereenkomst hebben deze fictieve hoeveelheden resultaatsverplichting geen betekenis meer, ze maken geen deel uit van de RAW-raamovereenkomst.

Fictieve hoeveelheden resultaatsverplichting geven een 'weging' mee aan een prijs om tot een goede vergelijking bij inschrijving te komen, om strategisch inschrijfgedrag te voorkomen en de 'beste aanbieding' te selecteren (op het gunningscriterium laagste prijs).

De inschrijver moet bij zijn inschrijving per resultaatsverplichting een prijs per eenheid opgeven. Deze prijzen per eenheid maken na het afsluiten van de raamovereenkomst deel uit van de RAW-raamovereenkomst.

Met behulp van de fictieve hoeveelheden resultaatsverplichting wordt de inschrijvingsom berekend. De prijs per eenheid resultaatsverplichting vermenigvuldigd met de bijbehorende fictieve hoeveelheid resultaatsverplichting resulteert per bestekspost in een fictief bedrag; de som van de fictieve bedragen (subtotaal) en de percentages van het subtotaal voor uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico en een eventuele korting (staartkosten) geven de inschrijvingsom.

Het wordt inschrijvers bij het inschrijven op een RAW-raamovereenkomst, vanwege de aard van de RAW-raamovereenkomst, sterk afgeraden een percentage korting over het subtotaal te geven. De werkzaamheden worden uitgevoerd in [deelopdrachten](#).

Bepalingen: Standaard RAW

lid 02: één van de inschrijvingsdocumenten bij een RAW-raamovereenkomst betreft de zogenoemde inschrijvingsstaat. De inschrijvingsstaat bevat een korte weergave van de resultaatsverplichtingen (inclusief eenheid en fictieve hoeveelheid resultaatsverplichting) uit deel 2.2 van het bestek, en de zogenaamde staartkosten. Bij een RAW-raamovereenkomst zijn deze staartkosten: uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico en een eventuele korting.

Van de inschrijver wordt verlangd dat hij op de inschrijvingsstaat de ontleding van zijn inschrijvingsom weergeeft.

01.01.06 RAW-raamovereenkomst: inschrijvingsstaat

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: het beoordelen van de inschrijvingsstaat door de aanbesteder bestaat uit een geldigheidstoets aan het voldoen aan artikel 01.01.06 van de Standaard RAW Bepalingen, waarbij de aanbesteder vaststelt of de ingevulde inschrijvingsstaat voldoet aan de gestelde eisen. Bij deze geldigheidstoets hanteert de aanbesteder zijn raming van kosten als referentie. In deze raming heeft de aanbesteder aannames gedaan ten aanzien van de toedeling van kosten.

Verschillen met een inschrijver worden bepaald door verschillen in prijsniveaus, door de wijze van uitvoering en door verschillen in de wijze waarop de kosten zijn toegedeeld. Bij de toetsing van de inschrijvingsstaat moet de aanbesteder zich realiseren dat het niet is toegestaan om wijzigingen (te laten) aan te brengen in inschrijvingsdocumenten. Ook niet in de ontleding van de inschrijvingsom,

zoals die door de inschrijver is ingediend op de ingevulde inschrijvingsstaat, uitgezonderd een voor eenvoudig herstel vatbaar gebrek.

01.01.07 RAW-raamovereenkomst: beoordeling inschrijvingsstaat

Bepalingen: Standaard RAW

lid 04: de Aanbestedingswet en het ARW 2016 bieden zelf op dit moment geen mogelijkheid op herstel. Er kan jurisprudentie worden geraadpleegd om te kijken of er (kleine) gebreken zijn die zich wel lenen voor herstel.

01.01.08 Vaststellen te accorderen hoeveelheden

Documenten die ten grondslag hebben gelegen aan de berekening van de hoeveelheid, behoren (meestal) niet tot het bestek. De aannemer wordt vooraf in de gelegenheid gesteld om deze hoeveelheden te controleren.

Bepalingen: Standaard RAW

Lid 01: legt de periode vast waarbinnen de aanbesteder de documenten en aanvullende gegevens verstrekt die hij heeft gebruikt voor het bepalen van de in het bestek opgenomen geaccordeerde hoeveelheden.

Ook bij een bestek met te accorderen hoeveelheden moet de aanbesteder zo mogelijk essentiële informatie bij het bestek voegen en eventuele ontbrekende gegevens zo spoedig mogelijk verstrekken. Tekeningen, een (eventuele) groundbalans en alle voor de inschrijver relevante informatie ten behoeve van de calculatie behoren immers reeds in het bestek te zijn geformuleerd.

Lid 02 en 03: de aannemer controleert de (gebundelde) besteksposten die met een 'A' zijn gekenmerkt aan de hand van het bestek en de (later) verstrekte gegevens. In de met een 'A' gekenmerkte besteksposten worden alle relevante gegevens en of verwijzingen vermeld, voor zover dit niet in de systematiek is geregeld.

Hoeveelheden die in de kolommen 'omschrijving' en 'hoeveelheid ter inlichting' bij een dergelijke post zijn opgenomen, moet de aannemer ook controleren. De aannemer kan daartoe de berekening van de aanbesteder controleren of zelf een berekening opstellen. Voor beide partijen moet sprake zijn van een, voor de andere partij, controleerbare berekening. De aannemer zal bij het uitvoeren van een eigen berekening eerder eventuele fouten ontdekken, en er wordt ook voorkomen dat de aannemer mogelijk eenzelfde fout maakt als de aanbesteder. Ook kan de aannemer sneller aantonen c.q. aanwijzen waar een aanbesteder een eventuele uittrek- of rekenfout heeft gemaakt.

Het is van belang dat een 'hoeveelheid bouwstof' (opgenomen in de kolom 'hoeveelheid ter inlichting') in het bestek uitsluitend ter inlichting wordt verstrekt. Als een hoeveelheid bouwstof afwijkt van die, af te leiden uit de kolom 'hoeveelheid resultaatsverplichting', is de laatste hoeveelheid bindend (zie Deel 2.2 van het bestek, 'verklaring van de hiernavolgende staat').

lid 03: in het kader van de vaststelling van de te accorderen hoeveelheden is het niet noodzakelijk dat de primaire inputgegevens die 'buiten' zijn opgenomen, ook 'buiten' worden gecontroleerd. Evenmin behoeven de besteksposten die na het subtotale zijn vermeld, te worden gecontroleerd. Bij de laatstbedoelde posten is immers geen sprake van voor de aannemer controleerbare hoeveelheden.

lid 04: met behulp van een zogenaamde 'controleverklaring' maakt de aannemer aan de directie kenbaar of hij al dan niet akkoord gaat met de in het bestek vermelde te accorderen hoeveelheden en de daarbij behorende hoeveelheden ('de in lid 02 bedoelde hoeveelheden'). De aannemer heeft hiertoe een termijn van 15 werkdagen; bij overschrijding van die termijn wordt ervan uitgegaan dat hij instemt met de in het bestek opgenomen hoeveelheden. Als de aannemer deze termijn van 15 werkdagen te kort acht, dit aannemelijk maakt en dit tijdig (dat wil zeggen binnen 10 werkdagen) meldt bij de directie, verlegt de directie de termijn.

Opdrachtgever/directie en aannemer hebben belang bij een snelle en zorgvuldige afwikkeling van de accordering. De aanbesteder moet zorgvuldig omgaan met deze termijn en deze 15 werkdagen niet verkorten. Ook bij bestekswijzigingen wordt deze termijn ongewijzigd gehanteerd, tenzij de aard van de wijziging met zich meebrengt dat de hoeveelheid reeds is vastgesteld. Bij grote werken is het reëel gebleken de termijn te verlengen.

Als een onderdeel van het bestek pas na zeer geruime tijd aanvangt, dan kan overwogen worden om bij tijdgebrek de controle in een later stadium uit te voeren. Dit uitstel moet zo veel als mogelijk worden voorkomen. Het enkele feit dat een gedeelte van het bestek pas in een later stadium wordt uitgevoerd, wordt niet gezien als een zinvolle reden tot uitstel. De controle vindt uiteraard plaats in volgorde van de financiële belangrijkheid en de posten die in een vroeg stadium moeten worden uitgevoerd.

De praktijk heeft geleerd dat de controle vaak fasegewijs gebeurt in goed overleg met de opdrachtgever/directie. Dit zorgt voor een vroegtijdig inzicht in het werk en de bij het bestek behorende documenten en hierdoor heeft de opdrachtgever/directie meer tijd om de berekeningen van de aannemer te controleren.

lid 05: als de aannemer akkoord gaat met de hoeveelheden, dan worden deze gezamenlijk vastgesteld. Er is dan sprake van 'vastgestelde geaccordeerde hoeveelheden', zoals deze hoeveelheden in lid 14 worden genoemd.

lid 06 t/m 10: de redenen voor de aannemer om niet akkoord te gaan met een te accorderen hoeveelheid, kunnen zijn:

- de hoeveelheid is 'in redelijkheid niet nauwkeurig te bepalen' (leden 07 en 08);
- de hoeveelheid is 'niet controleerbaar' (eveneens leden 07 en 08);
- de hoeveelheid is nauwkeurig te bepalen en controleerbaar, maar de aanbesteder heeft een niet correcte hoeveelheid vermeld (leden 09 en 10).

Het kan daarbij gaan om een hoeveelheid die in het bestek is opgenomen in de kolom:

- hoeveelheid resultaatsverplichting (leden 07 en 09);
- hoeveelheid bouwstof (leden 08 en 10);
- omschrijving (eveneens leden 08 en 10).

lid 07 t/m 10: bevatten de bovengenoemde combinaties en regelen op welke wijze in die gevallen wordt verrekend. De term 'afwijkingen worden verrekend als meer en minder werk' sluit aan bij de terminologie van de Standaard en de UAV 2012. De term 'meer en minder werk' sluit de mogelijkheid voor een bestekswijziging niet uit.

Van belang is dat het hier een verrekening betreft, waarover voor de uitvoering, in de fase van het accorderen, overeenstemming moet worden bereikt.

Een reden voor de aannemer om niet akkoord te gaan met een hoeveelheid kan zijn dat een hoeveelheid onderhevig is aan externe invloeden zoals invloed van de natuur (zetting, stroming, en dergelijke) en om die reden als 'in redelijkheid niet nauwkeurig te bepalen' moet worden gezien.

lid 11: de overeenstemming moet uit de 'akkoordverklaring' blijken. De akkoordverklaring behoeft niet anders te zijn dan de ingevulde controleverklaring, met de gemaakte afspraken betreffende alle in het bestek opgenomen geaccordeerde hoeveelheden. Ook een beslissing om de controle uit te stellen kan als voorbeeld gezien worden van een gemaakte afspraak.

In het model controleverklaring is rekening gehouden met de mogelijkheid dat geen afwijkingen worden geconstateerd. Met het plaatsen van een extra handtekening is de controleverklaring in zo'n geval verheven tot akkoordverklaring.

De aanbesteder beoordeelt de opmerkingen van de aannemer binnen de gestelde tijdslimiet. Ook hier gelden de aandachtspunten genoemd onder lid 04: tijdig overleggen, zo nodig direct vastleggen wat correct is en eventueel de post (vooral nog) verrekenbaar stellen.

lid 12: deze bepaling regelt dat met de uitvoering van een geaccordeerde hoeveelheid niet eerder mag worden begonnen, dan nadat overeenstemming over die hoeveelheid is verkregen. De formele toestemming van de directie is daarom vereist.

lid 13: indien deze bepaling in het bestek is opgenomen, is op het vaststellen van te accorderen hoeveelheden een drempel van 3% van toepassing. Dit betekent dat een in het bestek genoemde te accorderen hoeveelheid wordt aangehouden als bij de controle van die te accorderen hoeveelheid blijkt dat deze drempel niet wordt overschreden. In dat geval vindt dus geen correctie of verrekening plaats.

De toepasbaarheid van de drempel van 3% kent een beperking ten aanzien van financiële omvang van de afwijking en is evenmin handhaafbaar ingeval van een aanwijsbare rekenfout.

lid 14: als overeenstemming is bereikt over de geaccordeerde hoeveelheden, dan worden deze vastgesteld door middel van de akkoordverklaring (zie lid 11). De aldus geaccordeerde hoeveelheden worden niet meer verrekend, tenzij:

- de grondslag, waarop de controle van de hoeveelheden in de fase van het accorderen plaatsvond, niet juist blijkt te zijn;
- de afwijking niet kon worden bepaald op basis van het bestek en de ten behoeve van het accorderen aan de aannemer verstrekte documenten en gegevens;
- de situatie buiten anders is dan in het bestek.

In die situaties is paragraaf 29 (meestal lid 2) van de UAV 2012 van toepassing.

Voorbeeld:

Voor een te accorderen hoeveelheid is uitgegaan van een inventarisatie in het werk. De aannemer maakt bij de controle gebruik van deze inventarisatie (opdrachtgever stelt deze beschikbaar, zie lid 01) en aldus wordt de hoeveelheid (al dan niet gewijzigd) geaccordeerd.

Indien tijdens de uitvoering blijkt dat de inventarisatie onjuistheden bevat, zijn de verschillen tussen de werkelijke situatie en de inventarisatie de basis voor verrekening.

Voor deze verrekening is geen drempel opgenomen, omdat dit afbreuk doet aan het principe van geaccordeerde hoeveelheden.

01.01.09 RAW-bestek: verrekening afwijkingen te accorderen hoeveelheden resultaatsverplichting

Bepalingen: Standaard RAW

Als bij de controle van de in het bestek opgenomen te accorderen hoeveelheden blijkt dat een in het bestek opgenomen hoeveelheid niet correct is, dan wordt de gehele afwijking verrekend tegen de bij opdracht overeengekomen prijzen per eenheid.

Dit betreft verrekening als gevolg van geconstateerde afwijkingen bij het accorderen van hoeveelheden (dus voorafgaand aan de uitvoering). Verrekening als bedoeld in artikel 01.01.08 lid 14 van de Standaard kan op dezelfde wijze plaatsvinden, als daarover overeenstemming is. Als er geen overeenstemming is, dan wordt onderhandeld over de manier van verrekenen.

01.01.11 Splitsen van resultaatsverplichtingen in deelresultaatsverplichtingen

Dit artikel biedt de mogelijkheid om een resultaatsverplichting op te splitsen in deelresultaatsverplichtingen. Deze voorziening is aangebracht voor die situaties waarin de voorgestane uitvoeringswijze en de in het bestek opgenomen resultaatsverplichtingen onvoldoende op elkaar aansluiten op de betaling in termijnen.

Zo'n situatie doet zich voor als de te realiseren eenheid resultaatsverplichting de looptijd van één betalingstermijn overschrijdt. De aannemer heeft dan de mogelijkheid om de directie voor te stellen de betreffende resultaatsverplichting te splitsen in deelresultaatsverplichtingen. De door de aannemer te volgen procedure is in de leden 02 en 03 bepaald.

01.01.12 Acceptatie van lijst met deelresultaatsverplichtingen

Dit artikel beschrijft de acceptatieprocedure die de opdrachtgever moet volgen als de aannemer gebruik maakt van de mogelijkheid om één of meer resultaatsverplichtingen te splitsen overeenkomstig het bepaalde in artikel 01.01.11 lid 03. Dit regelt wanneer de directie haar goedkeuring aan de voorgestelde splitsing in deelresultaatsverplichtingen mag onthouden.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 03 sub b: de doelstelling van de opdrachtgever, het verkrijgen van een vereenvoudiging van de administratie, kan teniet worden gedaan door het opsplitsen van één of meer resultaatsverplichtingen in een (groot) aantal deelresultaatsverplichtingen.

Om dit te voorkomen, is bepaald dat de aannemer niet meer deelresultaatsverplichtingen mag voorstellen dan de door de aannemer voorgestelde uitvoeringsduur van de oorspronkelijke resultaatsverplichting uitgedrukt in kalenderdagen gedeeld door de lengte van de betalingstermijn uitgedrukt in kalenderdagen.

Als bijvoorbeeld de uitvoeringsduur van de oorspronkelijk resultaatsverplichting 84 dagen is, mag het aantal deelresultaatsverplichtingen maximaal 3 zijn. ($84 / 28 = 3$, de lengte van een betalingstermijn is standaard 28 dagen).

Dit betekent niet dat de deelresultaatsverplichtingen zodanig moeten worden samengesteld dat elke deelresultaatsverplichting binnen een betalingstermijn kan of ten minste moet worden uitgevoerd. De aannemer heeft de vrijheid om voor een deelresultaatsverplichting een uitvoeringsduur voor te stellen, die ten minste gelijk is aan of groter is dan de lengte van de geldende termijn. Normaliter bedraagt de lengte van de betalingstermijn 28 kalenderdagen; deze lengte van de betalingstermijn kan in het bestek worden gewijzigd in bijvoorbeeld 14 kalenderdagen.

lid 03 sub c: met dit criterium wordt voorkomen dat de aannemer deelresultaatsverplichtingen voorstelt met kleine eenheden voorzien van omvangrijke hoeveelheden.

lid 03 sub d: ook voor deelresultaten geldt dat deze betaalbaar gesteld worden op basis van gerealiseerde eenheden. Om die reden moet de bij een deelresultaatsverplichting behorende hoeveelheid zijn uitgedrukt in een heel getal.

lid 03 sub e: de aannemer moet bij elke deelresultaatsverplichting een prijs per eenheid en een totaalbedrag opgeven, waarbij de som van de totaalbedragen gelijk moet zijn aan het totaalbedrag van de oorspronkelijke productgerichte resultaatsverplichting.

lid 03 sub f: een prijs per eenheid moet voldoen aan het vorige criterium (sub e) en moet bovendien in overeenstemming zijn met de (opgesplitste) uit te voeren werkzaamheden.

lid 03 sub g: dit criterium voorziet erin dat de aannemer geen voorstellen kan doen die van marginale betekenis zijn of waarbij de reeds gesplitste werkzaamheden opnieuw worden gesplitst, zonder dat dit bijdraagt tot een logische en evenwichtige betaalstroom. Een voorbeeld van een productgerichte resultaatsverplichting en hoe bovenstaande criteria worden gehanteerd, is opgenomen in bijlage II van deelhoofdstuk 00.04 van de Handleiding RAW-systematiek.

01.01.13 Overige algemene bepalingen

Bepalingen: Standaard RAW

Lid 04: de toepasselijkheid van deze overige algemene bepalingen wordt bepaald door omstandigheden die zich voordoen. Dit geldt ook voor het bepaalde in de leden 04 en 05. Een aannemer moet de in het kader van een besteksverplichting of een uitdrukkelijke opdracht van de zijde van de opdrachtgever tijdens de uitvoering van het werk ingezamelde of verkregen gegevens over de bodem en ondergrond aanleveren aan de Landelijke voorziening Basisregistratie ondergrond (LV-BRO).

Om het mogelijk te maken dat een aannemer gegevens in kan voeren in dit systeem, moet vooraf door de opdrachtgever een project worden aangemaakt in het Bronhoudersportaal. Voor meer informatie zie www.basisregistratieondergrond.nl.

01.02 BETALINGSREGELINGEN: AANNEMINGSSOM

De betaling van de aannemingssom is op basis van productie. Het uitgangspunt hierbij is dat, tenzij anders wordt overeengekomen, de opdrachtgever de gerealiseerde productie aan de aannemer betaalt. In verband daarmee moet de gerealiseerde productie bij voorkeur periodiek door de opdrachtgever en aannemer gezamenlijk worden vastgesteld. Hiermee is een zo zuiver mogelijk beeld te verkrijgen.

De opdrachtgever wordt nooit ontslagen van zijn plicht tot betaling van een termijn, als opdrachtgever en aannemer geen overeenstemming kunnen bereiken over de verwerkte hoeveelheden en de aannemer zich niet kan verenigen met de door de opdrachtgever bij de termijnberekening gehanteerde hoeveelheden. De opdrachtgever moet dan in elk geval de naar zijn inzichten berekende termijn betaalbaar stellen. Zie hiervoor: UAV paragraaf 40.7 en Standaard RAW Bepaling 01.06.01 lid 03.

01.02.01 Betaling

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: de betaling van de aannemingsom vindt plaats in termijnen. Aan het einde van een vaste periode wordt een betalingstermijn (termijnbedrag genoemd), dat wil zeggen een deel van de aannemingsom, betaald.

Bepalingen: RAW Catalogus

lid 01: voorziet in een betalingstermijn om de twee weken. Als elke twee weken een termijnbetaling moet plaatsvinden, dan moet dit lid in het bestek worden opgenomen.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 03: het tijdsverloop tussen de opeenvolgende termijnen is in lid 03 vastgesteld op vier weken. De aannemer en opdrachtgever kunnen als het ware op de kalender de data aankruisen waarop de betalingstermijnen verschijnen. Er kan geen misverstand ontstaan over of een termijn al dan niet is verschenen. Daarbij is het voor het verschijnen van een termijn niet van belang of de productie van de aannemer in de afgelopen periode hoog of laag is geweest. Dit is uiteraard wel bepalend voor de berekening van de grootte van het bedrag dat de aannemer toekomt bij het verschijnen van een termijn.

01.02.02 Opneming

Met het oog op het verschijnen van een betalingstermijn wordt het uitgevoerde gedeelte van het werk opgenomen (paragraaf 40 lid 2 van de UAV 2012). Bij de betaling van de aannemingsom op basis van productie hoort een periodieke opneming van de productie van de aannemer. Directie en de aannemer moeten deze opneming altijd samen uitvoeren, dit voorkomt discussies over de te verrekenen hoeveelheden.

Hiermee wordt een zo zuiver mogelijk beeld van het uitgevoerde werk verkregen. Het verschil tussen de stand van productie en de stand van de productie bij de vorige opneming is de productie van de laatste periode. Deze stand vormt de basis voor de betalingstermijn. Elke opgenomen hoeveelheid moet daarvoor in het bestek zijn vermeld in een eenvoudig meetbare eenheid (bijvoorbeeld m², m³, stuk of ton) met de bijbehorende meetmethode. Voor een juiste betaling is het bovendien nodig dat elke bij een bestekspost vermelde hoeveelheid kostenhomogeen is, voor deze hoeveelheid moet een prijs per eenheid bekend zijn. Kostenhomogeniteit wordt in 'Handleiding H00' uitgelegd, het bestand is te downloaden op: [Handleiding H00](#).

Kostenhomogeniteit is in dit verband noodzakelijk om te zorgen dat 'dure' hoeveelheden ook daadwerkelijk tegen een 'hoge' prijs per eenheid worden betaald en 'goedkope' hoeveelheden tegen een 'lage' prijs per eenheid. Als de kostenhomogeniteit verlaten zou worden en er in plaats daarvan met een gemiddelde prijs zou worden gewerkt, dan ontvangt de aannemer na de productie van de goedkope hoeveelheden een te hoge betalingstermijn en na de productie van de dure hoeveelheden een te lage betalingstermijn. Dit zou het evenwicht in dit betalingssysteem verstoren. Kostenhomogeniteit is ook van belang in het geval dat de verwerkte hoeveelheid de bestekshoeveelheid over- of onderschrijft. De betaling van een extra hoeveelheid bij de eerstvolgende termijn kan plaatsvinden zonder bezwaren tegen de prijs per eenheid, als er sprake is van de eerdergenoemde kostenhomogeniteit.

In verband met het splitsen in deelresultaatsverplichtingen (zie ook de Standaard RAW Bepalingen art. 01.01.11 en 01.01.12) is bepaald dat een afzonderlijke eenheid behorende bij een resultaatsverplichting die bestaat uit meerdere besteksposten en waarvan de hoeveelheid resultaatsverplichting is uitgedrukt in een geheel getal, uitsluitend in beschouwing wordt genomen als de betreffende eenheid volledig is geaccepteerd.

01.02.03 RAW-bestek: grootte van de betalingstermijn

Voor de berekening van de grootte van de betalingstermijn worden de verwerkte hoeveelheden vermenigvuldigd met de bijbehorende prijs per eenheid en wordt dat deel van de staartkosten (eenmalige kosten, uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico) betaalbaar gesteld, wat de aannemer gezien de stand van de productie toekomt.

De aannemer kan bij zijn inschrijving een specificatie van de post eenmalige kosten hebben gegeven (zie Standaard RAW Bepalingen artikel 01.01.03 lid 04), zodat deze aansluit op de door hem voorziene wijze van uitvoering. Vaak bevat zo'n specificatie grote en dus belangrijke posten.

Deze gespecificeerde posten worden in het algemeen in een termijnbetaling betaalbaar gesteld zodra de betreffende prestatie is geleverd. Daarmee wordt recht gedaan aan het principe van betaling naar productie. Voorbeeld: de aannemer heeft als specificatie van de eenmalige kosten de opbouw van een asfaltinstallatie

voorzien. Deze wordt betaalbaar gesteld in de termijn die verschijnt nadat de installatie gereed is voor productie.

De betaling van eenmalige kosten die niet direct toedeelbaar zijn aan een herkenbare activiteit, is gerelateerd aan de vordering van de betaling van het subtotaal (betaling gerelateerd aan de voortgang en stand van het werk). Tot deze eenmalige kosten worden bijvoorbeeld gerekend de 'overige eenmalige kosten' en het eventueel opgegeven bedrag aan 'korting'

Een voorbeeld van niet direct aan een activiteit toedeelbaar is bijvoorbeeld het plaatsen en verwijderen van een keet. Het plaatsen wordt in de eerste termijnbetaling verrekend, en het verwijderen in de laatste termijnbetaling. Andere voorbeelden zijn: vegen van het werkterrein, het schoonhouden van de keet, en het in stand houden van de bouwhekken. Deze activiteiten worden recht evenredig (percentage) aan het subtotaal verrekend.

01.03 BETALINGSREGELINGEN: AFWIJKINGEN VAN VERREKENBARE HOEVEELHEDEN

In paragraaf 01.03 van de Standaard RAW Bepalingen is geregeld op welke wijze afwijkingen van verrekenbare hoeveelheden worden betaald. Verrekenbare hoeveelheden worden als zodanig in een bestek aangeduid. De inschrijver moet bij zijn calculatie aannemen dat deze hoeveelheden ook daadwerkelijk moeten worden verwerkt om het resultaat, dat is omschreven in de betreffende besteksposten, tot stand te brengen.

Er vindt geen verrekening plaats als bij de uitvoering precies de hoeveelheid wordt verwerkt die bij een bestekspost als verrekenbare hoeveelheid is vermeld.

Als de verrekenbare hoeveelheid die bij een bestekspost is vermeld te hoog of te laag blijkt te zijn om het werk tot stand te brengen overeenkomstig het bestek of de aard van het werk, dan worden de hoeveelheden die 'te veel' of 'te weinig' zijn, verrekend tegen de verrekenprijs.

01.03.03 RAW-bestek: verrekenprijzen voor afwijkingen van verrekenbare hoeveelheden

Voor de begripsbepaling van verrekenprijzen wordt verwezen naar paragraaf 39 lid 1 van de UAV 2012. De RAW-systematiek voorziet erin dat verrekenprijzen tot stand komen bij het aangaan van de overeenkomst. Hierbij speelt de ingevulde inschrijvingsstaat een cruciale rol. De daarin opgegeven prijzen per eenheid bij de verrekenbare besteksposten zijn de basis voor de verrekenprijs.

Om de verrekenprijzen van die posten te bepalen worden de prijzen per eenheid verhoogd met het percentage dat het aandeel uitdrukt dat de som van de posten 'algemene kosten' en 'winst en risico' uitmaakt van het subtotaal.

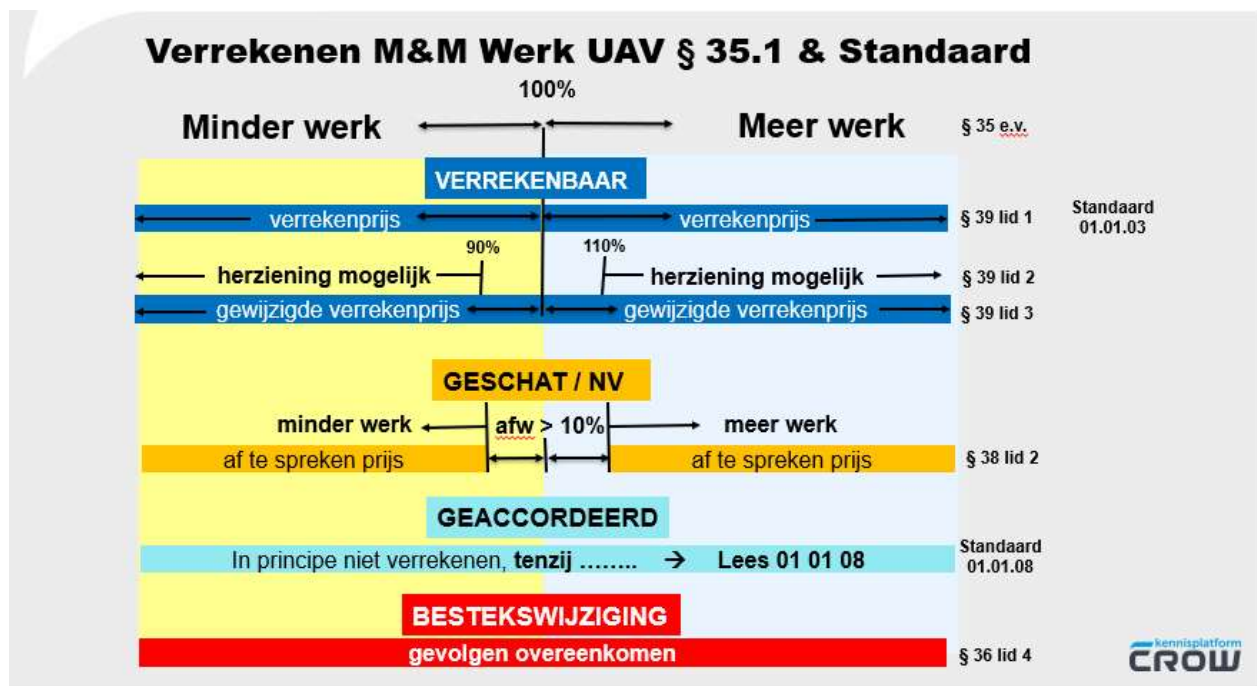
Zie artikel 01.03.03 lid 01 van de Standaard 2020

$$V_p = p.p.e. * \left(1 + \left(\frac{AK + W\&R}{\text{subtotaal}} \right) \right)$$

Percentage (in de formule tussen haakjes) afronden op tienden

Verrekenprijs (Vp) afronden op hele eurocent

Bij afwijkingen van meer dan 10% van de in het bestek opgenomen verrekenbare hoeveelheid kan een (volgens de RAW-systematiek berekende) verrekenprijs te hoog of te laag blijken te zijn. In dat geval wordt de oorspronkelijke verrekenprijs herzien in onderling overleg tussen opdrachtgever en aannemer, overeenkomstig het bepaalde in paragraaf 39 lid 2 van de UAV 2012.

Bij een herziening van een verrekenprijs wordt de afwijking van de verrekenbare hoeveelheid verrekend tegen de gewijzigde verrekenprijs. Uitsluitend de afwijking wordt daartegen verrekend. Toepassing van een gewijzigde verrekenprijs leidt niet tot wijziging van de aannemingsom, maar tot bijbetaling of inhouding daarop.

Als er voor een bepaald soort werkzaamheden of voor een bepaalde bouwstof meer dan één verrekenbare hoeveelheid in het bestek is opgenomen en als voor die hoeveelheden dezelfde verrekenprijs geldt, dan worden deze hoeveelheden samen aangemerkt als de in het bestek opgenomen verrekenbare hoeveelheid.

01.03.05 RAW-raamovereenkomst: verrekenprijzen voor afwijkingen van verrekenbare hoeveelheden in deelopdrachten

In een deelopdracht zijn verrekenbare hoeveelheden (V) en te accorderen hoeveelheden (A) mogelijk. Voor het omgaan met verrekenbare (V) hoeveelheden zijn de leden 2 tot en met 5 van paragraaf 39 van de UAV 2012 uitgesloten.

Als sprake is van een overschrijding of een onderschrijding van een verrekenbare hoeveelheid, wordt deze afwijking verrekend tegen de verrekenprijs zoals deze is te herleiden uit de inschrijvingsstaat. Bij een afwijking groter dan 10% van de in de deelopdracht opgenomen hoeveelheid zoals bedoeld in paragraaf 39 lid 2 van de UAV 2012, is geen sprake van herziening van de verrekenprijs. Deze geldt voor de gehele afwijking, ongeacht de grootte van de afwijking. Indien de RAW-raamovereenkomst voorziet in gestaffelde besteksposten voor die betreffende activiteit, kan mogelijk een beroep worden gedaan op een bestekspost met een andere staffel dan degene opgenomen in de deelopdracht.

Voor het omgaan met de verrekening van minder werk zijn binnen de RAW-raamovereenkomst de leden 5 en 6 van paragraaf 35 van de UAV 2012 (zie hieronder) eveneens uitgesloten.

UAV 2012 paragraaf 35:

Lid 5: Indien bij de eindafrekening van het werk blijkt, dat het totaal van het reeds verrekenende en het nog te verrekenen minder werk dat van het reeds verrekenende en het nog te verrekenen meer werk overtreft, heeft de aannemer recht op een bedrag gelijk aan 10% van het verschil van deze totalen. Het in dit lid bepaalde lijdt uitzondering, voor zover het minder werk het gevolg is van een verzoek van de aannemer om minder te mogen uitvoeren dan in de overeenkomst is bepaald.

Lid 6: Voor de toepassing van het bepaalde in het vijfde lid wordt onder het werk verstaan:

- a. bij aanneming in massa, de werken van de percelen gezamenlijk;
- b. bij meerjarige onderhoudsbestekken de werken van de onderhoudsjaren gezamenlijk.

Voorbeelden:

Totaal minder werk	Totaal meer werk	Verschil	10% van verschil, te verrekenen
€ 50.000	€ 35.000	€ 15.000	€ 1.500

Totaal minder werk	Totaal meer werk	Verschil	Geen verrekening
€ 35.000	€ 50.000	€ 15.000	€ 0

01.04 BETALINGSREGELINGEN: RISICOREGELING

Veel bestekken bevatten een regeling die voor de aannemer het risico beperkt dat ontstaat door variaties in lonen en prijzen binnen het economisch bestel. In een dergelijke risicoregeling wordt aangegeven in hoeverre, op welke tijdstippen en op welke wijze de na de uiterste datum voor het indienen van de inschrijving optredende wijzigingen in loonkosten en wijzigingen in prijzen van bouwstoffen en brandstoffen met de aannemer worden verrekend.

Het uitgangspunt van een risicoregeling is de omvang van risico's die ontstaan door loon- en prijswijzigingen te beperken en volgens een eenvoudige methode te verrekenen. Hiertoe worden de ontwikkelingen van loonkosten en van bouwstofprijzen in de markt gevolgd; gekozen is voor een zo goed mogelijke benadering van de werkelijkheid. Welk systeem van risicoregeling ook wordt gebruikt, het gaat om een beperking van het risico en niet om het wegnemen daarvan. Dit laatste verlangt een omvangrijke administratie en documentatie die niet meer in verhouding zou staan tot de te verrekenen bedragen. Een risicoregeling moet dan ook eenvoudig toepasbaar en verifieerbaar zijn.

Hoewel de aannemingsovereenkomst formeel de relatie tussen de opdrachtgever en de aannemer regelt, wordt een daarin opgenomen risicoregeling ook vaak gebruikt in de rest van de keten. De risicoregeling is vaak ook van toepassing in de relatie tussen de aannemer en zijn toeleverancier(s).

Principe van de Risicoregeling GWW 1995

In de Risicoregeling GWW 1995 wordt onderscheid gemaakt tussen de verrekening van wijzigingen in:

- loonkosten;
- prijzen van brandstoffen;
- prijzen van bouwstoffen.

De risicoregeling is ontworpen om zowel tijdens de voorbereidings- als tijdens de uitvoeringsfase van het werk met een minimum aan administratieve handelingen te kunnen volstaan. Daarbij is in aanmerking genomen het bepalen van het risico tijdens de calculatie, het verrekenen en administreren tijdens de uitvoering, de administratieve verantwoording (controleerbaarheid) na afloop van het werk en ten slotte het verzamelen van gegevens door CROW ten behoeve van de toepassing van de risicoregeling.

Voor het toepassen van de risicoregeling moet bekend zijn welk gedeelte van de aannemingsom voor verrekening in aanmerking komt. Dit gedeelte wordt als volgt bepaald;

- a. De loonkosten worden verrekend met behulp van één loonkostenbestanddeel. Dit bestanddeel is het in de aannemingsom ingeschatte bedrag aan loonkosten. Het wordt uitgedrukt in een percentage van de aannemingsom en is in het bestek vermeld. Verrekend wordt met behulp van één loonindex, die geldt voor alle categorieën werknemers. ☞
De ontwikkelingen in de loonkosten voltrekken zich geleidelijk en zijn op de kortere termijn min of meer voorspelbaar. Daarom worden wijzigingen uitsluitend verrekend indien en voor zover de uitvoeringsduur van het werk langer is dan één jaar.
- b. De verrekening van brandstoffen omvat uitsluitend gasolie en elektriciteit. Omdat in het verleden bij gasolie voor de prijsontwikkelingen de door de overheid vastgestelde accijnstarieven vaak doorslaggevend waren, wordt bij gasolie onderscheid gemaakt tussen twee brandstofgroepen, te weten:
 - 01 gasolie met hoog accijnstarief;
 - 03 gasolie exclusief accijns.

Met inbegrip van de brandstofgroep '04 elektriciteit' zijn er dus maximaal drie brandstofgroepen, waarvoor een afzonderlijke verrekening kan plaatsvinden. In het bestek wordt (worden) uitsluitend de op het werk betrekking hebbende brandstofgroep(en) vermeld. Daarbij wordt, bij de in het bestek genoemde groep, het percentage van de aannemingsom vermeld, dat als brandstoffenbestanddeel is ingeschat. Verrekend wordt met behulp van de brandstoffenindex die bij de desbetreffende brandstofgroep behoort.

Omdat de prijsontwikkelingen bij brandstoffen groot en onvoorspelbaar kunnen zijn (in positieve en negatieve richting) worden de prijswijzigingen vanaf de datum van aanvang verrekend, ten opzichte van de index op de datum van aanbesteding. De bij de verrekening van loonkosten genoemde drempel van één jaar niet verrekenen geldt dus niet voor brandstoffen.

- c. De verrekening van bouwstoffen kan een groot scala van bouwstoffen omvatten. Om de verrekening toch eenvoudig te houden zijn in de risicoregeling 12 verschillende bouwstofgroepen genoemd. De verrekening is in alle gevallen met behulp van één of meer van de bedoelde bouwstofgroepen.

Om een bouwstof te verrekenen moet aan een aantal voorwaarden, genoemd in de risicoregeling, worden voldaan.

Allereerst gaat het uitsluitend om bouwstoffen waarvoor een afzonderlijke leverantiepost in het bestek is opgenomen, waarop de risicoregeling van toepassing is verklaard. Een dergelijke post dient de leverantie te bevatten van één of meer bouwstoffen uit een enkele bouwstofgroep. Dit legt een belangrijke verantwoordelijkheid bij de bestekschrijver omdat hij degene is die door het al dan niet opnemen van een afzonderlijke leverantiepost in zijn bestek besluit of er al dan niet verrekend wordt. Het moet bij dergelijke leverantieposten gaan om belangrijke leveranties, die een substantieel onderdeel van de aannemingssom vormen. Met behulp van deze leverantieposten kan het voor de inschrijver niet calculeerbare risico voor de langere termijn worden verrekend. Daarmee is ook een volgende drempel voor de verrekening opgeworpen, te weten de uitvoeringsduur van het werk.

Verrekening vindt uitsluitend plaats, indien en voor zover de uitvoeringsduur van het werk langer is dan één jaar. Als uitzondering gelden wegebouwbitumen en bitumineuze bindmiddelen omdat de prijschommelingen van deze van aardolie afgeleide bouwstoffen op een kortere termijn groot en onvoorspelbaar kunnen zijn.

Als deze beide drempels ('leverantiepost' en 'uitvoeringsduur') zijn gepasseerd, dan vindt de verrekening plaats met behulp van de door de inschrijver op de inschrijvingstaat vermelde bedragen bij de leverantieposten.

De verrekening is met behulp van de bouwstoffenindex die bij de desbetreffende bouwstofgroep behoort.

Drempels

Met het doel de verrekening helder en eenvoudig te houden en te beperken tot de wezenlijke risico's, zijn naast de twee reeds genoemde drempels in de regeling meer gevallen opgenomen waarin geen verrekening plaatsvindt. Als het saldo van alle op grond van de risicoregeling te verrekenen kosten gedurende de gehele uitvoeringsduur minder bedraagt dan € 500,00, dan vindt geen verrekening plaats.

Voorbeeld:

Een bestek voor een werk met een uitvoeringsduur van anderhalf jaar bevat geen afzonderlijke leverantieposten. Het bestek vermeldt een loonkostenbestanddeel van a%, en een brandstoffenbestanddeel (bijvoorbeeld voor gasolie met hoog accijnstarief) van x%.

Door het ontbreken van één of meer leverantieposten worden de prijswijzigingen van door de aannemer te leveren bouwstoffen niet verrekend. Gasolie wordt verrekend gedurende de gehele uitvoeringsduur, maar loonkosten uitsluitend gedurende het laatste halfjaar. Als het saldo van deze bedragen minder is dan € 500,00, dan vindt geen verrekening plaats. Als het saldo gelijk aan of groter dan een bedrag van € 500,00 is, dan wordt het gehele saldo verrekend (dus niet minus € 500,00).

In een enkel geval kan het voorkomen dat reeds is verrekend, terwijl bij de eindafrekening blijkt dat het genoemde saldo niet is gehaald. Er moet dan een vereffening of terugvordering plaatsvinden. Dat zal bij hoge uitzondering voorkomen.

De risicoregeling is van toepassing, tenzij het bestek anders vermeldt. Dit biedt bestekschrijvers de mogelijkheid de regeling nog meer toe te snijden op het uit te voeren werk.

Voorbeeld:

Als er sprake is van een meerjarig onderhoudswerk, waarbij prijzen en hoeveelheden eens per jaar worden aangepast (dus geen vaste aannemingssom), dan kan de bestekschrijver de regeling daar op toespitsen door bijvoorbeeld een bedrag aan loonkosten als percentage van een belangrijke bestekspost te vermelden in plaats van als percentage van de aannemingssom.

Een ander voorbeeld kan een groot werk zijn. Dan kan worden overwogen om in plaats van het drempelbedrag van € 500,00 een ander drempelbedrag te kiezen, in relatie tot de omvang van het werk. In geval van bijzondere werkomstandigheden kan de periode van verrekenen worden aangepast, door te bepalen dat het moment van verrekenen in plaats van een jaar na de datum van aanvang begint op de datum van aanvang van het werk of juist op een latere datum.

Inschrijvers kunnen tijdens de inlichtingen een signaal afgeven dat de risicoregeling in het bestek niet optimaal is benut.

Tijdstip van betalen en de berekening van de betaling

In de Standaard RAW Bepalingen is bepaald dat de eerste betalingstermijn op de vierde maandag na de datum van aanvang van het werk verschijnt. De tweede en volgende termijnen verschijnen steeds vier weken later

(artikel 01.02.01 lid 03 van de Standaard RAW Bepalingen). Van die algemene regel is, ter vermindering van de administratieve handelingen, in de risicoregeling afgeweken (artikel 01.04.02 lid 02 van de Standaard RAW Bepalingen). De verrekening op grond van de risicoregeling is per 12 weken, zodat elke 12 weken een declaratie kan worden ingediend.

Termijnbedrag is bepalend voor de berekening.

Bepalend voor de berekening is steeds het termijnbedrag, dat wil zeggen het gedeelte van de aannemingsom dat gedurende die vierwekelijkse termijn is verwerkt. Van het totaal van de drie termijnbedragen (12 weken) worden het loonkostenbestanddeel en het brandstoffenbestanddeel bepaald, de leverantieposten worden per termijnbedrag van vier weken afzonderlijk in de berekening betrokken. Vervolgens worden de aldus gevonden bedragen geïndexeerd met de geldende, bijbehorende index.

Voorbeeld besteksposten aanbrengen betonnen put en pvc-buis en de risicoregeling

Artikel 01.04.02 lid 03 van de Standaard RAW Bepalingen luidt:

De verrekening vindt plaats met behulp van:

- *een in het bestek vermeld loonkostenbestanddeel;*
- *één of meer in het bestek vermelde brandstoffenbestanddelen;*
- *de in de ontleding van de aannemingsom vermelde bedragen voor leveranties van bouwstoffen waarop de Risicoregeling GWW van toepassing is verklaard;*
- *de in de artikelen 01.04.03, 01.04.04 en 01.04.05 opgenomen formules.*

De bestanddelen zijn in het bestek vermeld.

Deze bepaling houdt in dat wijzigingen in de prijzen van door de aannemer volgens het bestek geleverde bouwstoffen alleen verrekend kunnen worden als voor de levering van de desbetreffende bouwstof een bestekspost (resultaatsverplichting) in het bestek is opgenomen. Deze resultaatsverplichting verschijnt op de inschrijvingsstaat en de aannemer vermeldt bij inschrijving een prijs per eenheid en een totaalbedrag voor die post. Het totaalbedrag wordt gebruikt voor de verrekening volgens de risicoregeling.

In het RAW-bestek zijn de te leveren bouwstoffen die voor een in het bestek beschreven activiteit noodzakelijk zijn, in het algemeen niet afzonderlijk in besteksposten (resultaatsverplichtingen) vermeld. Voor de toepassing van de risicoregeling dient een leverantie echter wel in een afzonderlijke bestekspost (resultaatsverplichting) te worden vermeld. Zo'n bestekspost omvat de leverantie van bouwstoffen die tot één bouwstofgroep, genoemd in de risicoregeling, zijn te rekenen (zie artikel 01.04.06 lid 04 van de Standaard RAW Bepalingen). Hiertoe kan gebruik gemaakt worden van in de catalogus resultaatsbeschrijvingen opgenomen werkbeschrijvingen voor het leveren.

Voorbeeld 1: Maken put van een geprefabriceerde elementen zonder risicoregeling

In dit voorbeeld zijn in de besteksposten 'Maken put van geprefabriceerde elementen' en 'Aanbrengen PVC-buis' opgenomen.

Bij deze besteksposten kan de risicoregeling met betrekking tot wijzigingen in prijzen van bouwstoffen niet worden gehanteerd, omdat geen afzonderlijke posten voor de leverantie van bouwstoffen zijn opgenomen.

BESTEKS- POSTNUMMER	CATALOGUSNUMMER DEFICODE	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEVEELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	HOEVEELHEID TER INLICHTING
102110	252602 Maken put van geprefabriceerde betonelementen.	st	3,00V	
	 Situering in het werk: betreft te vervangen riool in de			
	 Hoofdstraat.			
	 Putnummers 123, 124 en 125, zie tekening CROW-002-a.			
		1. Put t.b.v. vrijerval systeem Afmetingen inwendig	st		3,00L
	 1,50x2,00x3,25 m (lxbxh).			
	 2. In het werk te maken stroomprofiel van beton	m3		6,70L
	 2. Afdekplaat geschikt voor zwaar verkeer, voorzien van	st		3,00L
	 mangat 800x800 mm.			
	 3 Voegverbinding geprefabriceerde elementen: met bitumenstrip			
102120	252201 Aanbrengen PVC-buis	m	82,00V	
	 Situering in het werk: betreft te vervangen riool in de			
	 Hoofdstraat.			
	 Riool tussen putnummers 123 en 125.			
		2. Rechte buis, stijfheidsklasse: SN 8	m		82,00L
	 3.7. . . . Nominale middellijn 630 mm			
. 1 Verbinding buizen vrijvervalriool d.m.v. mof met rubbermanchet aangevormde mof.					

Op basis van bovenstaande resultaatsbeschrijvingen is onderstaande inschrijvingsstaat door de aannemer opgesteld:

BESTEKS- POSTNUMMER	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEVEELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	PRIJS PER EENHEID IN EURO	TOTAAL BEDRAG IN EURO
102110	Maken put van geprefabriceerde betonelementen.	st	3,00V	8.560,00	25.680,00
102120	Aanbrengen PVC-buis.	m	82,00V	226,50	18.573,00
	SUBTOTAAL				44.253,00

Voorbeeld 2: Maken put van geprefabriceerde betonelementen met risicoregeling

Dit voorbeeld bevat de beschrijving van hetzelfde werk als voorbeeld 1. De besteksposten zijn zodanig opgesteld dat de risicoregeling wel kan worden gehanteerd.

De in voorbeeld 1 genoemde besteksposten zijn nu zodanig opgesteld dat de zogenaamde aanbrengposten alleen de verwerking van de bouwstof betreffen. In de besteksposten voor het aanbrengen wordt de hoeveelheid bouwstof die door de aannemer moet worden geleverd, niet in de kolom 'Hoeveelheid ter inlichting' vermeld. Voor de levering van de benodigde bouwstoffen, te weten de put van geprefabriceerde betonelementen inclusief afdekplaat en de PVC-buis zijn afzonderlijke besteksposten opgesteld. Hiervoor is gebruik gemaakt van hoofdcodes 10.04.04 'Leveren betonproducten' en van hoofdcodes 10.04.07 'Leveren kunststoffen'.

De leverantieposten en de aanbrengposten moeten rechtstreeks met elkaar samenhangen, opdat bij eventuele wijzigingen in de hoeveelheid ook de hoeveelheden bouwstof evenredig moet veranderen. De bestekshoeveelheden van de leverantieposten worden uit het bestek of uit de 'Meet- en verrekenmethode' in de Standaard RAW Bepalingen afgeleid.

BESTEKS- POSTNUMMER	CATALOGUSNUMMER		OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEVEELHEID	HOEVEELHEID
	HOOFDCODE	DEFICODE				
202110	252602	1	Maken put van geprefabriceerde betonelementen.	st	3,00V	
		Situering in het werk: betreft te vervangen riool in de			
		Hoofdstraat.			
		Putnummers 123, 124 en 125, zie tekening CROW-002-a.			
		Voor de levering van de betonelementen zie bestekspostnummers 202210.			
		1. . . .	Put t.b.v. vrijverval systeem Afmetingen inwendig			
		1,50x2,00x3,25 m (lxbxh).			
	2. . . In het werk te maken stroomprofiel van beton	m3		6,70L
	2. Afdekplaat geschikt voor zwaar verkeer, voorzien van			
		mangat 800x800 mm.			
	3 Voegverbinding geprefabriceerde elementen: met			
		bitumenstrip			
202120	252201	Aanbrengen PVC-buis	m	82,00V	
		Situering in het werk: betreft te vervangen riool in de			
		Hoofdstraat.			
		Riool tussen putnummers 123 en 125.			
		Voor de levering van de PVC-buis zie bestekspostnummers 202220.			
		2. . . .	Rechte buis, stijfheidsklasse: SN 8			
		.3.7. .	Nominale middellijn 630 mm			
	1 Verbinding buizen vrijvervalriool d.m.v. mof met			
		rubbermanchet aangevormde mof.			
202210	100404	Leveren betonproducten.	st	3,00V	
		Op deze leverantiepost is de Risicoregeling GWW,			
		bouwstofgroep 14 van toepassing			
		1. . . .	Geprefabriceerde betonelementen t.b.v. betonput.	st		3,00L
		Afmetingen inwendig 1,50x2,00x3,25 m (lxbxh),			
		inclusief afdekplaat geschikt voor zwaar verkeer voorzien	st		3,00L
		van mangat 800x800 mm			
		.1. . . .	Ten behoeve van bestekspostnr(s). 202110			
	1 Leveren op plaats van verwerking			
202220	100407	Leveren kunststoffen.	m	82,00V	
		Op deze leverantiepost is de Risicoregeling GWW,			
		bouwstofgroep 17 van toepassing			
		1. . . .	PVC-buis nominale middellijn 630 mm, rechte buis,	m		82,00L
		stijfheidsklasse SN 8 met aangevormde mof met			
		rubbermanchet			
		.1. . . .	Ten behoeve van bestekspostnr(s). 202120			
	1 Leveren op plaats van verwerking			

Op basis van bovenstaande resultaatsbeschrijvingen is onderstaande inschrijvingsstaat door de aannemer opgesteld, Inclusief 2 leverantieposten:

BESTEKS- POSTNUMMER	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEEVEELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	PRIJS PER EENHEID IN EURO	TOTAAL BEDRAG IN EURO
202110	Maken put van geprefabriceerde betonelementen.	st	3,00V	2.080,00	6.240,00
202120	Aanbrengen PVC-buis.	m	82,00V	76,50	6.273,00
202210	Leveren betonproducten.	st	3,00V	6.480,00	19.440,00
202220	Leveren kunststoffen.	m	82,00V	150,00	12.300,00
	SUBTOTAAL				44.253,00

In bovenstaand voorbeeld zijn de eenheden van de bouwstof en van de leverantiepost gelijk aan die van de resultaatsverplichting in de bestekspost voor het aanbrengen. Dit hoeft niet altijd het geval te zijn. Zo wordt de hoeveelheid aan te brengen asfaltverharding uitgedrukt in m², maar de leverantie in ton. De hoeveelheid aan te brengen straatwerk wordt uitgedrukt in m², maar de leverantie van bestratingsmateriaal in stuks.

De bestekschrijver doet er verstandig aan onderscheid te maken tussen leverantieposten die zijn opgenomen t.b.v. de toepassing van de risicoregeling en leverantieposten die vanuit de systematiek worden verlangd. Een voorbeeld hiervan is een afzonderlijke leverantiepost voor tekortkomende materialen, bijvoorbeeld bij reconstructie van straatwerk. Een dergelijke leverantiepost voor tekortkomende materialen valt, zonder nadrukkelijke uitsluiting, ook onder de risicoregeling omdat deze hierin geen onderscheid maakt.

Er is geen overzicht van materialen die wel of niet in een bepaalde bouwstofgroep vallen. In zijn algemeenheid is de naam van de bouwstofgroep zodanig dat bekend mag worden verondersteld welke producten daaronder worden begrepen. Bij twijfel doet de bestekschrijver er verstandig aan dit expliciet te vermelden. Door voor de beschrijving van leverantieposten uitsluitend gebruik te maken van de hoofdcodes in subwerkcategorie 10.04 is daarmee ook duidelijk met behulp van welke indexcijfers verrekening moet plaatsvinden.

Voor bouwstoffen die niet onder een aanwezige bouwstofgroep vallen zoals hout, beplantingsmateriaal, kabelwerk, staat het de bestekschrijver vrij om een bouwstofgroep toe te voegen. Hierbij moet rekening worden gehouden dat hiervoor door CROW geen index wordt gepubliceerd. De bestekschrijver moet deze bouwstofgroep zelf koppelen aan een door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde index, of aan een andere bestaande index.

01.04.01 Algemeen

Voor de verrekening is een relatief eenvoudige formule beschikbaar. Verderop in deze toelichting zijn enkele voorbeeldberekeningen opgenomen. Computerprogramma's om de berekeningen uit te voeren zijn verkrijgbaar bij verschillende softwareleveranciers, maar niet bij CROW.

De in de formules gebruikte tijdfactor T_f is het aantal dagen dat een betalingstermijn valt in één kalendermaand, gedeeld door het aantal dagen van de betalingstermijn (standaard 28 dagen). Deze factor is nodig omdat de betalingstermijnen niet samenvallen met de kalendermaanden. Een betalingstermijn valt in de meeste gevallen in twee kalendermaanden. Aangezien de indexen per kalendermaand worden vastgesteld zijn voor het vaststellen van het te verrekenen bedrag in één betalingstermijn doorgaans de indexen nodig van twee op elkaar volgende kalendermaanden.

Hierna worden enkele begrippen toegelicht:

Aannemingssom: Het bedrag waarvoor de aannemer zich heeft verbonden het werk tot stand te brengen, de omzetbelasting daarin niet begrepen (paragraaf 1 lid 1 van de UAV 2012).

Loonkostenbestanddeel: het begrip loonkosten is hierbij gedefinieerd als alle vergoedingen die kunnen worden toegerekend aan de factor arbeid. Dit impliceert dat hieronder zowel de projectgebonden als de bedrijfsgebonden loonkosten (die deel uitmaken van de 'algemene kosten') zijn begrepen. Als loonkosten worden dan aangemerkt de cao-lonen (inclusief markttoeslagen), de verschuldigde sociale lasten met inbegrip van de lasten voortvloeiend uit de zogenaamde bedrijfstakeigen regelingen (onder meer risicofondspremie, pensioenpremie). Eveneens worden vergoedingen voor reiskosten, uitrustingen en dergelijke tot de loonkosten gerekend.

Loonkostenindex: de Raadscommissie Risicoregeling GWW stelt maandelijks de loonkostenindex vast. Gebruik wordt gemaakt van de door de Commissie Risicoregeling woning- en utiliteitsbouw ter beschikking gestelde loonindex.

Brandstofgroep: ter bepaling van brandstoffenbestanddelen zijn brandstofgroepen vastgesteld. Deze brandstofgroepen zijn in de regeling vermeld in artikel 01.04.06 lid 04 van de Standaard.

Brandstoffenindex: de Raadscommissie Risicoregeling GWW stelt maandelijks brandstoffenindexen vast. Gebruik wordt gemaakt van de CBS-cijfers.

Bouwstofgroep: ten slotte zijn er bouwstofgroepen vastgesteld. Deze bouwstofgroepen zijn in de regeling vermeld in artikel 01.04.06 lid 04 van de Standaard.

Bouwstoffenindex: voor de verschillende bouwstofgroepen stelt de Raadscommissie Risicoregeling GWW maandelijks bouwstoffenindexen vast. Deze vaststellingen vinden plaats op grond van prijsbewegingen voor verschillende bouwstoffen of bouwstofgroepen. De commissie neemt daartoe kennis van prijsontwikkelingen en de invloed daarvan op de bouwstofgroepen. Zo veel mogelijk wordt van de CBS-cijfers gebruik gemaakt.

01.04.02 Loonkosten- en brandstoffenbestanddelen; kosten van bouwstofgroepen

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: bij het opstellen van de verrekening gelden een tweetal drempels. De eerste drempel is die wat betreft wijzigingen van loonkosten en wijzigingen van kosten van bouwstoffen, met uitzondering van 'bitumineuze bindmiddelen' en 'wegenbouwbitumen'. Deze worden pas verrekend als de uitvoeringsduur van het werk langer is dan één jaar. De tweede drempel is dat pas kan worden gedeclareerd, als het totaal te declareren bedrag gelijk aan of groter is dan € 500,00

lid 02: de systematiek bepaalt dat verrekening plaatsvindt in termijnen van twaalf weken, maar gezien het te hanteren drempelbedrag kan niet eerder worden gedeclareerd dan dat het totaal te declareren bedrag gelijk aan of groter is dan € 500,00.

lid 03: voor bouwstoffen die voor verrekening in aanmerking moeten komen, moet de bestekschrijver een afzonderlijke leverantiepost opnemen in het bestek. Daarbij moet de Risicoregeling GWW expliciet van toepassing worden verklaard. Er kan in het bestek dus sprake zijn van leverantieposten voor bouwstoffen die wel en die niet voor verrekening in aanmerking komen. In een aantal situaties verlangt de RAW-systematiek een afzonderlijke leverantiepost. De bestekschrijver moet hier een bewuste keuze maken.

lid 04: als verrekening plaatsvindt, dan worden in alle gevallen de wijzigingen verrekend die na de uiterste datum voor het indienen van de inschrijving optreden. Die datum wordt daarom 'peildatum' genoemd.

Wijzigingen in kosten van bouwstoffen (met uitzondering van wegenbouwbitumen en bitumineuze bindmiddelen) en in loonkosten worden verrekend als en voor zover de uitvoeringsduur langer is dan één jaar. Dit wil zeggen dat verrekening plaatsvindt als de uitvoeringsduur langer is dan één jaar en dat alleen verrekend wordt over de periode na dat jaar.

Het ingaan van de uitvoeringsduur is op de datum van aanvang. Deze datum van aanvang is in de UAV 2012 vastgelegd als de vijfde werkdag na de dag waarop de aannemer het werk is opgedragen. De uitvoeringsduur eindigt op de dag van de oplevering. Als peildatum blijft de uiterste datum voor het indienen van de inschrijving gelden zodat het risico dat de aannemer loopt, in de praktijk enigszins langer is dan één jaar. Het verschil is de periode tussen de inschrijving en de datum van aanvang van het werk. Dat verschil wordt dus in belangrijke mate bepaald door de tijd dat de inschrijver zijn aanbieding gestand moet doen. Als deze gestanddoeningstermijn in de praktijk langer is dan de in het bestek genoemde periode, dan zal dit een motief kunnen zijn om de in lid 04 genoemde periode aan te passen.

lid 05: Deze bepaling bevordert een vlotte administratieve afhandeling. Als toepassing van de regeling leidt tot een terugbetaling aan de opdrachtgever, verhaalt deze dit op de aannemer.

lid 06: voor verrekening van de bouwstofgroep 20 'wegenbouwbitumen' en 22 'mineraal asfaltmengsel inclusief brandstof, exclusief bitumen' moet de bestekschrijver afzonderlijke leverantieposten in het bestek opnemen. In het geval van asfaltverhardingen in gebonden bekledingsconstructies bij 'Kust- en oeverwerken' worden de hoeveelheden die in het bestek moeten worden vermeld, berekend met behulp van de percentages, zoals die in deelhoofdstuk 52.5 van de Standaard RAW Bepalingen zijn vermeld.

Voor de berekening van de te verrekenen bedragen worden deze hoeveelheden gedurende de uitvoering in voorkomende gevallen gecorrigeerd met de uitkomsten van het vooronderzoek. In het geval van asfalt voor wegverharding doet de bestekschrijver in het bestek een inschatting van de te leveren hoeveelheden. Deze worden gecorrigeerd aan de hand van de werkelijke hoeveelheid, overeenkomstig de door de aannemer geleverde mengselsamenstelling.

Voor de risicoregeling bestaat er geen onderscheid tussen de levering van asfaltmengsels met asfaltgranulaat dat wel of niet afkomstig is van asfaltbeton uit het werk. Ook de in het asfaltgranulaat aanwezige componenten wegebouwbitumen en mineraal asfaltmengsel die afkomstig zijn van uit het werk komend asfaltbeton, komen voor verrekening in aanmerking.

01.04.03 Verrekening van wijzigingen in loonkosten

Voorbeeld:

Betalingstermijn van 22 maart tot 19 april (28 dagen)

Aantal dagen in maart = 10. Hieruit volgt: $Tf = 10/28$. Dit gedeelte van het termijnbedrag wordt verrekend met de index van de maand maart.

Aantal dagen in april = 18. Hieruit volgt: $Tf = 18/28$. Dit gedeelte van het termijnbedrag wordt verrekend met de index van de maand april.

01.04.04 Verrekening van wijzigingen in kosten van brandstofgroepen

Voorbeeld:

Betalingstermijn van 22 maart tot 19 april (28 dagen)

Aantal dagen in maart = 10. Hieruit volgt: $Tf = 10/28$. Dit gedeelte van het termijnbedrag wordt verrekend met de index van de maand maart.

Aantal dagen in april = 18. Hieruit volgt: $Tf = 18/28$. Dit gedeelte van het termijnbedrag wordt verrekend met de index van de maand april.

01.04.05 Verrekening van wijzigingen in kosten van bouwstofgroepen

Voorbeeld:

Betalingstermijn van 22 maart tot 19 april

Aantal dagen in maart = 10. Hieruit volgt: $Tf = 10/28$. Dit gedeelte van de betaalbaar te stellen leverantiepost wordt verrekend met de index van de maand maart.

Aantal dagen in april = 18. Hieruit volgt: $Tf = 18/28$. Dit gedeelte van de betaalbaar te stellen leverantiepost wordt verrekend met de index van de maand april.

De berekening moet per in aanmerking komende bestekspost voor de levering van bouwstoffen afzonderlijk worden berekend.

01.04.06 Uitvoeringsbepalingen

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: werkzaamheden die in het bestek zijn voorzien en worden uitgevoerd tegen verrekenprijzen, komen ook voor verrekening op grond van deze regeling in aanmerking. Verrekenprijzen worden namelijk vastgesteld aan de hand van de in de inschrijvingsstaat vermelde prijzen per eenheid, welke het prijsniveau betreffen op de uiterste datum voor het indienen van de inschrijving.

Dit in tegenstelling tot prijzen die in overleg worden vastgesteld tussen opdrachtgever en aannemer zoals bij een bestekwijziging. Uitgangspunt daarbij is dat de indexering direct in de onderhandeling over de prijs wordt meegenomen en onderdeel is van de te maken prijsafpraak.

lid 04: een analyse van prijsontwikkelingen bij de verschillende bouwstoffen wijst uit dat er grote overeenkomsten in prijsontwikkeling zijn. Dit vormde een belangrijke reden om in de risicoregeling bouwstofgroepen te onderscheiden (in plaats van 'bouwstoffen') en index-reeksen per bouwstofgroep in te voeren. Elke bouwstofgroep kent immers zijn eigen index. Daarbij is gestreefd naar een minimaal aantal bouwstofgroepen c.q. indexen onder handhaving van het doel van de risicoregeling.

Als praktische uitgangspunten bij de bouwstofgroepen gelden:

- belangrijke bouwstoffen moeten herkenbaar blijven, zodat de groepen bruikbaar zijn voor het verrekenen van prijswijzigingen in de keten, te weten hoofdaannemer, onderaannemer en toeleverancier;
- bouwstofgroepen moeten redelijk homogeen zijn ten aanzien van de frequentie, grootte en verloop van de prijswijzigingen.

Op grond van deze overwegingen is onderscheid gemaakt tussen de volgende bouwstofgroepen:

11.	Grind en industriezand (uitdrukkelijk geen aanvul- en ophoogzand).
12.	Steenlag en brekerzand.
13.	Betonmortel (te denken is aan betonconstructies, betonverhardingen, in de grond gevormde palen maar ook lichtbeton, spuitbeton en hogesterktebeton).
14.	Betonproducten (zoals leidingen, duikers, bestrating, heipalen, damwand, kunststeen, glooiing-blokken).
15.	Cement (zoals voor gestabiliseerde lagen).
16.	Breuksteen (NEN 5180:2005 nl, zoals voor oeververdediging, bekleding, drempels, bestortingen).
17.	Kunststoffen, inclusief PVC-producten, exclusief geosynthetica (te denken is aan leidingen, drainage, duikers, geen geotextielen, weefsels en vliezen).
18.	Betonstaal (zoals voor betonconstructies en betonverhardingen, maar ook voorspanwapening).
19.	Staal exclusief betonstaal (zoals voor leidingen, duikers, heipalen, damwand, geleiderail, maar ook roestvast staal en buispalen).
20.	Wegenbouwbitumen.
21.	Bitumineuze bindmiddelen exclusief wegenbouwbitumen (zoals vloeibitumen, bitumenemulsie en slijtlaagbitumen).
22.	Mineraal asfaltmengsel inclusief brandstof, exclusief bitumen (in het asfaltmengsel te verwerken zand, grind, steenlag, brekerzand en vulstof, en de voor de bereiding van het asfaltmengsel benodigde brandstof).

Bij voorkeur worden voor de beschrijving van leveranties van bouwstoffen waarop de risicoregeling van toepassing is, de hoofdcodes uit subwerkcategorie 10.04 (leveren bouwstoffen (Risicoregeling GWW)) gebruikt. Als andere hoofdcodes worden gebruikt voor leveranties van bouwstoffen, moet de bestekschrijver vermelden of de risicoregeling hierop van toepassing is en zo ja, als dit niet direct duidelijk is, tot welke bouwstofgroep deze bouwstof behoort in het kader van de verrekening.

Bijlage 1: Voorbeeld berekeningen

Basisgegevens :

Uiterste datum voor het indienen van de inschrijving:	04 januari 2012
Datum van aanvang:	16 februari 2012
Duur van het werk:	30 maanden
Raming van het werk door opdrachtgever:	€ 10.000.000,00

Loonkosten:

Het totaal aan loonkosten wordt geraamd op € 3.000.000,00
Loonkostenbestanddeel in bestek bedraagt dan 30% van de aannemingsom.

Brandstofkosten:

Het totaal aan brandstofkosten wordt geraamd op € 400.000,00

- gasolie met hoog accijnstarief :	€ 100.000,00
- gasolie exclusief accijns :	€ 300.000,00

Brandstofbestanddelen in bestek in % van de aannemingsom:

- bestanddeel brandstofgroep 01 'gasolie met hoog accijnstarief'	1%
- bestanddeel brandstofgroep 03 'gasolie exclusief accijns'	3%

Bouwstoffen:

Op de inschrijvingsstaat zijn voor het leveren van bitumineuze bindmiddelen, wegebouwbitumen en mineraal asfaltmengsel de volgende bedragen door de aannemer ingevuld:

- bitumineuze bindmiddelen:	€ 600,00 per ton
- wegebouwbitumen:	€ 475,00 per ton
- mineraal asfaltmengsel:	€ 52,00 per ton

Termijn:

De berekening wordt gegeven voor een periode van 12 weken, zijnde 3 betalingstermijnen van elk 4 weken, en van 18 februari tot 13 mei 2013. Deze periode omvat onder meer het aanbrengen van 20.000 m² kleeflaag en 2.000 ton asfalt, als volgt verdeeld:

18 februari tot 18 maart:	5.600 m ² kleeflaag, en 360 ton asfalt
18 maart tot 15 april:	1.800 m ² kleeflaag, en 740 ton asfalt
15 april tot 13 mei:	12.600 m ² kleeflaag, en 900 ton asfalt

Voor de toepassing van de risicoregeling komen in aanmerking:

- loonkosten;
- brandstofkosten;
- levering t.b.v. aanbrengen kleeflaag: bitumineus bindmiddel;
- levering t.b.v. aanbrengen asfalt: wegebouwbitumen;
- levering t.b.v. aanbrengen asfalt: mineraal asfaltmengsel inclusief brandstof, exclusief bitumen.

Bitumineus bindmiddel:

Voor de omrekening van oppervlak naar gewicht geldt de bestekseis 0,3 kg/m².
Verdeeld over de drie termijnen gelden voor de gerealiseerde hoeveelheden resultaatsverplichting de volgende termijnbedragen:

$$\begin{aligned} 18/2 \text{ tot } 18/3: & \frac{5.600 \text{ m}^2 \cdot 0,3 \text{ kg/m}^2}{1.000} \cdot \text{€ } 600,00/\text{ton} = \text{€ } 1008,00 \\ 18/3 \text{ tot } 15/4: & \frac{1.800 \text{ m}^2 \cdot 0,3 \text{ kg/m}^2}{1.000} \cdot \text{€ } 600,00/\text{ton} = \text{€ } 324,00 \end{aligned}$$

$$15/4 \text{ tot } 13/5: \frac{12.600 \text{ m}^2 \cdot 0,3 \text{ kg/m}^2}{1.000} \cdot \text{€ } 600,00/\text{ton} = \text{€ } 2268,00$$

(De in de bovenstaande berekeningen gebruikte factor 1.000 is in verband met de omrekening van kg naar ton.)

Wegenbouwbitumen:

Het geleverde asfalt bevat een bitumenpercentage van 6,0% 'in' mengsel
Verdeeld over de drie termijnen gelden voor de gerealiseerde hoeveelheden resultaatsverplichting de volgende termijnbedragen:

$$18/2 \text{ tot } 18/3: 6,0\% \cdot 360 \text{ ton} \cdot \text{€ } 475,00/\text{ton} = \text{€ } 10.260,00$$

$$18/3 \text{ tot } 15/4: 6,0\% \cdot 740 \text{ ton} \cdot \text{€ } 475,00 / \text{ton} = \text{€ } 21.090,00$$

$$15/4 \text{ tot } 13/5: 6,0\% \cdot 900 \text{ ton} \cdot \text{€ } 475,00 / \text{ton} = \text{€ } 25.650,00$$

Mineraal asfaltmengsel:

De hoeveelheid mineraal asfaltmengsel wordt bepaald door de geproduceerde hoeveelheid asfalt te verminderen met de hoeveelheid bitumen.

Verdeeld over de drie termijnen gelden ingevolge de gerealiseerde hoeveelheden resultaatsverplichting de volgende termijnbedragen:

$$18/2 \text{ tot } 18/3: 94,0\% \cdot 360 \text{ ton} \cdot \text{€ } 52,00 / \text{ton} = \text{€ } 17.596,80$$

$$18/3 \text{ tot } 15/4: 94,0\% \cdot 740 \text{ ton} \cdot \text{€ } 52,00 / \text{ton} = \text{€ } 36.171,20$$

$$15/4 \text{ tot } 13/5: 94,0\% \cdot 900 \text{ ton} \cdot \text{€ } 52,00 / \text{ton} = \text{€ } 43.992,00$$

Loonkosten en brandstofkosten:

In de periode van 18 februari tot 13 mei gelden onderstaande termijnbedragen:

$$18/2 \text{ tot } 18/3: \text{€ } 195.000,00$$

$$18/3 \text{ tot } 15/4: \text{€ } 65.000,00$$

$$15/4 \text{ tot } 13/5: \text{€ } 440.000,00$$

Indexen:

kostengroep	00	01	03	20	21	22
Periode	loonkosten-index	gasolie met hoog accijnstarief	gasolie exclusief accijns	wegenbouw-bitumen	bitumineuze bindmiddelen	mineraal asfaltmengsel
januari 2006	163,1	257,8	506,5	378,0	229,9	164,0
februari 2007	168,2	267,9	513,4	366,5	236,6	167,8
maart 2007	168,2	263,5	491,0	367,4	237,2	168,0
april 2007	168,2	258,2	465,5	365,9	234,3	167,7
mei 2007	168,2	254,2	464,4	362,7	233,1	167,8

Verrekening:

Loonkosten

$$18/2 \text{ tot } 1/3: \text{VI} = \frac{168,2 - 163,1}{163,1} \cdot 30\% \cdot \frac{11}{28} \cdot \text{€ } 195.000,- = \text{€ } 718,63$$

$$1/3 \text{ tot } 18/3: \text{VI} = \frac{168,2 - 163,1}{163,1} \cdot 30\% \cdot \frac{17}{28} \cdot \text{€ } 195.000,- = \text{€ } 1.110,61$$

$$18/3 \text{ tot } 1/4: \text{ Vl} = \frac{168,2-163,1}{163,1} \cdot 30\% \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 65.000,- = \text{€ } 304,87$$

$$1/4 \text{ tot } 15/4: \text{ Vl} = \frac{168,2-163,1}{163,1} \cdot 30\% \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 65.000,- = \text{€ } 304,87$$

$$15/4 \text{ tot } 1/5: \text{ Vl} = \frac{168,2-163,1}{163,1} \cdot 30\% \cdot \frac{16}{28} \cdot \text{€ } 440.000,- = \text{€ } 2.358,59$$

$$1/5 \text{ tot } 13/5: \text{ Vl} = \frac{168,2-163,1}{163,1} \cdot 30\% \cdot \frac{12}{28} \cdot \text{€ } 440.000,- = \text{€ } 1.768,94$$

Totaal loonkosten € 6.566,52

Brandstofkosten, gasolie met hoog accijnstarief

$$18/2-1/3: \text{ Vbr} = \frac{267,9-257,8}{257,8} \cdot 1\% \cdot \frac{11}{28} \cdot \text{€ } 195.000,- = \text{€ } 30,01$$

$$1/3-18/3: \text{ Vbr} = \frac{263,5-257,8}{257,8} \cdot 1\% \cdot \frac{17}{28} \cdot \text{€ } 195.000,- = \text{€ } 26,18$$

$$18/3-1/4: \text{ Vbr} = \frac{263,5-257,8}{257,8} \cdot 1\% \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 65.000,- = \text{€ } 7,19$$

$$1/4-15/4: \text{ Vbr} = \frac{258,2-257,8}{257,8} \cdot 1\% \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 65.000,- = \text{€ } 0,50$$

$$15/4-1/5: \text{ Vbr} = \frac{258,2-257,8}{257,8} \cdot 1\% \cdot \frac{16}{28} \cdot \text{€ } 440.000,- = \text{€ } 3,90$$

$$1/5-13/5: \text{ Vbr} = \frac{254,2-257,8}{257,8} \cdot 1\% \cdot \frac{12}{28} \cdot \text{€ } 440.000,- = \text{€ } -26,33$$

Totaal gasolie met hoog accijnstarief € 41,45

Gasolie exclusief accijns

$$18/2-1/3: \text{ Vbr} = \frac{513,4-506,5}{506,5} \cdot 3\% \cdot \frac{11}{28} \cdot \text{€ } 195.000,- = \text{€ } 31,31$$

$$1/3-18/3: \text{ Vbr} = \frac{491,0-506,5}{506,5} \cdot 3\% \cdot \frac{17}{28} \cdot \text{€ } 195.000,- = \text{€ } -108,69$$

$$18/3-1/4: \text{ Vbr} = \frac{491,0-506,5}{506,5} \cdot 3\% \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 65.000,- = \text{€ } -29,84$$

$$1/4-15/4: \text{ Vbr} = \frac{465,5-506,5}{506,5} \cdot 3\% \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 65.000,- = \text{€ } -78,92$$

$$15/4-1/5: \text{ Vbr} = \frac{465,5-506,5}{506,5} \cdot 3\% \cdot \frac{16}{28} \cdot \text{€ } 440.000,- = \text{€ } -610,58$$

$$1/5-13/5: \text{ Vbr} = \frac{464,4-506,5}{506,5} \cdot 3\% \cdot \frac{12}{28} \cdot \text{€ } 440.000,- = \text{€ } -470,22$$

Totaal gasolie exclusief accijns € -1.266,94

Bitumeneus bindmiddel

$$18/2-1/3: \text{ Vbib} = \frac{236,6-229,9}{229,9} \cdot \frac{11}{28} \cdot \text{€ } 1.008,- = \text{€ } 11,54$$

$$1/3-18/3: \text{ Vbib} = \frac{237,2-229,9}{229,9} \cdot \frac{17}{28} \cdot \text{€ } 1.008,- = \text{€ } 19,43$$

$$18/3-1/4: \text{ Vbib} = \frac{237,2-229,9}{229,9} \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 324,- = \text{€ } 5,14$$

$$1/4-15/4: \text{ Vbib} = \frac{234,3-229,9}{229,9} \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 324,- = \text{€ } 3,10$$

$$15/4-1/5: \text{ Vbib} = \frac{234,3-229,9}{229,9} \cdot \frac{16}{28} \cdot \text{€ } 2.268,- = \text{€ } 24,80$$

$$1/5-13/5: \text{ Vbib} = \frac{233,1-229,9}{229,9} \cdot \frac{12}{28} \cdot \text{€ } 2.268,- = \text{€ } 13,53$$

Totaal bitumeneus bindmiddel € 77,55

Wegenbouwbitumen

$$18/2-1/3: V_{\text{bit}} = \frac{366,5-378,0}{378,0} \cdot \frac{11}{28} \cdot \text{€ } 10.260,- = \text{€ } -122,63$$

$$1/3-18/3: V_{\text{bit}} = \frac{367,4-378,0}{378,0} \cdot \frac{17}{28} \cdot \text{€ } 10.260,- = \text{€ } -174,68$$

$$18/3-1/4: V_{\text{bit}} = \frac{367,4-378,0}{378,0} \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 21.090,- = \text{€ } -295,71$$

$$1/4-15/4: V_{\text{bit}} = \frac{365,9-378,0}{378,0} \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 21.090,- = \text{€ } -337,55$$

$$15/4-1/5: V_{\text{bit}} = \frac{365,9-378,0}{378,0} \cdot \frac{16}{28} \cdot \text{€ } 25.650,- = \text{€ } -469,18$$

$$1/5-13/5: V_{\text{bit}} = \frac{362,7-378,0}{378,0} \cdot \frac{12}{28} \cdot \text{€ } 25.650,- = \text{€ } -444,95$$

Totaal wegenbouwbitumen € -1.844,70

Mineraal asfaltmengsel, inclusief brandstof, exclusief bitumen

$$18/2-1/3: V_{\text{mas}} = \frac{167,8-164,0}{164,0} \cdot \frac{11}{28} \cdot \text{€ } 17.596,80 = \text{€ } 160,18$$

$$1/3-18/3: V_{\text{mas}} = \frac{168,0-164,0}{164,0} \cdot \frac{17}{28} \cdot \text{€ } 17.596,80 = \text{€ } 260,58$$

$$18/3-1/4: V_{\text{mas}} = \frac{168,0-164,0}{164,0} \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 36.171,20 = \text{€ } 441,11$$

$$1/4-15/4: V_{\text{mas}} = \frac{167,7-164,0}{164,0} \cdot \frac{14}{28} \cdot \text{€ } 36.171,20 = \text{€ } 408,03$$

$$15/4-1/5: V_{\text{mas}} = \frac{167,7-164,0}{164,0} \cdot \frac{16}{28} \cdot \text{€ } 43.992,00 = \text{€ } 567,14$$

$$1/5-13/5: V_{\text{mas}} = \frac{167,8-164,0}{164,0} \cdot \frac{12}{28} \cdot \text{€ } 43.992,00 = \text{€ } 436,85$$

Totaal mineraal asfaltmengsel € 2.273,90

Totaal door de aannemer te declareren

- loonkosten € 6.566,52

- brandstofkosten

* gasolie met hoog accijnstarief € 41,45

* gasolie exclusief accijns € -1.266,94

- bouwstoffen:

* bitumineus bindmiddel € 77,55

* wegenbouwbitumen € -1.844,70

* mineraal asfaltmengsel € 2.273,90

Totaal: € 5.847,78

01.06 BETALINGSREGELINGEN: DECLARATIES

01.06.01 Indienen declaraties

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: dit houdt verband met de volgende bepaling in paragraaf 40 lid 6 van de UAV 2012: *Indien in het bestek is bepaald, dat de betaling van een termijn eerst zal geschieden nadat de aannemer een declaratie heeft ingediend, zal de betaling plaats vinden binnen vier weken nadat de declaratie in goede orde bij de directie is ingekomen.*

De aannemer moet een declaratie van een betalingstermijn indienen, voordat de opdrachtgever een termijnbedrag binnen 4 weken zal betalen.

01.07 ZEKERHEIDSTELLING

Algemene toelichting: inhouding of zekerheidstelling

De aannemingsom wordt in termijnen betaald. Het komt daarbij voor dat een marge wordt aangehouden tussen de stand van het werk en de betaling aan de aannemer. De financiële inhouding die zo ontstaat op de betalingstermijnen, is bedoeld om zeker te stellen dat de aannemer de verplichtingen naleeft die voortvloeien uit de overeenkomst.

Een inhouding beschermt de opdrachtgever voor de gevolgen van het niet voltooien van het aangenomen werk. De aannemer krijgt het bedrag van de inhouding uiteindelijk betaald bij de oplevering van het werk of aan het einde van de onderhoudstermijn. Een dergelijke inhouding legt niet alleen beslag op de liquide middelen van de aannemer, maar brengt ook rentekosten voor hem mee. De aannemer moet de inhouding immers financieren tegen de geldende marktrente. De aannemer neemt deze kosten naar verwachting op in de aannemingsom. Dit soort kosten kunnen aanzienlijk zijn, vooral bij grote en langdurige werken. Ze kunnen worden vermeden door een zekerheidstelling van de aannemer te verlangen, in plaats van een inhouding te nemen.

Het financiële risico voor de opdrachtgever hangt samen met de omvang en de looptijd van het werk. De grootte van de zekerheid die de opdrachtgever verlangt, wordt vaak in het bestek vermeld als een percentage van de aannemingsom. Dit percentage moet in relatie staan tot het financiële risico. Doorgaans is te denken aan 2 tot 10% van de aannemingsom. De kosten van een zekerheidstelling bedragen ongeveer 1% van het gegarandeerde bedrag op jaarbasis. Deze kosten zijn aanzienlijk lager dan de kosten van een inhouding. De zekerheidstelling gaat direct voor of na de gunning in.

Bankgarantie

De meest gebruikelijke vorm van een zekerheidstelling is een bankgarantie. Bij het vragen van een zekerheidstelling kan de opdrachtgever deze vorm verlangen. Als de wijze van zekerheidstelling aan de aannemer wordt overgelaten, kan hij bijvoorbeeld kiezen voor het in depot geven van effecten in plaats van een bankgarantie.

Zekerheidstelling na gunning

De opdrachtgever kan de zekerheid nemen, als hij de zekerheidsstelling niet heeft ontvangen voor het verschijnen van de eerste betalingstermijn. Dit wordt gedaan door het bedrag daarvan in te houden op de grootte van de eerste betalingstermijn, en zo nodig de daaropvolgende. Dit laatste gebeurt als het bedrag van de zekerheidstelling groter is dan dat van de eerste betalingstermijn.

Bij grotere werken of bij werken met een lange looptijd kan het bedrag van de zekerheidstelling worden bijgesteld naarmate het werk vordert. De zekerheidstelling blijft van kracht tot de aannemer heeft voldaan aan zijn verplichtingen die voortvloeien uit het bestek. Dit is in het algemeen tot de oplevering, of tot het einde van de onderhoudstermijn.

Paragraaf 43a van de UAV 2012

In de UAV 2012 is paragraaf 43a opgenomen die over zekerheidstelling gaat. Dit om opdrachtgevers een duidelijke en evenwichtige zekerheidstelling te kunnen bieden en vanwege het streven naar uniformering in vorm en inhoud.

In die paragraaf is onder meer vastgelegd dat de waarde van de zekerheid gelijk is aan 5% van de aannemingsom en dat de zekerheid moet worden gesteld in de vorm van een bankgarantie. Als de UAV 2012 in het bestek van toepassing is verklaard op het uit te voeren werk, is wat in paragraaf 43a is bepaald ook van

toepassing 'tenzij het bestek anders bepaalt'. Het laatste is expliciet in de genoemde paragraaf opgenomen. Daarmee is duidelijk gemaakt dat niet wordt afgeweken van de bedoeling van de UAV 2012, als in het bestek wordt afgeweken van wat in de UAV 2012 is bepaald over zekerheidstelling.

01.08 BIJDRAGEN

Standaard RAW Bepalingen

01.08.01 RAW-bestek: bijdrage RAW-systematiek

Als een opdrachtgever de 'Bijdrage RAW-systematiek' (0,15% van de aannemingsom) via het bestek betaalt, waarbij de aannemer de administratieve handelingen verricht, dan moet artikel 01.08.01 van de RAW-Catalogus Bepalingen worden opgenomen in het bestek. En moet bestekspost 960010 'Bijdrage RAW-systematiek' in het bestek (inschrijvingsstaat) worden opgenomen.

Als de bijdrage RAW-systematiek door of voor de opdrachtgever rechtstreeks aan CROW wordt betaald, dus niet via het bestek, dan maakt artikel 01.08.01 van de RAW-Catalogus Bepalingen geen onderdeel uit van het bestek.

01.08.02 RAW-bestek: Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving

Als een opdrachtgever de 'Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving' (0,15% van de aannemingsom) via het bestek betaalt, waarbij de aannemer de administratieve handelingen verricht, dan moet artikel 01.08.02 van de RAW-Catalogus Bepalingen worden opgenomen in het bestek. En moet de bestekspost 960020 'Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving' in het bestek (inschrijvingsstaat) worden opgenomen.

Alleen in het geval dat de Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving door of voor de opdrachtgever rechtstreeks aan de stichting Fonds Fysieke Leefomgeving wordt betaald, dus niet via het bestek, dan moet artikel 01.08.02 van de RAW-Catalogus Bepalingen niet worden opgenomen in het bestek.

01.08.03 RAW-raamovereenkomst: bijdrage RAW-systematiek

Als een opdrachtgever de 'Bijdrage RAW-systematiek' (0,15% van de som van alle binnen de raamovereenkomst opgedragen deelopdrachten) via de raamovereenkomst betaalt, waarbij de aannemer de administratieve handelingen verricht, dan moet artikel 01.08.03 van de RAW-Catalogus Bepalingen worden opgenomen in de RAW-raamovereenkomst. En moet de bestekspost 960010 'Bijdrage RAW-systematiek' in de RAW-raamovereenkomst (inschrijvingsstaat) worden opgenomen.

Alleen in het geval dat de bijdrage RAW-systematiek door of voor de opdrachtgever rechtstreeks aan CROW wordt betaald, dus niet via de RAW-raamovereenkomst, dan moet artikel 01.08.03 van de RAW-Catalogus Bepalingen niet worden opgenomen in de RAW-raamovereenkomst.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 03: een RAW-raamovereenkomst kan verschillende looptijden hebben. Omdat er contracten zijn met een looptijd van 1 of 2 jaar, maar ook contracten met looptijden tot wel 8 of 10 jaar, is de maximale afdracht voor de 'bijdrage RAW-systematiek' bij een RAW-raamovereenkomst vastgesteld per (kalender)jaar. Deze maximale jaarlijkse afdracht is vastgesteld op de maximale afdracht voor een RAW-bestek gedeeld door 4. Er is gekozen om te delen door 4, omdat volgens artikel 2.140 van de Aanbestedingswet, de looptijd van een raamovereenkomst voor overheidsopdrachten niet langer is dan vier jaar, behalve in uitzonderingsgevallen die deugdelijk gemotiveerd zijn.

lid 07: de opdrachtgever betaalt jaarlijks in december de bijdrage over de in dat jaar verstrekte deelopdrachten. Wanneer echter bij het verstrekken van een deelopdracht nog geen som van de deelopdracht is bepaald, wordt de som voor die deelopdracht vastgesteld op de bij de oplevering van die deelopdracht gerealiseerde som. Het kan voorkomen dat deze som pas na december, dus op zijn vroegst in het jaar daaropvolgend kan worden vastgesteld.

De betaling van de 'bijdrage RAW-systematiek' over deze deelopdracht vindt in een dergelijk geval plaats in het jaar waarin deze deelopdracht is opgeleverd, en dus de som van de deelopdracht is vastgesteld.

01.08.04 RAW-raamovereenkomst: Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving

Als een opdrachtgever de 'Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving' (0,15% van de som van alle binnen de raamovereenkomst opgedragen deelopdrachten) via de RAW-raamovereenkomst betaalt, waarbij de aannemer de administratieve handelingen verricht, dan moet artikel 01.08.04 van de RAW-Catalogus

Bepalingen worden opgenomen in de RAW-raamovereenkomst. En moet de bestekspostnummer 960020 'Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving' in de RAW-raamovereenkomst (inschrijvingsstaat) worden opgenomen.

Als de Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving door of voor de opdrachtgever rechtstreeks aan de stichting Fonds Fysieke Leefomgeving wordt betaald, dus niet via de RAW-raamovereenkomst, dan moet artikel 01.08.04 van de RAW-Catalogus Bepalingen niet worden opgenomen in de RAW-raamovereenkomst.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 03: een RAW-raamovereenkomst kan verschillende looptijden hebben. Omdat er contracten zijn met een looptijd van 1 of 2 jaar, maar ook contracten met looptijden tot wel 8 of 10 jaar, is de maximale afdracht voor de 'bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving' bij een RAW-raamovereenkomst vastgesteld per (kalender)jaar. Deze maximale jaarlijkse afdracht is vastgesteld op de maximale afdracht voor een RAW-bestek gedeeld door 4. Er is gekozen om te delen door 4, omdat volgens artikel 2.140 van de Aanbestedingswet, de looptijd van een raamovereenkomst voor overheidsopdrachten niet langer is dan vier jaar, behalve in uitzonderingsgevallen die deugdelijk gemotiveerd zijn.

lid 07: de opdrachtgever betaald jaarlijks in december de bijdrage over de in dat jaar verstrekte deelopdrachten. Wanneer echter bij het verstrekken van een deelopdracht nog geen som van de deelopdracht is bepaald, wordt de som voor die deelopdracht vastgesteld op de bij de oplevering van die deelopdracht gerealiseerde som. Het kan voorkomen dat deze som pas na december, dus op zijn vroegst in het jaar daaropvolgend kan worden vastgesteld.

De betaling van de 'Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving' over deze deelopdracht vindt in een dergelijk geval plaats in het jaar waarin deze deelopdracht is opgeleverd, en dus de som van de deelopdracht is vastgesteld.

01.09 KABELS EN LEIDINGEN

Deelhoofdstuk 01.09 Werkzaamheden aan kabels en leidingen is afgestemd op [CROW-publicatie 500](#) 'Schade voorkomen aan kabels en leidingen'. Deze publicatie geeft richtlijnen vanuit '[Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken](#)' (WIBON) De wet heeft tot doel om graafschades te voorkomen

In de wet zijn de verplichtingen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd. De informatieplicht voor de netbeheerders, en de zorgvuldigheidsplicht voor de grondroerder en diens opdrachtgever. De invulling van het begrip zorgvuldigheid heeft de minister niet ingevuld, maar aan de bij de graafketen betrokken partijen overgelaten. Om graafschades daadwerkelijk te beperken, moeten alle partijen in het graafproces verantwoordelijkheid nemen. Een zorgvuldig graafproces kenmerkt zich door zorgvuldig opdracht geven en in vervolg daarop zorgvuldig graven.

Om het zorgvuldig graafproces vorm te geven is in de richtlijn een fors deel, maar niet de volledige verantwoordelijkheid (lees: risico) van dat proces bij de grondroerder (lees: aannemer) gelegd. Het komt erop neer dat de aannemer bij het aangaan van de overeenkomst zicht moet hebben op de inspanning die van hem wordt verwacht. RAW Standaardbepaling 01.09 en de bijbehorende subwerkcategorie 10.21 van de RAW Catalogus met resultaatsbeschrijvingen, voorzien daarin. Meer informatie is beschikbaar in de CROW-publicatie 280 'Combineren van onder- en bovengrondse infrastructuur met bomen'.

01.09.01 Algemeen

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: voor graafwerkzaamheden in de nabijheid van kabels en leidingen moet gewerkt worden overeenkomstig de CROW-publicatie 500 'Schade voorkomen aan kabels en leidingen', zoals deze drie maanden voor de uiterste datum voor het indienen van de inschrijving luidt.

De publicatie 'Schade voorkomen aan kabels en leidingen' is in het verlengde van de Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken (WIBON), opgesteld als richtlijn voor het uitvoeren van een zorgvuldig graafproces. In de genoemde wet zijn graafwerkzaamheden gedefinieerd als: het mechanisch verrichten van werkzaamheden in de ondergrond.

01.10 PUBLIEKRECHTELIJKE EN PRIVAATRECHTELIJKE TOESTEMMINGEN

01.10.01 Aan de aannemer verleende publiekrechtelijke en privaatrechtelijke toestemmingen

De UAV 2012 regelen in paragraaf 5 lid 1 sub a: De opdrachtgever zorgt ervoor, dat de aannemer tijdig kan beschikken over de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke toestemmingen, die voor de opzet van het werk volgens het bestek vereist zijn.

De UAV 2012 regelen in paragraaf 6 lid 10: De aannemer zorgt voor tijdige verkrijging van publiekrechtelijke en privaatrechtelijke toestemmingen, die hij nodig heeft of wenst, voor zover zij niet behoren tot die, waarvoor de opdrachtgever ingevolge het bepaalde in paragraaf 5 eerste lid, sub a zorgdraagt. Hieruit blijkt ook dat de opdrachtgever verantwoordelijk is voor datgene wat met het ontwerp samenhangt, de aannemer is verantwoordelijk voor de uitvoering en wat daarmee in verband staat.

Publiekrechtelijke en privaatrechtelijke toestemmingen die nodig zijn voor de opzet van het werk kunnen zijn: een bouwvergunning ingevolge de [Omgevingswet](#) (als opvolger van de Wet ruimtelijke ordening) of de vergunning van een waterschap voor de uitvoering van een waterbouwkundig werk.

Andere publiekrechtelijke en privaatrechtelijke toestemmingen die nodig zijn voor de opzet van het werk, kunnen betrekking hebben op:

- vergunningen ingevolge de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken;
- ontheffingsaanvragen voor het maken van wegaansluitingen aan rijks- en provinciale wegen;
- melding Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed;
- kapmelding krachtens de [Omgevingswet](#) (als opvolger van de Wet natuurbescherming);
- en vergunningen van het onttrekken van grondwater en/of het lozen daarvan.

De 'opzet van het werk' moet onderscheiden worden van 'de wijze waarop' het werk wordt uitgevoerd. De aannemer moet zorgen voor het verkrijgen van vergunningen die nodig zijn voor de wijze waarop het werk wordt uitgevoerd.

Voorbeelden hiervan zijn:

- vergunningen voor overwerk of nachtarbeid;
- ontgrondingsvergunningen als dit verband houdt met de manier waarop de aannemer benodigde bodemmateriële levert;
- de [Omgevingswet](#) (als opvolger van de Wabo vergunning) voor een installatie die de aannemer op het werk plaatst (bijvoorbeeld een asfaltinstallatie).

Gedragscode in het kader van de Flora- en faunawet

Een [gedragscode](#) beschrijft de wijze van zorgvuldig handelen ter verkrijging van een vrijstelling en moet door de desbetreffende verantwoordelijke minister goedgekeurd worden. Er is dan sprake van een goedgekeurde gedragscode. Als een gedragscode in een contract is voorgeschreven dan zijn de opdrachtgever, de directie en de aannemer verplicht daarnaar te handelen.

Het is mogelijk dat er meerdere gedragscodes voorgeschreven worden voor delen van een werk. Dit omdat voor bestendig beheer en ruimtelijke ontwikkelingen, en niet bestendig beheer er verschillende gedragscodes zijn.

Bestendig beheer betreft voortzetting van het (reguliere) onderhoud gericht op behoud van de bestaande situatie. De werkzaamheden worden al langer op deze manier uitgevoerd, bijvoorbeeld:

- maaiwerkzaamheden;
- snoeiwerkzaamheden;
- vuilopruimwerkzaamheden;
- onkruidbeheersing;
- schilderwerkzaamheden etc.

Ruimtelijke ontwikkelingen en niet bestendig beheer betreffen werkzaamheden waarbij de bestaande situatie verandert. Bijvoorbeeld:

- graven van een watergang;
- bouwen van een brug;
- vellen en rooien van beplantingen en bomen;
- baggeren van watergangen;
- aanleggen of reconstructie van verhardingen.

Bepalingen: Standaard RAW

Algemeen: bij de indeling van de bepalingen is onderscheid gemaakt naar administratieve en technische bepalingen. In de Standaard RAW Bepalingen zijn de administratieve bepalingen die verband houden met verkeersmaatregelen bij werk in uitvoering, opgenomen in paragraaf 01.12 'Maatregelen in het belang van het verkeer' en paragraaf 01.13 'Kwaliteitsplan, algemeen tijdschema, werkplan, flexibele uitvoeringstermijn'.

Het betreffen voorschriften inzake opslag van bouwstoffen, materieel en hulpmiddelen, het verwijderen van verontreinigingen op wegen, ontheffingen op artikelen uit het Wegenverkeersreglement en het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens, het dragen van veiligheidsvesten, en de relatie tussen de verkeersmaatregelen en het algemeen tijdschema, werkplan, en dergelijke.

De technische bepalingen met betrekking tot tijdelijke verkeersmaatregelen zijn opgenomen in hoofdstuk 62 van de Standaard RAW Bepalingen.

In het navolgende wordt alleen een toelichting gegeven op de administratieve bepalingen in paragraaf 01.12 van de Standaard RAW Bepalingen.

01.12 MAATREGELLEN IN HET BELANG VAN HET VERKEER

01.12.01 Algemeen

Als stremming of hinder voor het verkeer plaatsvindt, zijn de 'voorwaarden waaronder' vastgelegd in paragraaf 30 van de UAV 2012. Deze paragraaf regelt niet of, en zo ja in welke mate, stremming, hinder en dergelijke is toegestaan. In met name paragraaf 6 van de UAV 2012 is bepaald dat de uitvoering van het werk zodanig moet zijn dat er geen onnodige hinder voor de opdrachtgever en/of derden ontstaat.

01.12.04 Signaalkleding

Signaalkleding ook wel veiligheidskleding of waarschuwingskleding genoemd, moet voldoen aan CROW-publicatie '[Specificaties voor materiaal en materieel](#)' onderdeel van de publicatiereeks 'Werk in uitvoering'. De aannemer (werkgever) is in beginsel verantwoordelijk voor het dragen van de juiste kleding van de werknemers.

01.13 KWALITEITSPLAN, ALGEMEEN TIJDSHEMA, WERKPLAN, FLEXIBELE UITVOERINGSTERMIJN

De bepalingen betreffende kwaliteitsborging zijn niet zonder meer van toepassing in een bestek waarop de Standaard RAW Bepalingen van toepassing zijn. Deze moeten van toepassing worden verklaard. Daarbij gaan de bepalingen ervan uit dat de directievoering nadrukkelijk is ingericht op het door de aannemer werken onder kwaliteitsborging, en dat de aannemer beschikt over een gecertificeerd kwaliteitssysteem.

Zowel de opdrachtgever als de aannemer moeten dus voorbereid zijn op het werken onder kwaliteitsborging als men de bepalingen van toepassing verklaart in een bestek. De bepalingen in de Standaard RAW Bepalingen zijn daarop ingericht.

In paragraaf 01.13 met de titel 'Kwaliteitsplan, algemeen tijdschema, werkplan' zijn de te volgen procedures met betrekking tot het kwaliteitsplan opgenomen.

In paragraaf 01.20 met de titel 'Kwaliteitsborging' zijn de specifieke eisen aangegeven die de opdrachtgever stelt met betrekking tot de kwaliteitsborging.

Hiertoe zijn vijf artikelen opgenomen met betrekking tot:

- inhoud kwaliteitsplan;
- kwaliteitsregistratie;
- controles, verificaties en audits door de directie;
- beheersing van afwijkingen;
- toezicht op de uitvoering en opnemings van het werk.

In de paragrafen 01.14 Bouwstoffen en 01.19 Arbeidsomstandigheden zijn bepalingen opgenomen die samenhangen met de overige bepalingen kwaliteitsborging.

01.13.01 Kwaliteitsborging

Bij deze paragraaf vermeld de opdrachtgever op grond van zijn risicoanalyse van het werk de vastgestelde stoppunten. Dat deze stoppunten in het bestek moeten worden vermeld, vindt zijn oorzaak in de definitie van stoppunt. Conform deze definitie moet de directie toestemming geven, alvorens de desbetreffende werkzaamheden mogen worden voortgezet.

Dit kan invloed hebben op de voortgang van het werk en de aannemer moet hiermee rekening kunnen houden. Zeker als bij stoppunten een keuring verricht wordt waarvan de uitslag enige tijd op zich kan laten wachten. De opdrachtgever moet hiermee ook rekening houden, omdat langdurige keuringsprocedures hier de voortgang van het werk kunnen beïnvloeden en daarmee het tijdig, binnen de gestelde termijn, opleveren van het werk.

Indien mogelijk kunnen bijwonen- en registratiepunten ook in het bestek worden vermeld. In het overleg is vastgesteld dat als deze punten niet in het bestek zijn vermeld, zij uiterlijk bij acceptatie van het kwaliteitsplan door de directie worden meegedeeld.

De wijze waarop door de directie gehandeld wordt bij deze punten kan onderwerp zijn in de eerste bouwvergadering.

Het is uiteraard mogelijk dat op een later tijdstip, zowel op voorstel van de aannemer als van de directie, stop-, bijwonen- of registratiepunten worden toegevoegd. Dan zijn de bepalingen van de UAV 2012, en in het bijzonder die met betrekking tot bestekswijzigingen van toepassing zijn.

Bestek en Algemeen Besteksbestand RAW (ABB)

De bepalingen kwaliteitsborging zijn zodanig geformuleerd dat zij van toepassing zijn als in het bestek voorgeschreven is dat de aannemer moet beschikken over een gecertificeerd kwaliteitssysteem.

In de RAW-Catalogus zijn daar bepalingen voor opgesteld.

In de aanbestedingsdocumenten kan worden aangegeven dat de inschrijver moet beschikken over een gecertificeerd kwaliteitssysteem dat betrekking heeft op de aard van het werk.

In deel 1 'Algemeen' onder paragraaf 1.07 'Kwaliteitsborging' wordt aangegeven dat van de aannemer een kwaliteitsplan voor het uit te voeren werk wordt verlangd. Overeenkomstig artikel 01.13.02 lid 02 van de Standaard RAW Bepalingen moet de aannemer dit kwaliteitsplan binnen 15 dagen na opdrachtverlening aan de directie overhandigen.

In deel 2 'Beschrijving' kan in deel 2.1 'Algemene gegevens' onder punt 03 een overzicht gegeven worden van de specifieke stoppunten die de directievoerder op grond van een risicoanalyse van het bestek, naast de reeds in de Standaard als zodanig bedoelde stop-, bijwoon- en registratiepunten, hanteert bij zijn toezicht.

Aandachtspunten

Zoals eerder is opgemerkt, zijn de bepalingen niet zonder meer van toepassing. Bij het opstellen van de bepalingen is ervan uitgegaan dat de eis dat een inschrijver moet beschikken over een kwaliteitssysteemcertificaat niet een algemene voorwaarde volgens de Standaard RAW Bepalingen is, maar door de opdrachtgever bewust wordt verlangd.

Het uitvoeren van werken onder kwaliteitsborging vraagt van betrokkenen een goede voorbereiding. Beginnend bij de opdrachtgever bij het vertalen van het ontwerp naar het bestek. Hierbij zal ook een risicoanalyse van het ontwerp in het bestek tot uiting komen. Ook moeten deze risicovolle punten bekend zijn bij de directie op het werk en de toezichthouders. Op basis hiervan en het bestek kan een toezichtplan door de directie worden opgesteld. Dat plan kan na ontvangst van het kwaliteitsplan van de aannemer eventueel bijgesteld worden.

De aannemer neemt op basis van het bestek en in aansluiting op zijn kwaliteitssysteem de beheersing van het uitvoeringsproces op in het door hem op te stellen kwaliteitsplan.

Toezichtsplan opdrachtgever

Om tot een goede samenwerking te komen moet ook de opdrachtgever/directie aan een aantal zaken voldoen inzake informatieverzameling, te leveren kwaliteiten en adequate kwalificaties van het in te zetten personeel. Ook moet bij het schrijven van een bestek al rekening worden gehouden met het uitvoeren volgens een kwaliteitsplan en de bijbehorende wijze van directievoering.

Het opstellen van een toezichtsplan waarin de werkwijze van de opdrachtgever en directie staan vermeld, is daarom wenselijk.

Grondslagen voor het toezichtsplan zijn:

- de planning van de aanbesteding, gunning en oplevering, waaruit blijkt dat er voldoende tijd beschikbaar is voor de uitvoering, inclusief de tijd die nodig is voor het maken en beoordelen van het kwaliteitsplan, zodat deze uitvoering niet vanaf het begin al onder tijdsdruk staat;
- organogram van de projectorganisatie (opdrachtgever, directie, toezicht, kwaliteitsfunctionaris, auditors) met benodigde kwalificaties, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden;
- procedures voor acceptatie kwaliteitsplan, bestekwijzigingen, stoppunten, oplevering (met betrekken van de aangeleverde gegevens);
- aanleveren bouwstoffen met kwaliteitsgegevens;
- verzorging vergunningen en contacten met derden (voor zover aan de orde);
- plan voor verificaties, keuringen en (deel-)opleveringen, met (keurings-)methoden en onnauwkeurigheid instrumentarium;
- omgaan met beoordeling van de aangegeven risico's en afwijkende werkwijzen;
- omgaan met vertrouwelijke informatie van de aannemer.

Om procedures goed op elkaar te kunnen afstemmen in het kwaliteitsplan is het denkbaar dat de voor de aannemer relevante onderdelen van het toezichtsplan bij de gunning overgelegd worden.

Met het in het bestek verlangen van een kwaliteitssysteemcertificaat van de aannemer worden de bepalingen volgens artikel 01.13.02, artikel 01.13.03, artikel 01.13.04, artikel 01.13.05, artikel 01.14.02, artikel 01.19.01 lid 02 en paragraaf 01.20 van de Standaard RAW Bepalingen van toepassing. Hierna wordt kort ingegaan op artikel 01.13.02 t/m artikel 01.13.07 van de Standaard RAW Bepalingen.

01.13.02 Kwaliteitsplan

Algemeen: de kwaliteitsplanning krijgt via deze bepaling een plaats in de contractverhouding.

De vorm en inhoud worden bepaald door paragraaf 01.20 van de Standaard RAW Bepalingen en de te volgen procedure tussen aannemer en directie is ingevuld in de artikelen 01.13.02 tot en met 01.13.05 van de Standaard RAW Bepalingen.

Van belang is te onderkennen dat het opstellen van een kwaliteitsplan voor een specifiek werk in een aantal gevallen veel inspanning kan vergen. Het feit dat het kwaliteitsplan kan steunen op de vaste procedures en werkwijzen, zoals deze voor het (bedrijfs)kwaliteitssysteem zijn vastgelegd, doet daar niets aan af.

Als bijvoorbeeld de omvang van het werk en de uitvoeringsduur daartoe aanleiding geven, dan kan gebruik gemaakt worden van de mogelijkheid het kwaliteitsplan in gedeelten op te stellen. Deze mogelijkheid is in lid 03 van het artikel geboden. Er moet dan ook een deel Algemeen worden ingediend, waarmee inzicht wordt gegeven in de totale organisatie en procesbeheersing van het uit te voeren werk. Ook moet de samenhang aangegeven worden tussen de verschillende deelkwaliteitsplannen en de planning. Hiermee wordt het mogelijk de inspanningen met betrekking tot het kwaliteitsplan van zowel aannemer als beoordelende directievoerder te spreiden over de uitvoeringsduur.

Algemeen geldt dat de gestelde termijnen als maxima gelden: het is voor een goede en snelle voortgang van het werk wenselijk dat beslissingen zo snel mogelijk genomen en gecommuniceerd worden.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: in dit lid wordt een relatie gelegd met een aantal artikelen uit deelhoofdstukken van de Standaard RAW Bepalingen. Dit betreft:

- artikel 81.24.01 lid 01 (asfaltverhardingen);
- artikel 81.54.01 lid 01 (emulsie-asfaltbeton);
- artikel 82.14.04 lid 01 (betonverhardingen);
- artikel 33.24.02 lid 01 (geleidebarrier: beton).

Dit is gedaan omdat in de desbetreffende deelhoofdstukken reeds een kwaliteitsplan van de aannemer wordt verlangd, zonder dat wordt verlangd dat de aannemer beschikt over een gecertificeerd kwaliteitssysteem. Als dit laatste nu in het bestek van de aannemer wordt verlangd, dan wordt via het artikel een kwaliteitsplan van de aannemer verlangd en hoeft dit onder de desbetreffende deelhoofdstukken niet opnieuw te gebeuren.

De overige bepalingen van de genoemde artikelen blijven gelden, en de daarin opgenomen procedures blijven van kracht.

01.13.03 Acceptatie kwaliteitsplan

De essentie van dit artikel is dat het kwaliteitsplan het in het bestek omschreven werk moet weerspiegelen. Uitvoeringswijze en kwaliteit worden op basis van het bestek bepaald. Het werken onder kwaliteitsborging betekent niet dat bij de beoordeling van het kwaliteitsplan aanvullende eisen kunnen worden gesteld, waarmee meer van de aannemer wordt verlangd dan in het bestek is voorgeschreven.

Als bij de beoordeling van het kwaliteitsplan blijkt dat het noodzakelijk is het bestek op onderdelen aan te passen, dan zijn daarop de gebruikelijke regelingen volgens de UAV 2012 van toepassing.

01.13.06 Algemeen tijdschema, werkplan

Als niet onder kwaliteitsborging wordt gewerkt, dan wordt dit artikel van kracht via een bepaling uit de RAW-Catalogus. Als er onder kwaliteitsborging wordt gewerkt, dan is het in principe niet nodig afzonderlijk een algemeen tijdschema of gedetailleerd werkplan op basis van paragraaf 26 van de UAV 2012 te verlangen. De inhoud van het kwaliteitsplan, zoals omschreven in artikel 01.20.02 van de Standaard RAW Bepalingen moet hierin voorzien.

01.13.07 Flexibele uitvoeringstermijn

Dit artikel biedt de mogelijkheid voor een flexibele uitvoeringstermijn. Door in het bestek een beduidend langere uitvoeringstermijn aan te geven dan voor de uitvoering noodzakelijk is, staat het de aannemer vrij om, onder voorwaarden, binnen dat tijdvenster het werk uit te voeren. Hij heeft daarbij niet per definitie de vrijheid om de gehele periode voor de uitvoering te benutten.

Normaliter dient de aannemer, eenmaal aan het werk begonnen, het werk ook binnen een 'normale' uitvoeringstermijn op te leveren. Het is mogelijk om met het tijdstip van aanvang te 'schuiven'.

01.14 BOUWSTOFFEN

01.14.03 Keuring van bouwstoffen voorzien van CE-markering

Veel bouwstoffen voor de GWW-sector moeten zijn voorzien van de zogenaamde [CE-markering](#). De CE-markering geeft aan dat het product onder de [Europese Verordening bouwproducten nr. 305/2011](#) valt en voldoet aan de voorwaarden van deze publiekrechtelijke verordening om op de markt gebracht te mogen worden in de lidstaten van de Europese Unie, inclusief de [EFTA-landen](#). De verordening regelt dat onder de verordening aangewezen producten alleen in de handel gebracht mogen worden, als zij voldoen aan de fundamentele voorschriften van de richtlijn. Voor het voldoen aan deze fundamentele voorschriften zijn zogenaamde [geharmoniseerde Europese specificaties](#) (normen en goedkeuringen) uitgewerkt.

De CE-markering geeft aan dat het product in overeenstemming is met deze Europese technische specificaties en dat het product onderworpen is geweest aan de van toepassing zijnde overeenstemmingsbeoordelingsprocedure (attestation of conformity) van de richtlijn. De waarden van de eigenschappen (declared values) waaraan het product voldoet, zijn vastgelegd in de bij de CE-markering behorende prestatieverklaring (declaration of performance).

De prestatieverklaring wordt opgesteld aan de hand van het model van de Europese Verordening bouwproducten. De verklaring bevat de referentie van het producttype en het systeem voor de beoordeling en de verificatie van de prestatiebestendigheid van het bouwproduct. Levert een producent een product dat niet aan de bijbehorende prestatieverklaring voldoet, dan pleegt de fabrikant een economisch delict. Toezicht op het juiste gebruik van de CE-markering is de verantwoordelijkheid van de Inspectiedienst Leefomgeving en Transport.

Met de CE-markering beoogt de Europese Commissie een vereenvoudiging in het keuringsregiem te bereiken. Daarom hoeft een extra keuring op eigenschappen, die onder de CE-markering zijn getest, niet meer plaats te vinden. De CE-markering op het product betekent dat het product geschikt is voor het beoogde gebruik in de constructie. De afnemer van het product moet afgaan op de verklaarde eigenschappen op de prestatieverklaring.

Meer gegevens over CE-markering en de betekenis daarvan voor partijen is te vinden op www.contactpuntbouwproducten.nl van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De bij de CE-markering behorende prestatieverklaring kan betrekking hebben op een beperkt aantal eigenschappen van het product, de zogenaamde 'geharmoniseerde producteigenschappen'. Deze zijn in de betreffende Europese norm in de bijlage Annex ZA opgenomen. De CE-markering bevat de waarden voor de van toepassing zijnde geharmoniseerde eigenschappen. De van toepassing zijnde eigenschappen kunnen per lidstaat verschillen.

De directie onderzoekt de juistheid van het gevraagde conformiteitsniveau m.b.t. de testen die de fabrikant op zijn product voor de CE-markering heeft uitgevoerd en of de resultaten van die testen (declared values) geschikt zijn voor de beoogde toepassing en voldoen aan de eisen in het bestek.

De eisen van het [Besluit bodemkwaliteit](#) gelden onverkort, aanvullend op de CE-markering. De uitloging van milieugevaarlijke stoffen is nog niet geharmoniseerd (in ontwikkeling) in Europa en in de annex ZA wordt hiervoor verwezen naar de vigerende nationale regelgeving.

KOMO-certificatie

De gedachte kan ontstaan dat met de verplichting om bouwproducten met CE-markering op de markt te brengen, de noodzaak van een kwaliteitscertificatie van bouwstoffen zoals het KOMO-certificatiesysteem overbodig is geworden. Dit is niet het geval, omdat de CE-markering niet altijd alle eigenschappen van een product afdekt; ook betreft het een invulling van de risicoverdeling.

De producent verklaart dat zijn product bepaalde eigenschappen heeft en is daarvoor ook verantwoordelijk. Om een dergelijke uitspraak te kunnen doen, doet de producent er goed aan een geïmplementeerd kwaliteitssysteem te hebben dat zowel de geharmoniseerde eigenschappen als de niet geharmoniseerde of vrijwillige eigenschappen van het product betreft. Als een dergelijk systeem gecertificeerd is (door middel van een product-, proces- of systeemcertificaat) geeft het een grotere zekerheid aan producent en afnemer dat het product ook voldoet aan de gestelde eisen.

De eis dat het product met een CE-markering in de handel gebracht moet worden, betekent dat voor specifieke eigenschappen de producent zelf moet verklaren dat het product daarop onderzocht is volgens in de geharmoniseerde norm voorgeschreven onderzoeksmethodes en of het product aan de gestelde randvoorwaarden volgens die norm voldoet. Daarbij mag hij zich niet beroepen op het feit dat het product gecertificeerd is. Het gecertificeerd zijn geeft de producent hierbij een basis om de CE-markering met grote zekerheid op het product te kunnen plaatsen. Volgens de richtlijn blijft hij verantwoordelijk voor de door hem verklaarde eigenschappen.

Een aspect dat (nog) niet afgedekt wordt door de Richtlijn bouwproducten en de CE-markering betreft de milieuhygiënische voorwaarden waaraan een product moet voldoen volgens het Besluit bodemkwaliteit. Vanuit de geharmoniseerde normen (in de Annex ZA c.q. een bijlage met de aanduiding ZA) wordt voor dit aspect vooralsnog verwezen naar de geldende nationale regelgeving in de desbetreffende lidstaat. Dit betekent dat de regelingen volgens het Besluit bodemkwaliteit en de positie die het KOMO-certificaat daarbij inneemt, onverminderd van kracht zijn.

01.14.04 Gegevens bouwstoffen voorzien van CE-markering

In dit artikel wordt voor bouwstoffen die zijn voorzien van een CE-markering geregeld welke informatie overgedragen moet worden tussen aannemer en directie. Daarnaast is aangegeven door wie de informatie over de bouwstoffen wordt bewaard en gedurende welke termijn.

01.14.05 Kwaliteitsborging en keuring van bouwstoffen

In het kader van kwaliteitsborging is in overleg vastgesteld dat vooralsnog de contractverhoudingen, zoals deze in de UAV 2012 zijn vastgelegd, gehandhaafd worden. Dit geldt ook voor de risicoverdeling met betrekking tot bouwstoffen. Het ligt voor de hand dat in het kader van kwaliteitsborging door de aannemer te leveren bouwstoffen ook door hem gekeurd worden op hun eigenschappen. Dit is in het artikel dan ook geregeld.

De beslissing tot goedkeuren van de bouwstof blijft volgens lid 03 van dit artikel aan de directie voorbehouden. Daarmee blijft de verantwoordelijkheidsverdeling conform de UAV 2012. Het bepaalde in lid 01 van paragraaf 18 van de UAV 2012 over door de opdrachtgever ter beschikking gestelde bouwstoffen blijft onverminderd van kracht.

Werken onder kwaliteitsborging vraagt in dit geval ook van de opdrachtgever een inspanning. Ook deze bouwstoffen moeten aan de kwaliteitseisen voldoen. Verwacht mag worden dat de opdrachtgever over deze kwaliteitsgegevens beschikt en deze ook aandraagt.

01.14.06 Besluit bodemkwaliteit

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: het bestek behoort de milieuhygiënische kwaliteit volgens het Besluit bodemkwaliteit (Regeling bodemkwaliteit) van op of in de bodem of in het oppervlaktewater aan te brengen en door de aannemer te leveren grond of baggerspecie te vermelden.

De bepaling is bedoeld als vangnetbepaling in het geval het bestek niet vermeldt wat de milieuhygiënische kwaliteit volgens het Besluit bodemkwaliteit (Regeling bodemkwaliteit) van de te leveren grond en baggerspecie moet zijn.

lid 02: het bestek behoort de milieuhygiënische kwaliteit volgens het Besluit bodemkwaliteit (Regeling bodemkwaliteit) van op of in de bodem of in het oppervlaktewater aan te brengen en door de aannemer te leveren bouwstof te vermelden.

De bepaling is bedoeld als vangnetbepaling in het geval het bestek niet vermeldt wat de milieuhygiënische kwaliteit volgens het Besluit bodemkwaliteit (Regeling bodemkwaliteit) van de te leveren bouwstof moet zijn.

lid 03: het Besluit bodemkwaliteit (Regeling bodemkwaliteit) vermeldt met behulp van welke verklaringen de milieuhygiënische kwaliteit van bouwstoffen, grond en bagger, die op of in de bodem of in het oppervlaktewater worden toegepast, kan worden bewezen. Voor gedetailleerde informatie wordt bijvoorbeeld verwezen naar de Handreiking Besluit bodemkwaliteit te downloaden op <https://iplo.nl/zoeken/@132203/handreiking-bbk/>.

lid 04: de opdrachtgever moet zich realiseren dat hij een door de aannemer te leveren bewijsmiddel van een bouwstof die op of in de bodem of in oppervlaktewater moet worden toegepast, tijdig

beschikbaar moet zijn. Het lid biedt de ruimte voor het maken van afspraken tussen opdrachtgever en aannemer over de termijnen waarbinnen de aannemer de bewijsmiddelen van de door hem te leveren bouwstoffen verstrekt.

01.14.07 Bewijs van oorsprong

In een technisch hoofdstuk kan worden verlangd dat een bouwstof moet worden geleverd met een bewijs van oorsprong. Dit artikel regelt welke informatie in zijn algemeenheid op het bewijs van oorsprong ten minste moet zijn vermeld. Daarnaast kan in een technisch hoofdstuk nog aanvullende informatie zijn voorgeschreven.

01.16 VERZEKERINGEN

Het is gebruikelijk dat de aannemer verzekeringen afsluit met betrekking tot het werk, omdat hij uitvoeringsrisico's loopt. Ook ligt het voor de hand dat de opdrachtgever en de directie als medeverzekerden zijn opgenomen in de verzekering.

De opdrachtgever sluit zelf een verzekering af als de aard en omvang van het werk zodanig zijn dat een 'verzekering op maat' wenselijk is. De reden hiervoor is dat de opdrachtgever in de periode voor de uitvoering beter inzicht heeft in de risico's die de uitvoering met zich meebrengt. Denk bijvoorbeeld aan een bodemsaneringswerk. Hierbij kunnen bijzondere risico's optreden die de opdrachtgever op tijd kan onderkennen.

Tijdens de voorbereiding van het bestek kan de opdrachtgever de verzekeringsaspecten nader uitwerken en vervolgens kan hij met betrekking tot het werk een passende verzekering afsluiten. De inschrijver moet in zo'n geval de precieze gegevens in het bestek vinden. Als de opdrachtgever een verzekering afsluit (waarbij de aannemer en de directie zijn meeverzekerd), heeft dat als voordeel dat de verzekering niet in de concurrentiesfeer wordt getrokken.

Dit laatste is vooral van belang als de verzekering ook dekking moet bieden tegen letsel of aantasting van de gezondheid van personen. De persoonlijke veiligheid mag immers nooit een voorwerp van concurrentie vormen.

01.17 VRIJGEKOMEN MATERIALEN

De hierna toegelichte bepalingen hebben betrekking op uit het werk vrijgekomen materialen. Uit maatschappelijke overwegingen moet bij het omgaan met materialen die vrijkomen bij het uitvoeren van werken worden gestreefd naar een zo hoogwaardig en volledig mogelijk hergebruik. Bij voorkeur moeten vrijgekomen materialen worden gescheiden in componenten die leiden tot hergebruik of een nuttige toepassing.

De opdrachtgever heeft de volgende mogelijkheden met uit het werk vrijgekomen materialen:

1. hergebruik in het werk;
2. vervoeren naar een inrichting;
3. vervoeren naar een andere locatie;
4. overdragen in eigendom aan de aannemer;
5. een combinatie van bovenstaande opties.

De volgorde van voorkeur in het omgaan met vrijgekomen materialen is als volgt:

- hergebruiken als product;
- hergebruiken als milieuhygiënisch verantwoorde bouwstoffen;
- verbranden met terugwinning van energie;
- verbranden zonder terugwinning van energie;
- gecontroleerd storten.

Bij het omgaan met vrijgekomen materialen moeten opdrachtgever en aannemer rekening houden met regelgeving van het bevoegde gezag ([Wet milieubeheer](#) (vanaf 01-01-2024 zijn onderdelen van deze wet opgegaan in de [Omgevingswet](#)), Europese afvalstoffenlijst, Inrichtingen- en vergunningenbesluit milieubeheer, Provinciale milieuverordening, gemeentelijke milieuverordeningen, Besluit bodemkwaliteit, Asbestwetgeving, enzovoort).

Wat vergunningen, ontheffingen en dergelijke beschikkingen betreft wordt de opdrachtgever gewezen op paragraaf 5 lid 1 sub a van de UAV 2012 en de aannemer op paragraaf 6 lid 10 van de UAV 2012.

Vrijgekomen materialen die zonder bewerking opnieuw kunnen worden toegepast zijn vaak oude bouwstoffen (zie paragraaf 1 en paragraaf 21 van de UAV 2012). Hierbij valt onder andere te denken aan klinkers, tegels, betonbanden, betonbuizen, rioolputten, duikers, steenmengsels en niet-teerhoudend freesasfalt. Vrijgekomen materialen die omgezet kunnen worden in milieuhygiënisch verantwoorde bouwstoffen zijn afvalstoffen in de zin van artikel 1.1 van de Wet milieubeheer.

01.17.01 Vrijgekomen materialen

In paragraaf 1 lid 1 van de UAV 2012 wordt verstaan onder bouwstoffen:

De in het werk te brengen materialen, voorwerpen, onderdelen, installaties of onderdelen daarvan, grond van allerlei soort en dergelijke.

Paragraaf 21 van de UAV 2012 spreekt van 'oude bouwstoffen' in 'de uit het werk komende oude bouwstoffen'. Oude bouwstoffen zijn in die context synoniem aan 'bouwstoffen, die uit het werk komen'.

Niet al het stoffelijke dat vrijkomt bij het uitvoeren van werken is oude bouwstof in de zin van de UAV 2012, want onder meer bij het opschonen van watergangen vrijgekomen specie, bij reiniging vrijgekomen rioolslib, veegmateriaal en bij maaien vrijgekomen gras zijn geen oude bouwstoffen. Ze zijn immers niet als bouwstof in een werk gebracht, maar zijn tijdens het functioneren van de desbetreffende infrastructuur ontstaan. Daarom is in RAW het begrip 'vrijgekomen materialen' gehanteerd, dat een ruimere betekenis heeft dan het begrip 'oude bouwstoffen' uit de UAV 2012.

De definitie van 'vrijgekomen materialen' is in artikel 01.17.01 gegeven.

Onder een inrichting wordt verstaan een inrichting met een door het bevoegd gezag verleende omgevingsvergunning. Deze definitie is hier opgenomen opdat in de RAW-systematiek gesproken kan worden van 'een inrichting' zonder telkens de volledige toevoeging te vermelden.

01.17.02 Hoedanigheid van te verwerken vrijgekomen materialen

Het uitgangspunt van de UAV 2012 is dat de opdrachtgever verantwoordelijk is voor de hoedanigheid van bouwstoffen die door hem ter beschikking worden gesteld. De hoedanigheid, met name de civieltechnische en milieuhygiënische kwaliteit en de mogelijke veiligheids- en gezondheidsrisico's van in het werk te

verwerken vrijgekomen materialen, behoort in de voorbereiding van het werk te worden bepaald, waarbij de opdrachtgever wordt gewezen op paragraaf 5 lid 8 van de UAV 2012.

De bepaling heeft betrekking op in het werk te verwerken vrijgekomen materialen, waarvan de opdrachtgever eigenaar is en is bedoeld als vangnetbepaling als de opdrachtgever in de voorbereiding van het werk deze materialen niet heeft onderzocht, c.q. niet heeft kunnen onderzoeken.

De opdrachtgever wordt bij het vaststellen van de hoedanigheid van vrijgekomen materialen tijdens de uitvoering van het werk gewezen op paragraaf 5 lid 3 en paragraaf 29 lid 3 van de UAV 2012. In geval van vertraging van het werk door het niet tijdig vaststellen van de staat van de geheel of gedeeltelijk in het werk te verwerken vrijgekomen materialen wordt gewezen op paragraaf 8 lid 4 van de UAV 2012.

01.17.03 Vrijgekomen grond en baggerspecie als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit

Bepalingen: Standaard RAW

Lid 01: de aannemer moet zijn calculatie kunnen baseren op in het bestek vermelde gegevens.

lid 02: op grond van de [Wet milieubeheer](#) (vanaf 01-01-2024 zijn onderdelen van deze wet opgegaan in de [Omgevingswet](#)), kan een opdrachtgever het juridische en economische eigendom van grond of baggerspecie alleen overdragen aan de aannemer, als deze grond of baggerspecie, op grond van de Wet milieubeheer, niet moet worden afgegeven aan een inrichting.

De verantwoordelijkheid voor het verkrijgen van een milieuhygiënische verklaring als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit ligt bij de opdrachtgever.

01.17.04 Vrijgekomen bouwstoffen, niet zijnde asfalt, als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: de aannemer moet zijn calculatie kunnen baseren op in het bestek vermelde gegevens.

lid 02: op grond van de [Wet milieubeheer](#) (vanaf 01-01-2024 zijn onderdelen van deze wet opgegaan in de [Omgevingswet](#)) kan een opdrachtgever het juridische en economische eigendom van een bouwstof, niet zijnde asfalt, alleen overdragen aan de aannemer, als deze bouwstoffen, op grond van de Wet milieubeheer, niet moeten worden afgegeven aan een inrichting.

De verantwoordelijkheid voor het verkrijgen van een milieuhygiënische verklaring als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit ligt bij de opdrachtgever.

01.17.05 Vrijgekomen asfalt als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: de aannemer moet zijn calculatie kunnen baseren op in het bestek vermelde gegevens. Asfalt kan niet-teerhoudend of teerhoudend zijn.

lid 02: vrijgekomen asfalt kan goed worden hergebruikt in nieuw asfalt. Dit mag alleen als het vrijgekomen asfalt vrij is van teer. Het beleid is er op gericht om teerhoudend asfalt uit de keten te verwijderen. Dit gebeurt door teerhoudend asfalt thermisch te reinigen.

CROW-publicatie 'Richtlijn omgaan met vrijgekomen asfalt' helpt bij het vaststellen van de vraag of een asfaltverharding teerhoudend is of vrij van teer. Het geeft handvatten om bestaande wet- en regelgeving praktisch in te vullen. Zeven protocollen beschrijven alle stappen vanaf het moment dat een wegbeheerder besluit werkzaamheden uit te voeren waarbij asfalt vrijkomt tot en met de acceptatie bij een verwerkingsinrichting of inzamelaar. Aan de hand hiervan kan worden bepaald of een asfaltverharding teerhoudend is of niet. De publicatie sluit aan op de Code Milieuverantwoord Wegbeheer.

Op grond van de [Wet milieubeheer](#) (vanaf 01-01-2024 zijn onderdelen van deze wet opgegaan in de [Omgevingswet](#)) kan een opdrachtgever het juridische en economische eigendom van asfalt alleen overdragen aan de aannemer, als dit asfalt, op grond van de Wet milieubeheer, niet moet worden afgegeven aan een inrichting met een door het bevoegd gezag verleende omgevingsvergunning.

Teerhoudend asfalt moet altijd worden afgegeven aan een inrichting met een door het bevoegd gezag verleende omgevingsvergunning voor het thermisch verwerken van teerhoudend asfalt of als deze mogelijkheid via het bestek wordt geboden; aan een tussenopslag. De verantwoordelijkheid voor het verkrijgen van de resultaten van het onderzoek als bedoeld in CROW-publicatie 210 'Richtlijn omgaan met vrijgekomen asfalt' ligt bij de opdrachtgever.

01.17.06 Vervoeren van vrijgekomen materialen naar een inrichting

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: met een inrichting met een door het bevoegd gezag verleende omgevingsvergunning wordt bedoeld een inrichting die daartoe een vergunning heeft op grond van de [Wet milieubeheer](#) (vanaf 01-01-2024 zijn onderdelen van deze wet opgegaan in de [Omgevingswet](#)) voor het accepteren van afvalstoffen, of een inrichting die door het daartoe bevoegd gezag als functioneel is beoordeeld.

Dergelijke inrichtingen zijn onder meer scheidingsinstallaties, puinbreekinstallaties, asfaltmenginstallaties, thermische verwerkers van teerhoudend asfalt, composteerinrichtingen, kabelverwerkers, kunststofverwerkers, verbrandingsinstallaties en stortplaatsen. Deze bepaling is opgenomen, om discussies over het begrip vervoeren naar een inrichting en daarmee samenhangende kosten te voorkomen.

lid 02: de door een inrichting voor het afgeven van vrijgekomen materialen in rekening gebrachte kosten (acceptatietarieven) bestaan per soort materiaal uit een bedrag per ton afgeleverd materiaal, afvalstoffenbelasting en omzetbelasting.

lid 04: de bestekschrijver kan in het bestek het volgende vermelden: 'De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen'.

Als de vrijgekomen materialen volgens regelgeving van het bevoegd gezag beschouwd mogen worden als bouwstoffen, dan sluit het bepaalde aan bij paragraaf 21 van de UAV 2012.

Als regelgeving van het bevoegd gezag bepaalt dat bepaalde vrijgekomen materialen aan een op grond van de Wet milieubeheer vergunde inrichting moeten worden afgegeven, dan blijft de opdrachtgever eigenaar van deze vrijgekomen materialen en vindt geen eigendomsoverdracht aan de aannemer plaats.

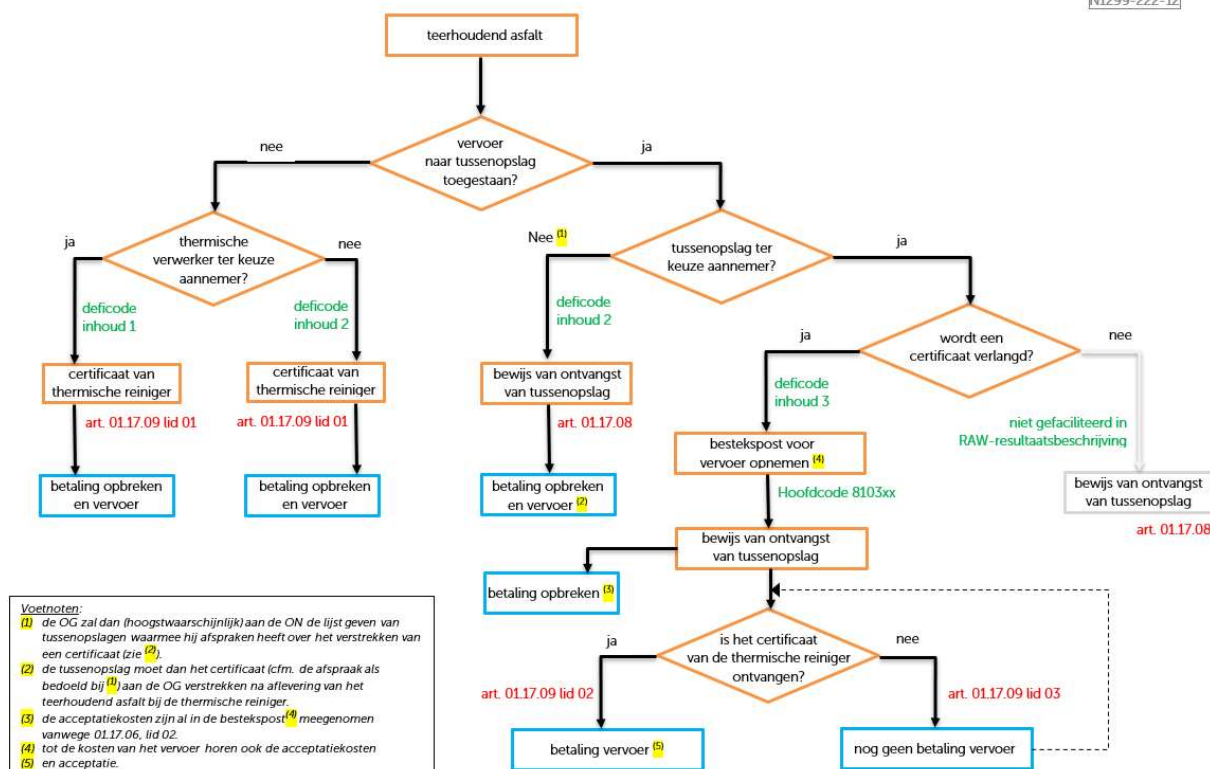
Artikel 10.37.1 van de Wet milieubeheer luidt immers als volgt: Het is verboden zich door afgifte aan een ander van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke afvalstoffen te ontdoen.

lid 05: vrijgekomen materialen die vanwege hun aard moeten worden afgegeven aan een inrichting met een door het bevoegd gezag verleende omgevingsvergunning, maar waarvan in het bestek is bepaald dat het eigendom overgaat naar de aannemer, moeten door de aannemer naar een dergelijke inrichting worden vervoerd.

Als bij inschrijving de kosten voor het vervoeren naar en het afleveren van vrijgekomen materialen aan een vergunde inrichting niet calculeerbaar zijn, dan zijn de kosten voor rekening van de opdrachtgever. Het is dus zaak in de desbetreffende besteksposten waar mogelijk de hoedanigheid (milieuhygiënische en civieltechnische kwaliteit) en de hoeveelheid van de vrijgekomen materialen zo nauwkeurig mogelijk te vermelden.

Zie ook de handleiding bij subwerkcategorieën 81.02 en 81.03 en hoofdcode 81.07.01.

Zie ook onderstaand schema.

01.17.07 Plan voor het omgaan met vrijgekomen materialen

Als in het bestek met artikel 01.17.07 van de aannemer voor bepaalde materialen een plan voor het omgaan met vrijgekomen materialen wordt verlangd, dan is hier geregeld wat in het plan moet komen te staan.

De directie krijgt op die manier vóór de aanvang van het werk inzicht in de manier waarop de aannemer omgaat met de in het bestek vermelde vrijgekomen materialen. Dit kan met name van belang zijn bij het omgaan met gevaarlijke afvalstoffen. De directie toetst het plan voor het omgaan met vrijgekomen materialen aan het bestek en aan de van belang zijnde wettelijke voorschriften en besluiten (Algemene Maatregelen van Bestuur, verordeningen).

Zie ook de handleiding bij 01.17.06, subwerkcategorieën 81.02 en 81.03 en hoofdcodes 81.07.01.

De bestekschrijver heeft de mogelijkheid om artikel 01.17.07 van de RAW-Catalogus in deel 3 van het bestek op te nemen, als de opdrachtgever voor de aanvang van het werk inzicht wil krijgen in de manier waarop de aannemer van plan is om te gaan met bepaalde vrijgekomen materialen. Dit inzicht is met name van belang als de opdrachtgever in een bestek het eigendom van vrijgekomen materialen overdoet aan de aannemer, of als de opdrachtgever zich wil ontdoen van bijvoorbeeld gevaarlijke afvalstoffen.

Als in het bestek voor een vrijgekomen materiaal niet de plaats van bestemming is aangegeven, dan moet de aannemer bij het aangeven van een bestemming rekening houden met de regelgeving van het bevoegd gezag en met hetgeen in de bepalingen is geregeld.

Wat meldingen, vergunningen, ontheffingen en dergelijke beschikkingen betreft, wordt de opdrachtgever gewezen op paragraaf 5 lid 1 sub a van de UAV 2012 en de aannemer op paragraaf 6 lid 10 van de UAV 2012.

01.17.08 Bewijs van ontvangst

In de [Wet milieubeheer](#) (vanaf 01-01-2024 zijn onderdelen van deze wet opgegaan in de [Omgevingswet](#)) zijn afvalstoffen: alle stoffen, preparaten of andere producten, waarvan de houder zich, met het oog op de verwijdering daarvan, ontdoet, het voornemen heeft zich te ontdoen of zich moet ontdoen. Een op grond van de Wet milieubeheer vergunde inrichting mag alleen afvalstoffen in ontvangst nemen als deze zijn voorzien van een begeleidingsbrief. Een inrichting is eigenaar geworden van afvalstoffen, nadat de bijbehorende begeleidingsbrief door haar voor ontvangst is ondertekend.

Het door de inrichting ondertekende bewijs van ontvangst is voor de ondoener het formele bewijs van vrijwaring van wettelijke aansprakelijkheid. Daarnaast kan elk ander op grond van de Wet milieubeheer vergunde inrichting of inzamelaar ondertekend bewijs, meestal en bij voorkeur de weegbon, als bewijs van vrijwaring worden gebruikt, voor zover dit bewijs informatie biedt over de aard, hoeveelheid en bestemming van de vrijgekomen materialen.

01.17.09 Bewijs van verwerking teerhoudend asfalt

Teerhoudend asfalt moet volgens het Nationaal beleid uit de keten worden verwijderd. Het streven is daarom om al het teerhoudend asfalt te vervoeren naar een verwerker voor thermische reiniging van teerhoudend asfalt.

Omdat in Nederland een zeer beperkt aantal inrichtingen hiervoor geschikt zijn, en de aannemer om die reden met hoge transportkosten te maken krijgt, kan een opdrachtgever in het bestek toestaan dat het vrijgekomen teerhoudend asfalt mag worden afgegeven bij een inrichting voor de tussenopslag.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: als vrijgekomen teerhoudend asfalt moet worden afgegeven bij een verwerker voor teerhoudend asfalt, is de aannemer verplicht een certificaat van de verwerker te overleggen als bewijs van afgifte.

lid 02: als het afgeven van vrijgekomen teerhoudend asfalt aan een tussenopslag is toegestaan, en de aannemer heeft een vrije keuze in de tussenopslag, kan het bestek voorschrijven dat een certificaat als bedoeld in lid 01 wordt verlangd. In dat geval moet voor het vervoer van het werk naar de tussenopslag een afzonderlijke bestekspost voor de vervoersactiviteit in het bestek worden opgenomen.

lid 03: als het afgeven van vrijgekomen teerhoudend asfalt aan een tussenopslag is toegestaan, en de aannemer heeft een vrije keuze in de tussenopslag, wordt het vervoer, en daarmee de acceptatiekosten (zie het bepaalde in 01.17.06) niet eerder betaald dan dat de aannemer een certificaat van de verwerker heeft overlegd aan de opdrachtgever. Hiervoor is de aannemer afhankelijk van het moment dat het uit het werk vrijgekomen asfalt door de tussenopslag wordt aangeboden bij de verwerker. Omdat hier een risico zit voor de aannemer, is het gewenst dat de opdrachtgever een of meerderde tussenopslag(en) voorschrijft.

De opdrachtgever neemt daarmee de verantwoordelijkheid dat de tussenopslag het vrijgekomen teerhoudend asfalt ook daadwerkelijk bij een verwerker aanbiedt. In een dergelijke situatie is een afzonderlijke vervoerspost niet noodzakelijk en krijgt de aannemer het vervoer en de bijbehorende acceptatiekosten betaald als de aannemer het bewijs van ontvangst van de tussenopslag kan overhandigen aan de directie.

01.17.10 Verrekening van wijzigingen van acceptatietarieven

Een aannemer is in beginsel vrij in de keuze van de inrichting waarheen hij de vrijgekomen materialen vervoert. Daarmee draagt de aannemer ook het risico voor wijziging van tarieven tussen het moment van inschrijven en het moment van afgeven van de vrijgekomen materialen. Een aannemer kan tijdens de uitvoering van het werk alsnog besluiten de vrijgekomen materialen naar een andere inrichting te vervoeren als tarieven daar gunstiger zijn.

Als een inrichting in het bestek is voorgeschreven heeft de aannemer deze keuze niet. Wijziging van acceptatietarieven worden in dat geval met de aannemer verrekend, zowel in het geval van hogere als van lagere kosten. Als hogere kosten het gevolg zijn van wijziging van wettelijke voorschriften of beschikkingen van overheidswege, geldt het bepaalde in paragraaf 6 lid 13 van de UAV 2012, ook in het geval de aannemer vrij is in zijn keuze van inrichting.

Als acceptatietarieven op stelpost worden verrekend, of als acceptatietarieven rechtstreeks door de opdrachtgever aan een inrichting worden betaald, dan vloeien uit een wijziging van de acceptatietarieven voor de aannemer geen hogere of lagere kosten voort.

01.18 BESCHERMING TE HANDHAVEN VEGETATIE

Bepalingen: Standaard RAW

Schade aan te handhaven vegetatie moet zoveel als mogelijk worden voorkomen. Vanwege het algemene karakter zijn bepalingen in verband met de bescherming van te handhaven vegetatie opgenomen in hoofdstuk 01.

Bepalingen die betrekking hebben op het treffen van specifieke beschermende maatregelen, zijn in hoofdstuk 10 Werk algemene aard opgenomen. Dit geldt voor zowel de resultaatsbeschrijvingen als voor de technische bepalingen.

Uitgangspunten voor het opstellen van de bepalingen voor de bescherming van te handhaven vegetatie zijn:

- bepalingen en resultaatsbeschrijvingen moeten een preventieve werking hebben;
- vegetatie die in beginsel vervangbaar is, moet in geval van beschadiging worden vervangen;
- als geen gelijkwaardige vervanging mogelijk is, dan moet de beschadiging worden omgerekend naar een schadebedrag.

Een eenduidige onomstreden regeling voor de wijze waarop een eventuele schade wordt berekend, maakt een daarop afgestemde verzekering voor de aannemer mogelijk.

In een situatie waarbij door de uitvoering van werkzaamheden bijvoorbeeld 'monumentale' bomen, zaadgaarden of vegetaties met hoge natuurwaarde kans lopen op beschadiging, kan de opdrachtgever/bestekschrijver overwegen aan de hand van een taxatie vooraf de waarde daarvan in het bestek te vermelden. Ter voorkoming van discussies op een later tijdstip zou in dit verband een onafhankelijke taxatie op zijn plaats zijn. De wijze waarop het schadebedrag in zo'n geval wordt bepaald, dient in het bestek te zijn vermeld.

Richtlijnen voor het beschermen van te handhaven vegetatie

De navolgende richtlijnen bevatten een aanwijzing voor het bepalen van de wortelzone en geven inzicht in de mogelijke oorzaken van schade bij de uitvoering van werk.

De wortelzone (= dat deel van de bodem waar zich wortels van levende planten bevinden) van een beplanting wordt in het algemeen als volgt bepaald:

- Bij bomen: de verticale projectie van de kroon, aan alle zijden vermeerderd met 1,5 m, of 15d (d = stamdiameter), waarbij de grootste waarde bepalend is. Als er sprake is van bomen in grondverbetering, bedraagt deze waarde ten minste de afmetingen van de grondverbetering;
- Bij houtachtige vegetatie: de verticale projectie van de bovengrondse delen, aan alle zijden vermeerderd met 1,5 m;
- Bij kruidachtige gewassen: de verticale projectie van de bovengrondse delen (in volle/grootste wasdom), aan alle zijden vermeerderd met 0,25 m.

Ter voorkoming van schade moet in het bijzonder worden gelet op:

- opslag van bouwstoffen;
- situering van rij- en werkstroken;
- verontreinigingen zoals bijvoorbeeld chemicaliën, olie, smeermiddelen (ook spatten bij heistelling);
- tijdelijke ontgravingen en/of ophogingen;
- inzet van (te) zware of (te) grote machines of bouwkranen;
- (tijdelijke) kabels of leidingen, en funderingen;
- parkeren van materieel;
- plaatsen van keten, privaten en dergelijke;
- hulpwerken, zoals afdamming, bronneren, verkeerdoorlaat en tijdelijke verhardingen.

01.18.01 Uitvoering van werkzaamheden

Bepalingen: Standaard RAW

lid 02: het is van belang dat in het bestek wordt aangegeven welke vegetatie gehandhaafd moet worden.

lid 04: de bepaling gaat ervan uit dat de bestekschrijver in het bestek de te treffen maatregelen omschrijft. De aannemer is verantwoordelijk voor de controle of de te treffen maatregelen volstaan.

bij de voorgenomen wijze van uitvoering van het werk. Deze bepaling sluit aan bij die over bestaande kabels en leidingen als bedoeld in paragraaf 5 lid 1 van de UAV 2012.

01.18.02 Maatregelen in verband met bescherming te handhaven vegetatie

Dit artikel voorziet in een aantal maatregelen die zonder meer tot de verplichtingen van de aannemer moeten worden gerekend. Het is belangrijk om op tijd deskundigheid in te schakelen, zodat de bestekschrijver de te treffen maatregelen doordacht kan omschrijven, om discussies tijdens de uitvoering te voorkomen.

Hierbij kan ook naar voren komen dat een aantal maatregelen buiten het bestek om moeten plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld snoeiwerkzaamheden, het aanbrengen van wortelschermen en dergelijke. De aannemer is verplicht om de directie te informeren als de in het bestek omschreven maatregelen niet toereikend zijn.

01.18.05 Schadevergoeding bomen

De bepalingen gaan uit van het gezamenlijk (directie en aannemer) vaststellen van het schadebedrag aan de hand van de aard en omvang van de beschadiging, en aan de hand van de richtlijnen van de Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen. Als partijen geen overeenstemming kunnen bereiken of niet deskundig zijn, wordt een beëdigd of geregistreerd taxateur van de Nederlandse Vereniging Beëdigde Taxateurs van Bomen (NVBT) ingeschakeld. De 'expertisekosten' moeten door beide partijen gelijkmatig worden verdeeld.

01.18.06 Schadevergoeding houtachtige vegetatie, niet zijnde bomen

De bepalingen gaan uit van het door de opdrachtgever en aannemer gezamenlijk vaststellen van het schadebedrag.

Hierbij moet allereerst worden vastgesteld of het om een herstelbare schade gaat (bijvoorbeeld d.m.v. snoeien of herplanten van jonge aanplant) of om onherstelbare schade. Daarnaast dient de oppervlakte van de schade te worden vastgesteld. Op basis van deze gegevens wordt het schadebedrag bepaald. De hoogte van de vermelde bedragen in de bepaling is bepaald op basis van de kosten van aanleg en onderhoud van een 'gemiddelde' houtachtige vegetatie.

01.18.07 Schadevergoeding kruidachtige vegetatie

De bepalingen gaan uit van het gezamenlijk vaststellen van het schadebedrag. Hierbij moet allereerst worden vastgesteld of het om een herstelbare schade gaat (bijvoorbeeld door kleine oppervlakken te voorzien van pluggen uit de directe omgeving of door inzaaien met materiaal uit de directe omgeving) of om onherstelbare schade. Daarnaast moet de oppervlakte van de schade worden vastgesteld.

Bepaald moet worden of het gaat om stedelijk, half stedelijk of overig gebied. Op basis van deze gegevens wordt het schadebedrag bepaald. De hoogte van de vermelde bedragen in de bepaling is bepaald op basis van de kosten van aanleg en onderhoud (gedurende een periode van ca. 10 jaar) van een 'gemiddelde' kruidachtige vegetatie. De standplaatsfactor is toegevoegd, omdat het tot stand brengen van een waardevolle vegetatie in stedelijk gebied door de schaal en bereikbaarheid beduidend duurder is dan in niet stedelijk gebied.

01.19 ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Bepalingen: RAW Catalogus

Deze paragraaf is gegrond op het [Arbeidsomstandighedenbesluit](#) (hierna te noemen Arbobesluit). Het Arbobesluit implementeert de EEG-Richtlijn betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen ([92/57/EEG](#)). Het Arbobesluit beoogt de coördinatie te regelen van de arbeidsomstandigheden op de bouwplaats tussen de verschillende partijen in het bouwproces. Het Arbobesluit bevat onder meer een aantal verplichtingen voor bouwplaatsen en verplichtingen in verband met het ontwerp en de totstandkoming van een (bouw)werk. In dat verband maakt het Arbobesluit onderscheid tussen drie categorieën werk (artikel 4.1 en 5.1 Arbobesluit), daarnaast worden twee situaties onderscheiden, kortweg: één, twee of meer werkgevers.

Het Arbobesluit noemt een aantal documenten die afhankelijk van de categorie en de situatie vereist zijn. Die documenten zijn:

- veiligheids- en gezondheidsplan;
- dossier.

Door de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en van Defensie zijn modellen van de laatstgenoemde documenten opgesteld ten behoeve van de bouwpraktijk. Daarin is een matrix opgenomen waarin de verplichtingen voor een opdrachtgever per categorie en situatie in trefwoorden zijn weergegeven.

01.19.01 Veiligheids- en gezondheidsplan (V&G-plan)

Dit artikel is opgenomen in aansluiting op de regelingen omtrent het bouwproces in het Arbeidsomstandighedenbesluit. Door het veiligheids- en gezondheidsplan een onderdeel te laten vormen van het bestek zou een wijziging van c.q. een aanvulling op dit plan een bestekwijziging kunnen of moeten betekenen.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 02: met het in het bestek verlangen van een kwaliteitssysteemcertificaat van de aannemer worden de bepalingen volgens artikel 01.19.01 lid 02 van de Standaard RAW Bepalingen van toepassing. In deze bepaling is geregeld dat, om te kunnen voldoen aan wettelijke verplichtingen, de beoordeling van de inhoud van het kwaliteitsplan en de inhoud van het veiligheids- en gezondheidsplan moeten worden beschouwd als afzonderlijke handelingen.

lid 03: het bepaalde in dit lid heeft tot doel de veiligheids- en gezondheidsrisico's die zijn gerelateerd aan de begaanbaarheid van bouwterreinen te verminderen. Bij het beoordelen door de aannemer van de begaanbaarheid van het terrein moeten de toetsing en de te treffen maatregelen in overeenstemming te zijn met CROW-CUR publicatie '[Begaanbaarheid van bouwterreinen](#)', zoals dat drie maanden voor de uiterste datum voor het indienen van de inschrijving luidt. In dit rapport worden een aantal doelstellingen nagestreefd:

- het objectief kunnen vaststellen van de begaanbaarheid;
- het beter in staat zijn om op basis van deze gegevens oplossingen te selecteren;
- het doorvoeren van oplossingen.

01.19.02 Coördinator voor de uitvoeringsfase (V&G-coördinator)

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: dit lid geeft uitvoering aan de regelingen omtrent het bouwproces in het Arbeidsomstandighedenbesluit waarin is vastgelegd dat de opdrachtgever ervoor zorgt dat de verplichtingen als bedoeld in die regelingen (aanstelling coördinator en coördinatie taken) worden vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst met de uitvoerende partij.

lid 02: dit lid heeft betrekking op een situatie waarbij meer dan één werkgever in de uitvoeringsfase werkzaamheden verricht, en geeft uitvoering aan de regelingen omtrent het bouwproces in het Arbeidsomstandighedenbesluit.

De verplichting tot het voorafgaand aan de uitvoering melden bij de Arbeidsinspectie is in het Arbeidsomstandighedenbesluit bij de opdrachtgever gelegd. Hetzelfde geldt voor het duidelijk zichtbaar aanbrengen van het afschrift van de melding op het werk en het actueel houden.

01.20 KWALITEITSBORGING

De bepalingen betreffende kwaliteitsborging zijn niet zonder meer van toepassing in een bestek waarop de Standaard RAW Bepalingen van toepassing zijn. Zij moeten expliciet van toepassing worden verklaard. Daarbij gaan de bepalingen ervan uit dat de directievoering nadrukkelijk is ingericht op het door de aannemer werken onder kwaliteitsborging en dat de aannemer beschikt over een gecertificeerd kwaliteitssysteem.

Zowel opdrachtgever als aannemer moeten dus voorbereid zijn op het werken onder kwaliteitsborging als men deze bepalingen van toepassing verklaart in een bestek.

In paragraaf 01.13 met de titel 'Kwaliteitsplan, algemeen tijdschema, werkplan, flexibele uitvoeringstermijn' zijn de te volgen procedures met betrekking tot het kwaliteitsplan opgenomen.

Voor 'Kwaliteitsborging' zijn de specifieke eisen aangegeven die de opdrachtgever stelt met betrekking tot de kwaliteitsborging, hiervoor zijn vijf artikelen opgenomen met betrekking tot:

- inhoud kwaliteitsplan;
- kwaliteitsregistratie;
- controles, verificaties en audits door de directie;
- beheersing van afwijkingen;
- toezicht op de uitvoering en opnemings van het werk.

In de paragrafen 01.14 Bouwstoffen en 01.19 Arbeidsomstandigheden zijn bepalingen opgenomen die samenhangen met de overige bepalingen over kwaliteitsborging.

Bestek en Algemeen Besteksbestand RAW

De bepalingen kwaliteitsborging zijn zodanig geformuleerd dat zij van toepassing zijn als in het bestek voorgeschreven is dat de aannemer moet beschikken over een gecertificeerd kwaliteitssysteem.

In het Algemeen Besteksbestand RAW zijn daartoe reeds een aantal paragrafen voor geformuleerd.

In de aanbestedingsdocumenten moet worden aangegeven dat de inschrijver moet beschikken over een gecertificeerd kwaliteitssysteem dat betrekking heeft op de aard van het werk.

In deel 1 'Algemeen' moet onder paragraaf 1.07 'Kwaliteitsborging' aangegeven worden dat van de aannemer een kwaliteitsplan voor het uit te voeren werk wordt verlangd. Overeenkomstig artikel 01.13.02 lid 02 van de Standaard RAW Bepalingen dient de aannemer dit kwaliteitsplan binnen 15 dagen na opdrachtverlening aan de directie te overhandigen.

In deel 2 'Beschrijving' kan in deel 2.1 'Algemene gegevens' onder paragraaf 03 een overzicht gegeven worden van de specifieke stoppunten die de directievoerder op grond van een risicoanalyse van het bestek, naast de reeds in de Standaard als zodanig bedoelde stop-, bijwoon- en registratiepunten, hanteert bij zijn toezicht.

Aandachtspunten

Het uitvoeren van werken onder kwaliteitsborging vraagt van betrokkenen een goede voorbereiding. Deze begint bij de opdrachtgever door het vertalen van het ontwerp naar het bestek. Hierbij komt ook een risicoanalyse van het ontwerp in het bestek tot uiting. Ook moeten deze risicovolle punten bekend zijn bij de directie op het werk en de toezichthouders.

Op basis hiervan en het bestek kan een toezichtsplan door de directie worden opgesteld. Dat plan kan na ontvangst van het kwaliteitsplan van de aannemer eventueel bijgesteld worden.

De aannemer laat op basis van het bestek en in aansluiting op zijn kwaliteitssysteem de beheersing van het uitvoeringsproces tot uiting komen in het door hem op te stellen kwaliteitsplan.

Samenwerken

Bij de uitvoering van het werk is een goede samenwerking tussen opdrachtgever en aannemer op het werk van groot belang. Hierbij moeten beiden elkaar zo veel mogelijk ondersteunen en van relevante informatie voorzien. Snelle besluitvorming en zorgvuldige communicatie zijn daarbij van belang; regels zijn nodig ter ondersteuning en ter voorkoming van excessen en niet om als 'dwangbuis' te dienen. Het elkaar gemakkelijk maken en geen onnodige onduidelijkheden laten bestaan, waarbij een zakelijke professionele opstelling voorop staat, levert de beste en meest betrouwbare resultaten.

Toezichtsplan opdrachtgever

Om tot een goede samenwerking te komen moet ook de opdrachtgever/directie aan een aantal zaken voldoen inzake informatieverstopping, te leveren kwaliteiten en adequate kwalificaties van het in te zetten personeel. Ook moet bij het schrijven van een bestek al rekening worden gehouden met het uitvoeren volgens een kwaliteitsplan en de bijbehorende wijze van directievoering.

Het opstellen van een toezichtsplan waarin de werkwijze van de opdrachtgever en directie staan vermeld is daarom wenselijk.

Grondslagen voor het toezichtsplan zijn:

- de planning van de aanbesteding, gunning en oplevering, waaruit blijkt dat er voldoende tijd beschikbaar is voor de uitvoering, inclusief de tijd die nodig is voor het maken en beoordelen van het kwaliteitsplan, zodat deze uitvoering niet vanaf het begin al onder tijdsdruk staat;
- organogram van de projectorganisatie (opdrachtgever, directie, toezicht, kwaliteitsfunctionaris, auditors) met benodigde kwalificaties, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden;
- procedures voor acceptatie kwaliteitsplan, bestekwijzigingen, stoppunten, oplevering (met betrekken van de aangeleverde gegevens);
- aanleveren bouwstoffen met kwaliteitsgegevens;
- verzorging vergunningen en contacten met derden (voor zover aan de orde);
- plan voor verificaties, keuringen en (deel-)opleveringen, met (keurings-) methoden en onnauwkeurigheid instrumentarium;
- omgaan met beoordeling van de aangegeven risico's en afwijkende werkwijzen;
- omgaan met vertrouwelijke informatie van de aannemer.

Om procedures goed op elkaar te kunnen afstemmen in het kwaliteitsplan is het denkbaar dat de voor de aannemer relevante onderdelen van het toezichtsplan bij de gunning overgelegd worden.

01.21 RAW-RAAMOVEREENKOMST

Bepalingen: RAW Catalogus

In bepaalde sectoren van de GWW-sector is het wenselijk dat prijzen per eenheid worden overeengekomen, zonder dat een daarbij behorende hoeveelheid vooraf is vastgelegd, waarbij de opzet en inhoud van een RAW-bestek wordt gevolgd. Dit soort contracten worden raamcontracten of raamovereenkomsten genoemd. Kenmerkend voor de totstandkoming van zo'n overeenkomst is dat een grote mate van onzekerheid bestaat ten aanzien van de omvang van de totale prestatie, van tijd en locatie voor specifieke werkzaamheden, en ten aanzien van de totale contractprijs.

RAW-raamovereenkomsten kenmerken zich als resultaatsverplichting zonder vooraf vastgelegde hoeveelheden. De hoeveelheid is als het ware nog 'fictief'. Met name voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden worden RAW-raamovereenkomsten vaak gebruikt en in concurrentie aanbesteed.

Toepassen van RAW-raamovereenkomsten

Besteksposten met fictieve hoeveelheden resultaatsverplichting behoren niet in 'normale' RAW-bestekken te worden opgenomen. Daarin behoren immers vaste hoeveelheden te worden opgenomen. Bij RAW-raamovereenkomsten kan, zonder dat vooraf met een vastgelegde hoeveelheid wordt gerekend, toch een prijs per eenheid worden overeengekomen (bijvoorbeeld gladheidbestrijding in kilometers).

De werkelijk uit te voeren hoeveelheid van zo'n bestekspost wordt zo snel mogelijk vastgelegd in deelopdrachten. Dit kan voor of na de uitvoering van het werk zijn. De opdrachtgever sluit met de aannemer een overeenkomst, waarbij de aannemer op afroep of in vooraf opgestelde deelopdrachten bepaalde werkzaamheden tegen de vooraf overeengekomen prijzen per eenheid uitvoert.

Soorten raamovereenkomsten

Naast het RAW-bestek kan onderscheid gemaakt worden tussen:

- a. RAW-raambestek: overeenkomst voor de uitvoering van werkzaamheden; een dergelijke overeenkomst is inhoudelijk gelijk aan een RAW-bestek, met dien verstande dat hoeveelheden niet van tevoren kunnen worden bepaald en het bestek vergezeld wordt door een zogenaamde 'staat van fictieve hoeveelheden'. De werkzaamheden worden aan een aannemer opgedragen in deelopdrachten, waarvan de hoeveelheden bij voorkeur voorafgaand aan de werkzaamheden in de deelopdracht zijn vastgesteld.

Deze vorm wordt vaak gekozen voor onderhouds- en minder urgente reparatiewerkzaamheden, maar ook bij werken waarbij zowel aannemer als opdrachtgever geen invloed hebben op de continuïteit van de werkzaamheden. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval bij het woonrijp maken van nieuwbouwwijken.

- b. RAW-servicebestek: overeenkomst voor het op afroep uitvoeren van urgente werkzaamheden, zoals voor het wegslepen van voertuigen, gladheidbestrijding en dergelijke binnen een overeengekomen responstijd. De aannemer geeft daarbij prijzen per eenheid op voor werkzaamheden. Bij de prijzen wordt onder meer onderscheid gemaakt tussen werkdagen (in en buiten werktijden), zaterdag en zon- en feestdagen. De hoeveelheden worden na het uitvoeren van de werkzaamheden vastgesteld. Er is een vaste vergoeding voor het beschikbaar houden van personeel en materieel, zie ook de Gids Proportionaliteit voorschrift 3.3A: 'De aanbestedende dienst verlangt bij raamovereenkomsten niet dat inschrijvers personeel, materieel of materiaal beschikbaar houden zonder dat daar een omzetgarantie of vergoeding tegenover staat'.

Soort bestek	Opdragen van werk:	Moment van uitvoering
RAW-bestek	in zijn geheel	volgens planning aannemer
RAW-raambestek	in deelopdrachten	na opdracht van opdrachtgever
RAW-servicebestek	in werkzaamheden	op afroep

Bestekspostengedeelte bij RAW-raamovereenkomsten

De bestekspost met een fictieve hoeveelheid kenmerkt zich in deel 2.2 door een letter 'F' in de kolom achter de hoeveelheid resultaatsverplichting. Door die letter 'F' is aangegeven dat de daarop betrekking hebbende hoeveelheid resultaatsverplichting bij het vaststellen van een deelopdracht wordt bepaald. Ditzelfde geldt eveneens voor de hoeveelheden bouwstof en hoeveelheden ter inlichting, gekenmerkt met de aanduiding 'I', 'L', 'T', 'H' of 'R'.

De in deel 2.2 van de RAW-raamovereenkomst ingevulde hoeveelheden zijn fictieve hoeveelheden die uitsluitend ten behoeve van de aanbesteding zijn opgenomen. Deze hoeveelheden verliezen hun betekenis na aanbesteding.

Aanbesteden van RAW-raamovereenkomsten

Als de aard van de opdracht daartoe aanleiding geeft, kan een aanbesteder ervoor kiezen om een RAW-raamovereenkomst op de markt te brengen. Hierbij voert de aannemer na het verstrekken van deelopdrachten of op afroep werkzaamheden uit. De aanbesteder vraagt bij de aanbesteding om een opgave van prijzen per eenheid voor de in de RAW-raamovereenkomst opgenomen werkzaamheden. Deze wijze van 'uitvragen' sluit niet goed aan op begrippen die gehanteerd worden binnen aanbesteding- en contractkaders, zoals: aannemingsom of inschrijvingsom, van respectievelijk de UAV 2012 en ARW 2016.

Staat van fictieve hoeveelheden

Op basis van fictieve hoeveelheden wordt op objectieve wijze een 'inschrijvingsom' bepaald die dienst doet bij de bepaling van de laagste prijs of kan gelden als EMVI-criterium. De aanbesteder stelt op basis van ervaringen uit het verleden, of op basis van een reële verwachting de fictieve hoeveelheden vast en vermeldt deze in de RAW-raamovereenkomst. Vaak moeten de werkzaamheden hierbij worden gestaffeld naar productie om een zo groot mogelijke samenhang te creëren met de daadwerkelijk uit te voeren werkzaamheden.

De 'fictieve hoeveelheden' zijn na gunning géén onderdeel van de overeenkomst. Na gunning heeft ook de inschrijvingsom geen juridische betekenis meer.

Met een RAW-raamovereenkomst wordt een prijsafsprake verkregen voor de te verrichten werkzaamheden gedurende de in de overeenkomst genoemde periode. De formele opdrachten binnen de kaders van de UAV 2012 worden gedurende die periode verstrekt in deelopdrachten.

Gunning aan meer dan één aannemer: werk verdeeld in percelen

In sommige gevallen kan het zinvol zijn om een RAW-raamovereenkomst op de markt te brengen en vervolgens met meer dan één aannemer een overeenkomst af te sluiten. De aanbesteder verdeelt de werkzaamheden in percelen. Bijvoorbeeld in verschillende werkgebieden of naar werkmethode.

Bij RAW-servicebestekken vindt de verdeling in percelen vaak naar omvang plaats. Een dergelijke verdeling maakt het mogelijk dat de capaciteit van in te zetten middelen over verschillende aannemers wordt verspreid, zodanig dat geen (dure) middelen langdurig beschikbaar moeten zijn zonder dat deze worden ingezet. Hierbij geeft de aanbesteder per perceel zowel een minimale als een maximale omvang aan. Hij doet dit door de minimale en maximale omvang van de door de aannemer te verrichten werkzaamheden of de geldwaarde (absoluut of procentueel ten opzichte van de inschrijvingsom) van die te verrichten werkzaamheden in de bepalingen van het bestek te vermelden.

Hierdoor zijn omzetriscio's beter te bepalen en kunnen inschrijvers binnen aanvaardbare grenzen prijzen calculeren. Het is echter ook mogelijk dat er geen deelopdrachten worden verstrekt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij werkzaamheden voor gladheidbestrijding in een zachte winter. De aanbesteder doet er verstandig aan in een dergelijk geval de minimaal te verwachte omzet op nul te stellen.

Voor elk afzonderlijk perceel wordt een overeenkomst gesloten met een aannemer. Elke aannemer krijgt dan een deel van de met behulp van de RAW-raamovereenkomst beschreven werkzaamheden (een perceel) toegewezen om deze vervolgens in deelopdrachten te realiseren.

De deelopdrachten worden in dergelijke gevallen verdeeld over de gecontracteerde aannemers op basis van toewijzingscriteria. Bij het formuleren van toewijzingscriteria dienen transparantie en objectiviteit te worden gewaarborgd. De aanbesteder moet in het bestek aangeven op basis van welke criteria de deelopdrachten worden toegedeeld aan de verschillende aannemers. Bij het vaststellen van criteria houdt de aanbesteder ook de doelmatigheid in het oog, bijvoorbeeld door het aangeven van criteria als afstand van de standplaats tot aan de plaats waar de werkzaamheden verricht moeten worden (bijvoorbeeld voor wegsleepdiensten). Het blijft dan mogelijk dat op het ene perceel het maximum aan deelopdrachten is verstrekt, en dat op een ander perceel een minimum aan opdrachten is gegeven.

Verstrekken van deelopdrachten

De vaste pagina voorafgaand aan deel 2.2 van RAW-raamovereenkomst vermeldt:

02 Kenmerk resultaatsverplichting

In de hierna volgende staat van het bestek van de RAW-raamovereenkomst is in de kolom 'Hoeveelheid resultaatsverplichting' alleen gebruik gemaakt van 'F', waarmee is aangegeven dat de vermelde hoeveelheid resultaatsverplichting een 'fictieve hoeveelheid resultaatsverplichting' is.

Het uit te voeren werk wordt door de opdrachtgever in deelopdrachten of op afroep opgedragen. Het bepaalde in paragraaf 01.21 van de Standaard is daarop van toepassing. Een daadwerkelijke hoeveelheid resultaatsverplichting wordt bepaald bij het opstellen van een deelopdracht of wordt bepaald tijdens de uitvoering van het werk of direct daarna.

Werkzaamheden worden opgedragen in deelopdrachten. Bij zo'n opdracht kunnen de te verwerken hoeveelheden als 'te accorderen' of 'verrekenbaar' zijn overeengekomen.

Uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico

RAW-raamovereenkomsten kennen evenals het RAW-bestek een systeem van gescheiden directe en indirecte kosten. Met zogenaamde all-in prijzen wordt de vergelijkbaarheid van prijzen en dus het inzicht in de markt vertroebeld. Door de onzekerheid met betrekking tot de omvang van de werkzaamheden vragen de staartkosten om een bijzondere regeling in een RAW-raamovereenkomst.

De staartkosten bestaan uit indirecte kosten of vaste kosten (algemene-, uitvoeringskosten en winst & risico). Zij zijn afhankelijk van de omvang van het gehele werk en zijn niet toe te kennen aan een (eenheid) resultaatsverplichting. Bij RAW-raamovereenkomsten worden deze kostenposten op de inschrijvingsstaat uitgedrukt in percentages van het subtotaal met daarbij de vermelding van de bijbehorende bedragen. Bij het vaststellen van de deelopdracht worden deze percentages over het subtotaal genomen om het totaal van de te verstrekken deelopdracht vast te stellen.

Eenmalige kosten en korting

In de RAW-raamovereenkomst kunnen geen eenmalige kosten worden opgenomen. Ook in een deelopdracht is deze mogelijkheid niet voorzien. Kosten die in een RAW-bestek als eenmalig worden gekenmerkt, moeten in besteksposten met de eenheid 'keer' worden opgenomen. Zij worden door de bestekschrijver vóór het subtotaal opgenomen als resultaatsverplichting. Hierbij wordt een fictieve hoeveelheid vermeldt. Het gaat hier met name om mobilisatie- en demobilisatiekosten en eventueel het inrichten en opruimen van het werkterrein.

Bij het opstellen van een deelopdracht kan, als dergelijk kosten voorkomen, gebruik worden gemaakt van een of meerdere van deze besteksposten.

Er is een post 'Korting' opgenomen. Een eventueel door de inschrijver gegeven korting wordt op de inschrijvingsstaat uitgedrukt in een percentage van het subtotaal, met vermelding van het bijbehorende bedrag. Dit percentage wordt over alle verstrekte deelopdrachten in rekening gebracht.

Stelposten

In de RAW-raamovereenkomst kan geen stelpost worden opgenomen. Stelposten kunnen worden toegevoegd aan een deelopdracht. De aanbesteder doet er verstandig aan in de RAW-raamovereenkomst aan te geven welke kosten op stelpost worden verrekend. Hiermee kan onduidelijkheid over de plaats van specifieke kosten worden voorkomen.

Voorbeeld Inschrijvingsstaat RAW-raamovereenkomst.

In het voorbeeld zijn geen afdrachten meegenomen voor de bijdrage RAW en de bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving.

BESTEKS- POSTNUMMER	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEEVEELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	PRIJS PER EENHEID IN EURO	TOTAAL BEDRAG IN EURO
101010	Resultaatsbeschrijving A	m2	48,00F	8,83	423,84
101020	Resultaatsbeschrijving B	ton	790,00F	5,55	4.384,50
101030	Resultaatsbeschrijving C	st	74,00F	17,53	1.297,22
101040	Resultaatsbeschrijving D	m3	123,00F	34,65	4.261,95
101050	Resultaatsbeschrijving E	are	1.545,00F	4,53	6.998,85
101060	Resultaatsbeschrijving F	m	44,00F	46,60	2.050,40
101070	Resultaatsbeschrijving G	m2	1.545,00F	3,64	5.623,80
101080	Resultaatsbeschrijving H	m	5.345,00F	2,60	<u>13.897,00</u>
	SUBTOTAAL				38.937,56
9	Staartposten				
91	Korting				
919990	Korting	%	10,0		-3.893,76
92	Uitvoeringskosten				
929990	Uitvoeringskosten	%	6,2		2.414,13
93	Algemene kosten				
939990	Algemene kosten	%	8,0		3.115,00
94	Winst en risico				
949990	Winst en risico	%	4,5		<u>1.752,19</u>
	Fictieve som, de omzetbelasting niet inbegrepen	EUR			42.325,12
	Gedaan te				
	De 20..				
	De inschrijver(s),				

Rekenvoorbeeld: Vaststellen van de som van een deelopdracht volgens artikel 01.21.07

BESTEKS- POSTNUMMER	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEEVEELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	PRIJS PER EENHEID IN EURO	TOTAAL BEDRAG IN EURO
101010	Resultaatsbeschrijving A	m2	23,00	V 8,83	203,09
101030	Resultaatsbeschrijving C	st	34,00	V 17,53	596,02
101050	Resultaatsbeschrijving E	are	74,00	V 4,53	335,22
101070	Resultaatsbeschrijving G	m2	74,00	V 3,64	269,36
101080	Resultaatsbeschrijving H	m	2.098,00	V 2,60	<u>5.454,80</u>
	SUBTOTAAL				6.858,49
9	Staartposten				
91	Korting				
919990	Korting	%	10,0		-685,85
92	Uitvoeringskosten				
929990	Uitvoeringskosten	%	6,2		425,23
93	Algemene kosten				
939990	Algemene kosten	%	8,0		548,68
94	Winst en risico				
949990	Winst en risico	%	4,5		308,63
950010	Stelpost	EUR	1.000,00	V	<u>1.000,00</u>
	Aannemingsom, de omzetbelasting niet inbegrepen	EUR			8.455,18

Deel 1 : Algemeen

RAW-raamovereenkomsten zijn 'gewone' opdrachten in de zin van de Europese aanbestedingsrichtlijnen. Als zij voldoen aan de standaardisen die aan dergelijke opdrachten worden gesteld, moeten zij door publieke

opdrachtgevers worden aanbesteed. De verschillende deelopdrachten behoeven vervolgens niet te worden aanbesteed, met dien verstande dat deze deelopdrachten een duidelijke relatie met de raamovereenkomst moeten vertonen.

In de Europese Richtlijnen staat expliciet opgenomen dat aanbestedende diensten geen oneigenlijk gebruik mogen maken van raamovereenkomsten met als gevolg dat de mededinging zou worden verhinderd, beperkt of vervalst.

Voor het toepassen van de artikelen 01.01.05, 01.01.06 en 01.01.07, die betrekking hebben op het inschrijvingsbiljet, de inschrijvingsstaat en de beoordeling van de inschrijvingsstaat, moet in de bekendmaking, de uitnodiging tot inschrijving of in een inschrijvingsleidraad worden verwezen naar deze artikelen uit de Standaard RAW Bepalingen.

04 Algemene beschrijving

Als niet elders in de RAW-raamovereenkomst de scope van het werk duidelijk is omschreven, moet in deze paragraaf zo zorgvuldig mogelijk een overzicht van de werkzaamheden worden gegeven die de RAW-raamovereenkomst bevat. Geadviseerd wordt om niet te gedetailleerd te omschrijven, tenzij dit door de aard van de RAW-raamovereenkomst juist wordt verlangd. Uit te voeren werkzaamheden die vallen binnen de scope van de RAW-raamovereenkomst mogen in beginsel niet aan derden worden verstrekt. Een duidelijke afbakening van werkzaamheden is om die reden belangrijk.

05 Tijdbepaling

In deze paragraaf aangeven wat de duur is van de RAW-raamovereenkomst. Een raamovereenkomst kent geen opleverdatum of uitvoeringstermijn. Deelopdrachten moeten binnen de looptijd van de RAW-raamovereenkomst worden opgedragen.

Deel 2.2: Nadere beschrijving

Verklaring van de hiernavolgende staat

Het onderdeel 'verklaring van de hiernavolgende staat' van deel 2.2 heeft voor RAW-raamovereenkomsten aanpassing. Het bestekspostengedeelte van deel 2.2 heeft namelijk voor de RAW-raamovereenkomsten de mogelijkheid 'fictieve posten' in te voeren. In het Algemeen Besteksbestand RAW (ABB) is daarom voor deze overeenkomsten een afzonderlijk deel 2.2 opgenomen.

In het onderdeel 'verklaring van de hiernavolgende staat' van deel 2.2 is voor overeenkomsten met open posten het kenmerk 'F' als volgt geformuleerd:

02 Kenmerk resultaatsverplichting

In de hierna volgende staat van het bestek van de RAW-raamovereenkomst is in de kolom 'Hoeveelheid resultaatsverplichting' alleen gebruik gemaakt van 'F', waarmee is aangegeven dat de vermelde hoeveelheid resultaatsverplichting een 'fictieve hoeveelheid resultaatsverplichting' is.

Het uit te voeren werk wordt door de opdrachtgever in deelopdrachten of op afroep opgedragen. Het bepaalde in paragraaf 01.21 van de Standaard is daarop van toepassing.

Een daadwerkelijke hoeveelheid resultaatsverplichting wordt bepaald bij het opstellen van een deelopdracht of wordt bepaald tijdens de uitvoering van het werk of direct daarna.

01.21.01 Begrippen

Bepalingen: Standaard RAW

sub b: een fictieve hoeveelheid resultaatsverplichting maakt geen deel uit van de RAW-raamovereenkomst, aan een fictieve hoeveelheid resultaatsverplichting zijn in de uitvoering geen rechten en plichten te ontleen, deze dient uitsluitend om te komen tot vergelijkbare inschrijvingen.

sub c: een RAW-raamovereenkomst heeft geen aannemingsom in de zin van de UAV 2012. Een inschrijvingsom wordt bepaald aan de hand van fictieve hoeveelheden. De som van alle bedragen op de inschrijvingsstaat wordt bij een RAW-raamovereenkomst de fictieve inschrijvingsom genoemd.

sub f: bijkomende werkzaamheden zijn werkzaamheden die niet in de raamovereenkomst zijn opgenomen. Bijkomende werkzaamheden kunnen na gunning zowel aan de raamovereenkomst als aan een enkele deelopdracht worden toegevoegd.

01.21.02 Algemeen

Elke verstrekte deelopdracht wordt beschouwd als een afzonderlijk werk in de zin van de UAV 2012. Bepaalde terminologie die voorkomt in de UAV of in de Standaard sluit niet aan bij die van de RAW-raamovereenkomst, hiervoor zijn afzonderlijke bepalingen opgenomen.

01.21.03 Verlangen van een zekerheidstelling op de RAW-raamovereenkomst

Deze bepaling vloeit voort uit voorschrift 3.5 D uit de [Gids Proportionaliteit](#). Deze bepaling sluit de mogelijkheid tot het verlangen van een zekerheid op een deelopdracht niet uit. Als de opdrachtgever voornemens is een zekerheidstelling te verlangen bij het verstrekken van deelopdrachten, moet dit in de RAW-raamovereenkomst worden vermeld, eventueel met de geldende criteria zoals percentage, drempelbedragen voor de grootte van de deelopdrachten dat een zekerheid wordt verlangd.

De opdrachtgever moet beoordelen wat de kans is dat de aannemer zijn verplichtingen niet kan nakomen. Hierbij is het belangrijk te realiseren dat het risico niet de waarde van de gehele RAW-raamovereenkomst (fictieve inschrijvingsom) betreft, maar ten hoogste de waarde van de gelijktijdig lopende deelopdrachten.

In veel gevallen is het risico bij een deelopdracht beperkt. De opdrachtgever moet bij het verstrekken van een deelopdracht nagaan of het verlangen van een zekerheidstelling reëel is. De kosten die een aannemer moet maken voor het verkrijgen van een zekerheidstelling kunnen op stelpost worden verrekend of in een bestekspost met als eenheid 'keer'.

01.21.04 Verlengen van een RAW-raamovereenkomst

De post 'Korting' op de inschrijvingsstaat kan door de bestekschrijver niet worden verwijderd. Dit betekent dat, tenzij in de aanbestedingsstukken nadrukkelijk anders blijkt, dat altijd een korting kan worden gegeven. Deze korting wordt procentueel over alle te verstrekken deelopdrachten berekend. Een korting is niet van toepassing op een eventuele verlenging van een raamovereenkomst. Het is dus belangrijk om bij aanbesteding de looptijd van de raamovereenkomst en de opties tot verlenging goed in ogenschouw te nemen.

01.21.05 Verstrekken van een deelopdracht

Algemeen: bij het verstrekken van een deelopdracht wordt de inschrijvingsstaat van de aannemer gebruikt om de som van een deelopdracht te bepalen. Verder wordt de inschrijvingsstaat net zoals bij een RAW-bestek, gebruikt voor het vaststellen van eventuele betalingstermijnen en verrekenprijzen binnen een deelopdracht. Een deelopdracht wordt in beginsel schriftelijk verstrekt met verwijzing naar de betreffende besteksposten uit de RAW-raamovereenkomst en de daarop te verwerken hoeveelheden.

Een RAW-raamovereenkomst kan ook voorzien in een zogenaamd servicebestek. Hierbij verricht de aannemer de overeengekomen werkzaamheden op afroep. Dit houdt in dat de aannemer bij een opdracht van de opdrachtgever binnen de daarvoor in de overeenkomst gestelde responstijd moet beginnen met de werkzaamheden. In een dergelijk geval wordt meestal voorafgaand aan de werkzaamheden geen schriftelijke opdracht verstrekt, maar worden de hoeveelheden gedurende de uitvoering van de werkzaamheden of direct daarna vastgesteld. Dit gebeurt op basis van de in de RAW-raamovereenkomst omschreven procedure.

lid 03: opdrachtgever en aannemer bepalen voorafgaande aan het verstrekken van een deelopdracht in overleg de uitvoeringstermijn van deze deelopdracht. Beide partijen houden daarbij rekening met de omstandigheden die de uitvoering van de werkzaamheden binnen een periode in de weg kunnen staan. Per geval moet worden bezien hoe partijen zich in deze moeten opstellen. Daarvoor zijn geen scherpe normen te definiëren, behalve de algemene norm dat beide partijen rekening houden met de gerechtvaardigde belangen van de wederpartij.

Voor een RAW-servicebestek geldt dat de deelopdracht achteraf wordt opgesteld, werkzaamheden dienen binnen de gestelde responstijd te worden uitgevoerd.

01.21.06 Bijkomende werkzaamheden bij een te verstrekken deelopdracht

lid 01: regelt de bevoegdheid van de opdrachtgever om bijkomende werkzaamheden aan de deelopdracht toe te voegen. Het moet daarbij (zie ook de definitie van 'bijkomende werkzaamheden')

in artikel 01.21.01 van de Standaard) om werkzaamheden gaan, die niet in de RAW-raamovereenkomst zijn voorzien, maar daar direct verband mee houden. Dit laatste is essentieel omdat in beginsel de scope van de raamovereenkomst bepaalt welke werkzaamheden door de aannemer(s) aan wie de raamovereenkomst is gegund, worden uitgevoerd. Werkzaamheden die geen direct verband houden met de raamovereenkomst kunnen op zich aanbestedingsplichtig zijn, of door inkoopbeleid van de organisatie op een andere manier in de markt moeten worden gezet. Eveneens houdt deze bepaling in dat een aannemer zich mag beroepen op de raamovereenkomst als het gaat om aan de raamovereenkomst gerelateerde werkzaamheden. Het gaat hier dus om bescherming van zowel de rechten van de opdrachtgever als die van de aannemer.

lid 02: bij het opstellen van een deelopdracht kan het voorkomen dat voor het uitvoeren van bijkomende werkzaamheden een bestekspost (al dan niet met gebruikmaking van een standaard resultaatsbeschrijving) aan de deelopdracht wordt toegevoegd, die bovendien binnen ook op andere nog volgende deelopdrachten moet kunnen worden geselecteerd, dus onderdeel wordt van de RAW-raamovereenkomst.

De verrekening van de hoeveelheden resultaatsverplichting van deze bijkomende werkzaamheden gaat net zoals bij de andere resultaatsverplichtingen, dus met inbegrip van alle percentages, zonder het percentage korting.

De opdrachtgever/bestekschrijver moet zich bij het bedenken van bestekposten voor 'bijkomende werkzaamheden' (in verband met het [leerstuk wezenlijke wijzigingen](#)) de beperkte reikwijdte van het begrip 'bijkomende werkzaamheden' realiseren.

lid 03: aan een deelopdracht kunnen eveneens bijkomende resultaatsverplichtingen worden toegevoegd, die niet in de raamovereenkomst staan en daar ook niet aan worden toegevoegd. Hiervoor wordt een prijs per eenheid resultaatsverplichting afgesproken.

De percentages van de staartkosten uit de inschrijvingsstaat worden daarbij buiten beschouwing gelaten. Deze worden geacht onderdeel uit te maken van de overeen te komen prijs per eenheid.

01.21.07 Vaststellen van de som van een deelopdracht

Voor een te verstrekken deelopdracht worden de te verwerken hoeveelheid resultaatsverplichting bepaald en worden de prijzen per eenheid uit de inschrijvingsstaat en de percentages uit de staartposten gebruikt om de som van de deelopdracht vast te stellen. Het kan eveneens voorkomen dat de hoeveelheden pas achteraf, dus na de oplevering van de deelopdracht, kunnen worden vastgesteld. In dergelijke gevallen, als bijvoorbeeld sprake is van een zogenaamd 'service-bestek', wordt de som van de deelopdracht achteraf bepaald, zonder toepassing van de regels van meer en minder werk. Tijdens de uitvoering kan blijken dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd waarvoor in de raamovereenkomst (nog) geen post beschikbaar is. Hiervoor zijn de bepalingen voor het toevoegen van bijkomende werkzaamheden op overeenkomstige wijze van toepassing.

01.21.08 Wijzigen van een deelopdracht

lid 01: regelt de bevoegdheid van de opdrachtgever om tijdens de uitvoering van een deelopdracht, bijkomende werkzaamheden aan de deelopdracht toe te voegen. Het moet daarbij (zie ook de definitie van 'bijkomende werkzaamheden' in artikel 01.21.01 van de Standaard) om werkzaamheden gaan, die niet in de RAW-raamovereenkomst zijn voorzien, maar daar direct verband mee houden. Dit laatste is essentieel omdat in beginsel de scope van de raamovereenkomst bepaalt welke werkzaamheden door de aannemer(s) aan wie de raamovereenkomst is gegund worden uitgevoerd.

Werkzaamheden die geen direct verband houden met de raamovereenkomst kunnen op zich aanbestedingsplichtig zijn, of door inkoopbeleid van de organisatie op een andere manier in de markt moeten worden gezet. Eveneens houdt deze bepaling in dat een aannemer zich mag beroepen op de raamovereenkomst als het gaat om aan de raamovereenkomst gerelateerde werkzaamheden. Het gaat hier dus om bescherming van zowel de rechten van de opdrachtgever als die van de aannemer.

Bepalingen: RAW Catalogus

Het is belangrijk dat bij het opstellen van een RAW-raamovereenkomst zorgvuldig wordt afgewogen of een omzetgarantie, of een specifieke voorziening, in het contract moet worden opgenomen, om aan voorschrift 3.3 A (Gids Proportionaliteit) te voldoen. Deze luidt als volgt: ' *de aanbestedende dienst verlangt bij raamovereenkomsten niet dat inschrijvers personeel, materieel of materiaal beschikbaar houden zonder dat daar een omzetgarantie of vergoeding tegenover staat.*'

De Gids Proportionaliteit dwingt de opdrachtgever bij het aanbesteden van een raamovereenkomst na te denken over voorschrift 3.3.A van deze gids. Bij het opstellen van voorschrift 3.3. A van de Gids Proportionaliteit heeft meegespeeld de behoefte vanuit de praktijk om in eerste aanleg een omzetgarantie te realiseren, het aspect vergoedingen zit in het beschikbaar houden van personeel, materieel, materiaal en andere zaken bij servicebestekken (vergoeding versus handeling).

Buiten discussie staat dat in een RAW-raamovereenkomst conform de Gids Proportionaliteit altijd in enige vorm een regeling moet worden opgenomen. Er is daarbij geen keuze in het wel of niet toepassen, maar een keuze in welke toepassen. Dit kan ook een regeling zijn in de trant van "zo omzetgarantie bij zorgvuldige overweging niet mogelijk blijkt te zijn, dan....."

Over het afgeven van een omzetgarantie moet goed nagedacht worden. Als bijvoorbeeld op basis van omzetcijfers uit afgelopen jaren met voldoende zekerheid een prognose voor de komende jaren kan worden gedaan, dan zou besloten kunnen worden een minimum omzet per jaar of over de initiële looptijd te garanderen.

Als een omzetgarantie wordt gegeven, dan moet de aannemer kunnen rekenen op een minimale afname. De vraag is of die minimale afname ook een verplichting tot levering inhoudt. Op basis van de overeengekomen omzetgarantie, is nog geen sprake van een verplichting tot levering van die omzet. Dat moet uit de daadwerkelijk opgedragen deelopdrachten volgen.

De aannemer is verplicht tot het uitvoeren van de werkzaamheden als de opdrachtgever een deelopdracht verstrekt, dit volgt uit de afgesloten RAW-raamovereenkomst.

De fictieve hoeveelheden resultaatsverplichting moeten zoveel mogelijk een reële afspiegeling zijn van de werkelijk te realiseren hoeveelheid resultaatsverplichting.

Bij het opstellen van een RAW-raamovereenkomst (zoals geschetst in een eerder kader bij deze paragraaf) is het noodzakelijk dat een reële inschatting wordt gemaakt van de omvang van de opdracht waarvoor een prijs wordt opgevraagd.

01.21.10 RAW-raamovereenkomst: indexering van de prijzen per eenheid

Algemeen: het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) kent naast het 'Prijsindexcijfer Grond-, weg- en waterbouw (Totaal GWW)' ook meerdere deelgebieden. Voor deze deelgebieden van de grond-, water- en wegenbouw (GWW) maakt het CBS reeksen inputprijsindexcijfers.

Deze reeksen volgen de ontwikkeling van de kostenbestanddelen loon, materiaal en materieel.

Mutaties in de algemene kosten en winst en risico zijn in deze cijfers niet opgenomen. De reeksen worden berekend uit de prijsontwikkeling van de factor arbeid in de bouwnijverheid en van een pakket materialen en materieel dat in de GWW wordt toegepast. Het CBS onderscheidt de volgende deelgebieden:

- Wegen met open verharding;
- Wegen met gesloten verharding;
- Boven- en ondergrondse spoorwegen;
- Spoorwegen; Aanleg;
- Spoorwegen Exploitatie/onderhoud;
- Bruggen en tunnels, bouw van bruggen;
- Civieltechnische werken en bouw;
- Waterbouwkundige werken en bouw;
- Bouwrijp maken van terreinen;
- Elektrische installaties.

lid 01 t/m 4: de prijzen van bitumen en brandstoffen kunnen sterk fluctueren.

Met name als sprake is van een RAW-raamovereenkomst met een aanzienlijk aandeel asfalteringswerk, dan wordt aangeraden een gewogen gemiddelde voor de indexcijfers in benoemde deelgebieden te bepalen. De weging moet in totaal 100% opleveren.

Voorbeeld:

Binnen de RAW-raamovereenkomst worden jaarlijks alle prijzen per eenheid geïndexeerd overeenkomstig het gewogen gemiddelde (afgerond op één decimaal) van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek vastgestelde 'Prijsindexcijfer grond- water- en wegenbouw' (reeks 20... = 100) voor de deelgebieden, bijvoorbeeld:

- wegen met open verharding met een weging van 40%;
- wegen met gesloten verharding met een weging van 25%;
- werken met vloeistoffen met een weging van 35%.

Daarnaast moet het basisjaar van de reeks worden aangegeven. CBS verlegt de basis elke 5 jaar. De meest recente reeks moet worden aangehouden, omdat deze reeks het langst wordt gecontinueerd.

lid 05: in de leden 01, 02, 03 en 04 is het uitgangspunt dat indexering van de prijzen per eenheid in verband met wijzigingen van lonen en prijzen jaarlijks plaatsvindt.

De eerste indexering vindt in de eerste maand van het tweede contractjaar plaats. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de index van het kwartaal, voorafgaand aan het kwartaal waarin de RAW-raamovereenkomst is aanbesteed en van de index in het kwartaal, voorafgaand aan het kwartaal waarin de prijzen per eenheid worden geïndexeerd. Dit is een puur praktische overweging, omdat het cijfer voor bijvoorbeeld oktober pas in december door het Centraal Bureau voor de Statistiek bekend wordt gemaakt.

Gebruik wordt gemaakt van eerder vastgestelde indexcijfers; dus de indexering loopt in principe een kwartaal achter, maar heeft als basis het indexcijfer in het jaar van aanbesteding.

Een voorbeeld voor indexering volgens 'totaal gww': (reeks 2010=100)

De uiterste datum voor het indienen van de inschrijvingen was 12 november 2016.

Aanvang van de RAW-raamovereenkomst is 20 januari 2017.

De indexering begint in het kwartaal voorafgaand aan het kwartaal waarin de RAW-raamovereenkomst is aanbesteed.

In dit geval wordt de index van het 3e kwartaal 2016 (juli 2016) gebruikt: B0 = 105,5.

De eerste keer wordt op 20 januari 2018 geïndexeerd.

In dit geval wordt de index van het 4e kwartaal 2017 (oktober 2017) gebruikt: B1 = 107,9.

Indexeringspercentage = $(107,9 - 105,5) / 105,5 \cdot 100\% = 2,3\%$ (2,27488% afgerond op 1 decimaal).

BIJLAGEN RAW-RAAMOVEREENKOMST

In deze bijlage worden voorbeelden gegeven van onderstaande zaken:

- enkele voorbeelden van besteksposten in een RAW-raamovereenkomst;
- inschrijvingsstaat behorend bij een RAW-raamovereenkomst;
- inschrijvingsbiljet.

Voorbeelden van besteksposten in een RAW-raamovereenkomst

In dit voorbeeld zijn enkele besteksposten in een RAW-raamovereenkomst opgenomen. Kenmerkend voor een dergelijke bestekspost is dat ten behoeve van de aanbesteding een fictieve hoeveelheid wordt opgegeven op basis waarvan de inschrijver zijn prijs per eenheid baseert. De juiste te verwerken hoeveelheid wordt in een deelopdracht of tijdens, of direct na de uitvoering vastgesteld.

Als de prijs per eenheid in belangrijke mate wordt bepaald door de uit te voeren hoeveelheid is het verstandig meerdere besteksposten voor dezelfde werkzaamheden op te nemen elk met een representatieve hoeveelheid. We spreken dan van gestaffelde besteksposten, bijvoorbeeld:

- Aanbrengen elementenverharding 0 – 20 m²
- Aanbrengen elementenverharding 20 – 100 m²
- Aanbrengen elementenverharding 100 – 500 m²
- Aanbrengen elementenverharding 500 m² en meer

BESTEKS- POSTNUMMER	CATALOGUS NUMMER DEFICODE HOOFDCODE 1:2:3:4:5:6	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEEVEELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	HOEEVEELHEID INLICHTING
803		Inzetten werknemers en materieel			
8031		<u>Werknemers</u>			
803110	100501	Inzetten van werknemer. Het betreft de inzet voor het uitvoeren van nader directie op te dragen werkzaamheden .4. . . . Medewerker groen, functiegroep 4 (ORBA-systeem) overeenkomstig de cao voor het hovenier A	uur	50,00 F	
8032		<u>Materieel</u>			
803210	100516	Inzetten van een vrachtauto. Het betreft de inzet voor het uitvoeren van nader directie op te dragen werkzaamheden 3. . . . Laadvermogen: ten minste 10 ton .3. . . . Driezijdig hydraulisch kipbaar .1. . . . Met hydraulische laad- en losinrichting .1. . . . Inclusief bediening (overeenkomstig artikel de Standaard RAW Bepalingen)	uur	20,00 F	
804		Besteksposten met bouwstoffen			
804010	320102	Aanbrengen lengtemarkering van thermoplastisch markeringsmateriaal in km. 1. . . . Ononderbroken streep .3. . . . Breedte: 0,15 m .2. . . . Op een open bitumineuze ondergrond .1. . . . Slofapplicatie: reflecterend thermoplastisch markeringsmateriaal, laagdikte 3 mm; gerekend is hoeveelheid van 10,0 kg/m ² .1. . . . Kleur markeringsmateriaal: wit	km kg	1,20 F	2.400,00 L
804020	831113	Aanbrengen betontegels. 2. . . . Totale breedte van 1,50 tot 3,00 m .1. . . . In halfsteensverband .2. . . . Op zandbed .2. . . . Betontegels 300 x 300 x 50 mm, breuklastklasse 1339:2003/C1:2006) 45 Kleur: rood .2. . . . Betontegels 150 x 300 x 50 mm Kleur: rood .4. . . . Afstrooien en invegen met straatzand	m ² st st	600,00 F	6.300,00 L 800,00 L

Bijlage Inschrijvingsstaat behorend bij een RAW-raamovereenkomst

In de hieronder weergegeven inschrijvingsstaat zijn alleen de besteksposten met een fictieve hoeveelheid opgenomen. De prijzen per eenheid zijn niet ingevuld, dit wordt door de aannemer gedaan.

Behoort bij

Inschrijvingsstaat als bedoeld in artikel 01.01.06 van de Standaard RAW Bepalingen behorende bij het inschrijvingsbiljet van de ondergetekende(n):

A)

Gevestigd te:

B)

Gevestigd te:

(Bij een natuurlijke persoon naam en voornamen voluit, bij een rechtspersoon de statutaire naam. Bij een natuurlijke persoon de woonplaats, bij een rechtspersoon de vestigingsplaats, met volledig adres en zo nodig vermelding van de provincie en het land)

BESTEKS- POSTNUMMER	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEEVELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	PRIJS PER EENHEID IN EURO	TOTAAL BEDRAG IN EURO
803	Inzetten werknemers en materieel				
8031	<u>Werknemers</u>				
803110	Inzetten werknemer.	uur	50,00F		
8032	<u>Materieel</u>				
803210	Inzetten vrachtauto.	uur	20,00F		
804	Besteksposten met bouwstoffen				
804010	Aanbrengen lengtemarkering - thermoplastisch materiaal in km.	km	1,20F		
804020	Aanbrengen betontegels.	m2	600,00F		
	SUBTOTAAL				

BESTEKS- POSTNUMMER	OMSCHRIJVING	EEN- HEID	HOEEVEELHEID RESULTAATSVERPLICHTING	PRIJS PER EENHEID IN EURO	TOTAAL BEDRAG IN EURO
	TRANSPORT SUBTOTAAL				
9	Startposten				
91	Korting				
919990	Korting	%			
92	Uitvoeringskosten				
929990	Uitvoeringskosten	%			
93	Algemene kosten				
939990	Algemene kosten	%			
94	Winst en risico				
949990	Winst en risico	%			
96	Bijdragen				
960010	Bijdrage RAW-systematiek (0,15%)	%	0,15		
960020	Bijdrage Fonds Fysieke Leefomgeving (0,15%)	%	0,15		
	Fictieve inschrijvingsom, de omzetbelasting niet inbegrepen	EUR			
	Gedaan te				
	De 20..				
	De inschrijver(s),				

Bijlage Inschrijvingsbiljet behorend bij een RAW-raamovereenkomst

BEHOORT BIJ:

Inschrijvingsbiljet

De hierna te noemen inschrijver(s):

- A) 1)
- gevestigd te 2)
- KvK-nummer 1)
- B) 1)
- gevestigd te 2)
- KvK-nummer 1)
- C) 1)
- gevestigd te 2)
- KvK-nummer 2)

verklaart (verklaren) zich door ondertekening dezes bereid de werkzaamheden van:

..... 3)

te verrichten voor de in de inschrijvingsstaat vermelde prijzen per eenheid en bedragen,

waarin geen bedragen voor omzetbelasting zijn inbegrepen.

Het gesommeerde bedrag van de gespecificeerde prijzen en bedragen, de fictieve inschrijvingsom, is:

EUR 4)

(..... euro). 5)

Het bedrag van de terzake van het werk verschuldigde omzetbelasting bedraagt:

EUR) 6)

(..... euro). 7)

De inschrijver(s) verklaart (verklaren) dat de bij dit inschrijvingsbiljet gevoegde ontleding van de fictieve som, de ontleding is bedoeld in artikel 01.01.05 van de Standaard RAW Bepalingen.

De inschrijvers wijzen als gemachtigde om hen voor alle zaken het werk betreffende te vertegenwoordigen aan, de hierboven onder a) genoemde inschrijver. 8)

De inschrijver(s) verklaart (verklaren) deze aanbieding te doen overeenkomstig de bepalingen van het gehanteerde Aanbestedingsreglement en met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in het bestek, de nota van inlichtingen en het proces-verbaal van aanwijzing.

Gedaan te, de (datum)

De inschrijver(s),

A) (handtekening)

B) (handtekening)

C) (handtekening)

Toelichting bij het inschrijvingsbiljet

- (1). Bij een natuurlijke persoon naam en voornamen voluit, bij een rechtspersoon de statutaire naam.
- (2). Bij een natuurlijke persoon de woonplaats, bij een rechtspersoon de vestigingsplaats, met volledig adres en zo nodig vermelding van de provincie en het land.
- (3). Omschrijving van het werk overeenkomstig het hoofd van de overeenkomst, met vermelding van nummer en dienstjaar of andere bijzondere aanduiding van de overeenkomst en mededeling van het perceel, de samengevoegde percelen of het totaal van de percelen.
- (4). Fictieve inschrijvingsom in cijfers.
- (5). Fictieve inschrijvingsom in letters.
- (6). Bedrag van de omzetbelasting in cijfers.
- (7). Bedrag van de omzetbelasting in letters.
- (8). Deze aanwijzing is alleen van toepassing, bij inschrijving door twee of meer aannemers.

01.22 TE BESCHERMEN PLANT- EN DIERSOORTEN – ALGEMENE TOELICHTING

De bepalingen in de Omgevingswet (vanaf 01-01-2024 is de Wet natuurbescherming hierin opgenomen) hebben gevolgen voor de wijze van voorbereiding en uitvoering van een breed scala aan werken. Het betreft zowel ruimtelijke ontwikkeling als beheer. De basis hiervoor is soortbescherming, de zorgplicht en daaruit voortvloeiend zorgvuldig handelen. De Wet natuurbescherming is gebiedsdekkend voor Nederland en de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen van beschermde soorten is leidend. Zorgvuldig handelen met bijbehorende verantwoordelijkheden is hierom in de RAW-systematiek geborgd. Ook voorziet de RAW-systematiek in borging van ontheffingen en gedragscodes waarin de wijze van zorgvuldig handelen is voorgeschreven.

Voor het treffen van specifieke maatregelen zoals het verplaatsen van nesten of het markeren van groeiplaatsen en voor het inventariseren van gebieden en terreinen zijn in werkcategory 64 'Flora- en faunamaatregelen en -voorzieningen' resultaatsbeschrijvingen opgenomen.

Deel 2 Beschrijving: 2.1

De voor de uitvoering relevante informatie die nodig is voor bescherming van soorten en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen moet onderdeel zijn van het contract. Deze informatie moet als bijlage bij het contract worden opgenomen. Het betreft specifiek die informatie die voor de uitvoering van contract leidt tot verplichtingen (ontheffing, gedragscode) en informatie die inzicht verschaft in beperkingen voor de uitvoering (vaste rust- en verblijfplaatsen, Natura 2000 gebieden en te beschermen locaties). Als de opdrachtgever met een standaard plan van aanpak werkt kan hij dit als format opnemen in de bijlage bij het contract.

Het is mogelijk dat er meerdere ontheffingen en gedragscodes op een werk van toepassing zijn en als bijlage opgenomen dienen te worden. Daarbij moet erop worden gelet dat de voorgeschreven werkmethode, werkwijze en/of handelingen niet mogen conflicteren.

In deel 2.1 van het bestek een paragraaf opnemen voor 'Bijlagen' (standaard paragraaf 04) hier de volgende bijlagen opnemen, eventueel aangevuld met overige relevante documenten:

- Ontheffing Omgevingswet (vanaf 01-01-2024 is de Wet natuurbescherming hierin opgenomen), hier de betreffende ontheffing noemen
- Gedragscode Omgevingswet (hier de betreffende gedragscode noemen)
- Werkzaamheden en locaties waarvoor een plan van aanpak voor omgang met beschermde soorten is vereist (afstemmen met eventuele inschrijvingseisen)
- Locaties vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen van te beschermen soorten op basis van een actuele inventarisatie.
- Relevante foerageerplaatsen en vaste migratieroutes van te beschermen soorten op basis van actuele inventarisatie.
- Begrenzing gebieden beschermd in het kader van de Omgevingswet (Natura 2000 gebieden).
- Overzichtstekening van te beschermen locaties waar (tijdelijk) geen werkzaamheden mogen plaatsvinden en/of de aanwezige soorten niet verstoort en/of verontrust mogen worden.

Situatie

In een werkgebied of op een werklocatie kan sprake zijn van bijzondere omstandigheden met betrekking tot te beschermen soorten en hun vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen. Een voorbeeld hiervan is een hoog (grond)waterpeil waardoor er specifieke planten en diersoorten voorkomen. Als er in dit werk bemaling wordt toegepast waarmee de (grond)waterstand beïnvloed wordt, kan dat dus niet zonder dat de aannemer kan aantonen dat dit geen nadelige effecten heeft op deze soorten.

Een ander voorbeeld is dat een werk gelegen is binnen de invloedzone van een Natura 2000 gebied of een ganzen gedooggebied. In dat geval moet vermeld worden welke soorten daar bijzondere bescherming genieten zodat de aannemer daar zijn werkmethoden en in te zetten materieel en machines op kan aanpassen. Een derde voorbeeld is dat er op de werklocatie een migratieroute of overwinteringsplaats met specifieke vegetatie van amfibieën is die de aannemer gedurende de uitvoeringsperiode in stand moet houden. De aannemer moet hier dan zijn werkmethode en werkplanning op aanpassen. De opdrachtgever moet een werk op dergelijke situaties analyseren en vermelden als van toepassing zijnde situatie.

Soorten ontheffing

Hier worden de specifieke soorten genoemd waarvoor ontheffing is aangevraagd en verleend en/of gedurende de contractperiode worden aangevraagd en/of verleend. Dit laatste kan plaatsvinden bij werken die een langere uitvoeringsperiode of zelfs een gefaseerde uitvoeringsperiode omvatten. Als er een ontheffing van toepassing is, wordt er verwezen naar de betreffende bijlage bij het contract.

Gedragscode

De op het werk van toepassing zijnde gedragscode wordt hier vermeld. Het kan zijn dat er meerdere gedragscodes van toepassing zijn (bijvoorbeeld bij integrale contracten). Er moet dan vermeld worden voor welke delen van het werk er welke gedragscode of delen daarvan van toepassing zijn.

Besteksposten inventarisatie

Als er voorafgaand aan de uitvoering van het werk door de aannemer soorten en hun vaste rust- en verblijfplaatsen en/of groeiplaatsen geïnventariseerd moeten worden (resultaatsverplichting), wordt hier aangegeven conform welke bestekspost dit moet gebeuren. Voor fauna en flora zijn hiervoor verschillende besteksposten beschikbaar.

Soorten vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen

Hier wordt vermeld van welke soorten er permanente vaste rust- en verblijfplaatsen en/of groeiplaatsen er in het werkgebied of binnen de invloedzone van het werkgebied zijn (voor zo ver niet al vermeld in een voorgaand lid). Ook vermelden van welke soorten en/of soortgroepen er specifieke locaties zijn voor tijdelijke vaste rust- en verblijfplaatsen met verhoogd risico. Bijvoorbeeld singels en struwelen voor vogels die jaarlijks een nieuw nest bouwen).

Als er geen permanente vaste rust- en verblijfplaatsen en/of groeiplaatsen van beschermde soorten en/of geen locaties met verhoogd risico zijn in het gebied, wordt dit ook vermeld.

Als de opdrachtgever niet (volledig) beschikt over informatie betreffende het voorkomen van vaste rust- en verblijfplaatsen en/of groeiplaatsen van beschermde soorten, dan wordt dat hier vermeld met de verwijzing naar de resultaatsverplichting die van de aannemer verlangd wordt betreffende het inventariseren.

In deel 2.1 van het bestek een paragraaf opnemen voor de Omgevingswet (vanaf 01-01-2024 is de Wet natuurbescherming hierin opgenomen), waarin staat welke situatie voor dit werk van toepassing zijn (keuze maken uit een van onderstaande mogelijkheden, of andere situatie omschrijven):

- Er is een ontheffing voor dit werk van toepassing. Voor de volgende soorten is ontheffing aangevraagd en verleend: (soorten noemen en een verwijzing geven naar de ontheffing in de bijlage)
- Op dit werk is een gedragscode van toepassing. (specifieke gedragscode noemen)
- Te beschermen soorten worden geïnventariseerd volgens bestekspostnummer (bestekspostnummer(s) noemen)
- Op de werklocatie of in het werkgebied zijn geen vaste- rust en verblijfplaatsen en/of groeiplaatsen van beschermde soorten bekend en/of aangetroffen.
- Op de werklocatie of in het werkgebied zijn vaste- rust en verblijfplaatsen en/of groeiplaatsen van beschermde soorten aangetroffen, het betreft: (soorten en type rust- verblijfplaats en of groeiplaats noemen (zo nodig verwijzing naar bijlage voor detailinformatie zoals rapport verkennende of specifieke inventarisatie)).
- De opdrachtgever beschikt niet (of onvolledig) over informatie betreffende het voorkomen van vaste rust- en verblijfplaatsen en/of groeiplaatsen van beschermde soorten. Van de aannemer wordt verlangd dat deze in het kader van het bestek voorafgaand aan de werkzaamheden geïnventariseerd worden volgens bestekspostnummer (bestekspostnummer(s) noemen) (Bij onderhoudscontracten in het kader van bestendig beheer kan inventariseren ook direct voorafgaand aan of zelfs tijdens de werkzaamheden).
- Gedurende de contractperiode zijn er voor de locatie(s) als aangegeven op tekening (tekeningnummer(s) noemen) voorwaarden gesteld aan de periode van uitvoering, het betreft: (voorwaarden uit de ontheffing of gedragscode opnemen).
- Gedurende de contractperiode zijn er op grond van de bij dit bestek behorende ontheffing/gedragscode voorwaarden gesteld aan de periode van uitvoering, het betreft: (periodes uit de ontheffing/gedragscode opnemen).

01.22.01 Uitvoering van werkzaamheden

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: in Nederland zijn soorten beschermd op grond van de [Omgevingswet \(hierin is de Wet natuurbescherming\)](#) opgegaan vanaf 01-01-2024). Het betreft zowel diersoorten als plantensoorten.

lid 02: als onderdeel van zorgvuldig handelen en risicomanagement in relatie met beschermen van vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen van beschermde soorten is het belangrijk dat de directie voorafgaand aan de werkzaamheden in een bouwbespreking met de aannemer de te treffen beschermingsmaatregelen bespreekt. Indien een plan van aanpak voor bescherming van soorten is

vereist in het contract, dan wordt deze in de bespreking ter acceptatie van de directie behandeld. Als door omstandigheden de directie deze bespreking achterwege laat, dan is het belangrijk dat de aannemer om deze bespreking verzoekt. De directie is verplicht aan dit verzoek gevolg te geven. De bespreking wordt genotuleerd, zodat aantoonbaar zorgvuldig gehandeld wordt.

lid 03: zorgvuldig handelen vergt deskundigheid van de betrokken medewerkers. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft hiervoor deskundigheidscriteria opgesteld. Daarbij heeft de minister bij de goedkeuring van gedragscodes aanvullende deskundigheidscriteria erkend. De opdrachtgever, directie en aannemer moeten steeds bij een werk beoordelen welke van deze deskundigheidscriteria zij van toepassing verklaren of inzetten om het werk (of delen daarvan) zorgvuldig met de vereiste deskundigheid uit te voeren.

Een deskundig ecooloog voldoet aan één of meer van deze punten:

- heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
- zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij Nederlandse organisaties als de Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
- zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming

Deskundigheidscriteria kunnen door het ministerie aangepast worden.

lid 04: het is door onvoorziene omstandigheden mogelijk dat tijdens de uitvoering van een werk blijkt dat er vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen van soorten of soorten zelf aanwezig zijn waaraan schade wordt toegebracht. De aannemer moet in dit geval direct de betreffende werkzaamheid stoppen en de directie in kennis stellen. Hierbij kan een overtreding van een verbod hebben plaats gevonden, maar wordt ook direct vervolgschade voorkomen en dus de schade zo veel mogelijk beperkt. De directie moet dan zorg dragen voor een juiste afhandeling van de gebeurtenis. Melding bij de Algemene Inspectiedienst (AID) en opdrachtgever moet hierbij altijd plaats vinden.

01.22.02 Maatregelen in verband met te beschermen plant- en diersoorten

De aannemer moet zijn werkzaamheden zorgvuldig uitvoeren. De aannemer moet er dan ook voor zorgen dat plaatsen waar zijn medewerkers of derden niet mogen komen zichtbaar zijn afgezet met waarschuwingslint. De aannemer moet ook kiezen voor te gebruiken machines en in te zetten materieel waarmee negatieve effecten op de aanwezige soorten en hun vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen worden voorkomen of indien dit niet kan, zo veel mogelijk worden beperkt. Dit geldt ook voor de keuze van de aannemer voor een bepaald product bestrijdingsmiddel, conserveringsmiddel of meststof.

Ook de door de aannemer te kiezen werkmethode moet hieraan voldoen. Omdat dit een wettelijke verplichting is met vrije keuze van de aannemer, komen de kosten van deze maatregelen niet voor vergoeding in aanmerking.

Indien deze maatregelen onvoldoende blijken te zijn om negatieve effecten op soorten en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen te voorkomen, dient de aannemer dit te melden aan de directie. De directie moet dan besluiten welke aanvullende maatregelen er nodig zijn. Deze aanvullende maatregelen kunnen voor vergoeding in aanmerking komen.

01.22.03 Plan van aanpak voor het omgaan met te beschermen plant- en diersoorten

In een plan van aanpak voor omgang met beschermde soorten en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen beschrijft de aannemer op een gedetailleerde wijze hoe hij omgaat met de risico's die de uitvoering van de werkzaamheden op aanwezige beschermde soorten en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen hebben. Hij legt dit plan ter acceptatie voor aan de directie.

Het plan van aanpak moet tijdens de uitvoering nageleefd en gemonitord worden en zo nodig aangepast bij wijziging van het werk of uitvoering daarvan. Dit betekent dat het plan van aanpak een vast agendapunt op de agenda van de bouwvergaderingen moet zijn en de aannemer een registratie

bijhoudt van de afgesproken maatregelen en voorzieningen. De wijze van registreren is onderdeel van het plan van aanpak. De registratie is bedoeld om aantoonbaar het zorgvuldig handelen vast te leggen in een dossier.

01.23 COMMUNICATIE

01.23.01 VISI-systematiek

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: een opdrachtgever kan het gebruik van VISI voorschrijven. In dat geval artikel 01.23.01 lid 01 van de RAW-Catalogus opnemen in het bestek.

Op de VISI-website (<https://www.digigo.nu/standaarden/visi>) staat informatie over deze standaard. In deze handleiding staat een beknopt uittreksel van relevante aandachtspunten.

VISI is een Open Standaard die vrij beschikbaar is voor alle gebruikers. VISI heeft het predicaat 'Open Standaard' gekregen van het College Standaardisatie na een uitgebreid en zorgvuldig beoordelingsproces. VISI staat op de lijst van open standaarden (de 'pas-toe-of-leg-uit-lijst'), zie de website van Forum Standaardisatie (<https://www.forumstandaardisatie.nl/open-standaarden/visi>).

(Semi-)Overheidsorganisaties die actief zijn in het toepassingsgebied van de standaarden zijn 'verplicht' om bij aanschaf of (ver)bouw van ICT-systemen of -diensten deze standaarden te eisen (pas toe). Zij die hiervan afwijken mogen dat alleen met zwaarwegende argumenten doen, en moeten via hun jaarverslag daarover dan gemotiveerd verantwoording afleggen (leg uit). Deze verantwoordingsverplichting is vastgelegd in de Rijksbegrotingsvoorschriften van het Ministerie van Financiën.

lid 02 en 03: de VISI Open Standaard vormt de basis voor de formele (digitale) communicatie en informatieoverdracht in (bouw)projecten en zorgt voor een heldere verdeling van de verantwoordelijkheden in een project. De communicatieafspraken worden door de opdrachtgever vastgelegd in een VISI-raamwerk, met vooraf gedefinieerde rollen welke de verantwoordelijkheden, bevoegdheden, en uit te voeren taken bepalen. Partijen komen vóór de aanvang van hun project overeen wie welke rol(len) vervult, zodat voor iedereen duidelijk is wat van hem/haar wordt verlangd. Er bestaat een standaard VISI-raamwerk ('sjablonen') voor de uitvoering van UAV-contracten.

De opdrachtgever stelt het te gebruiken raamwerk uiterlijk 5 werkdagen na gunning kosteloos ter beschikking aan de aannemer. De aannemer krijgt de mogelijkheid om binnen 10 werkdagen het raamwerk te beoordelen en eventueel een verzoek tot wijziging in te dienen. Die wijzigingen gelden uitsluitend indien de opdrachtgever deze heeft geaccepteerd. De opdrachtgever geeft daarover binnen 5 werkdagen na ontvangst van het wijzigingsvoorstel uitsluitend aan de aannemer. Daarna ligt het raamwerk voor het project vast.

Het is raadzaam om de bovengenoemde procedure zorgvuldig te doorlopen en dat alle partijen die in het raamwerk een rol hebben het desbetreffende raamwerk grondig bestuderen voordat de uitvoering van het project van start gaat. Zo komen zij tijdens de uitvoering niet voor verrassingen te staan. Dat de opdrachtgever in deze procedure minder tijd is toebedeeld dan de aannemer, is omdat mag worden aangenomen dat de opdrachtgever voor de gunning al ruim de tijd heeft gehad om zich in het raamwerk te verdiepen; de opdrachtgever is immers de maker ervan.

De aannemer mag transacties die hij van de opdrachtgever krijgt, gedurende de uitvoering van het project op geen enkele wijze modificeren. De aannemer mag het raamwerk voor eigen, intern gebruik aanpassen of uitbreiden, maar moet er daarbij voor waken dat hij de transacties (en berichten) uit het raamwerk dat hij van de opdrachtgever heeft gekregen, op geen enkele wijze modificeert.

lid 04 en 05: met behulp van VISI-berichten wordt informatie tussen opdrachtgever en aannemer uitgewisseld. Een VISI-bericht kan bijlagen bevatten. In het raamwerk kan de opdrachtgever bij elk bericht specificeren welk type bijlage(n) met dat specifieke bericht wordt (worden) uitgewisseld. Ook kan de opdrachtgever aangeven welke contractdocumenten hij met VISI zal uitwisselen. Partijen mogen, en dat is zelfs wenselijk, ook andere documenten uitwisselen met VISI, opdat het projectdossier volledig en actueel is.

VISI-communicatie staat in rangorde boven analoge of mondelinge communicatie. De authenticatie die de VISI-compatibele software van elke gebruiker vereist, geldt als 'digitale handtekening'. Als de aannemer via een VISI-bericht opdracht krijgt, mag hij ervan uit gaan dat het mandaat van de opdrachtgever met VISI is afgedekt. Andersom, bijvoorbeeld bij het uitbrengen van een offerte, geldt hetzelfde.

Voorbeelden van uit te wisselen documenten zijn:

- weekstaat;
- termijnstaat;
- bestekwijziging;
- staat van meer- en minder werk;
- opdracht;
- offerte;
- eindafrekening;
- algemeen tijdschema;
- gedetailleerd werkplan;
- kwaliteitsplan;
- afwijkingsrapport;
- opnamerapport;
- schets/tekening/berekening;
- kostenraming;
- schademelding;
- bewijsdocument;
- productcertificaat;
- vergunning;
- verslag bouwvergadering.

lid 05: de VISI Open Standaard vereist dat bijlagen bij VISI-berichten voldoen aan de Archiefwet. Het standaardformaat waarin documenten worden verstuurd is het pdf-formaat.

Als een ander formaat wenselijk is omdat dat passender is voor het proces waarin het een rol speelt, kan dat formaat met behulp van artikel 01.23.01 lid 02 van de RAW-Catalogus in het bestek worden opgenomen. Het blijft niettemin raadzaam om alle bijlagen ook altijd in pdf-formaat mee te sturen, ook als het van pdf afwijkende formaat aan de archiefwet zou voldoen.

lid 06: tenzij de opdrachtgever uitdrukkelijk anders heeft bepaald, moet de aannemer altijd zelf zorg dragen voor de benodigde VISI-gebruikerssoftware met het door CROW verstrekte keurmerk 'VISI-compatible software'.

Partijen doen er verstandig aan zorg te dragen voor goed opgeleide mensen die met VISI om kunnen gaan, en ervoor zorgen dat hun netwerk in staat is en ingericht is om zonder blokkades met VISI-gebruikerssoftware van derden te kunnen communiceren.

01.23.01 Gebruik van de VISI-systematiek

Bepalingen: RAW Catalogus

lid 01: dit lid altijd opnemen als de opdrachtgever het gebruik van VISI wil voorschrijven.

lid 02: dit lid opnemen als voor een of meerdere documenten geen gebruik wordt gemaakt van het standaardformaat pdf. In dat geval per document het geldende standaardformaat voor dat type document vermelden.

01.24 BEELDKWALITEIT

De beeldsystematiek in RAW is gebaseerd op CROW-publicatie 'Kwaliteitscatalogus openbare ruimte' (KOR-catalogus). Deze KOR-catalogus biedt opdrachtgevers de mogelijkheid om onderdelen van de openbare ruimte door een aannemer op basis van voorgeschreven kwaliteitseisen (beeldkwaliteit) te laten onderhouden. Met deze manier van contracteren, worden geen aantallen en momenten van onderhoudswerkzaamheden beschreven in het bestek, maar komt de verantwoordelijkheid en het risico voor de frequentie en het moment van onderhoud voor rekening van de aannemer.

De aannemer is daarbij verantwoordelijk dat de te onderhouden onderwerpen op elk moment voldoen aan het, in het bestek voorgeschreven kwaliteitsniveau. De CROW-Adviesgroep Beeldkwaliteit heeft deze kwaliteitsniveaus met behulp van beeldmeetlatten, in de KOR-catalogus vastgelegd. Een beeldmeetlat bevat voor elk van de kwaliteitsniveaus A+ tot en met D, een foto van de mogelijke toestand, en de eisen waaraan de gestelde onderhoudsaspecten moeten voldoen. Omdat kwaliteitsniveau D alleen is geformuleerd om de bovengrens van niveau C aan te geven, is het in de resultaatsbeschrijvingen niet mogelijk om kwaliteitsniveau D als contractniveau te selecteren. Elke situatie voldoet immers aan kwaliteitsniveau D, waardoor een aannemer geen werkzaamheden hoeft te verrichten om dit niveau te handhaven.

Om het gebruik van de KOR-catalogus in RAW-bestekken mogelijk te maken is in RAW het onderwerp 'beeldkwaliteit' opgenomen.

Relatie met de werkcategorieën en technische hoofdstukken

In de RAW-systematiek zijn de resultaatsbeschrijvingen en de technische bepalingen ondergebracht in bestaande RAW-werkcategorieën en bestaande RAW-hoofdstukken.

In zijn totaliteit zijn de teksten over de volgende werkcategorieën verdeeld:

- 22 Grondwerken
- 23 Drainage
- 25 Riolering
- 32 Wegbebakening
- 34 Verlichting
- 47 Kleine kunstwerken en gemalen
- 50 Afval- en reinigingsdiensten
- 51 Groenvoorzieningen
- 52 Kust- en oeverwerken
- 71 Sport-, speel- en recreatievoorzieningen
- 81 Bitumineuze verhardingen
- 82 Betonverhardingen
- 83 Elementenverhardingen
- 84 Bijzondere verhardingen

In de Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2023 is onderscheid gemaakt tussen verzorgingsonderhoud en technisch onderhoud. Bij verzorgingsonderhoud kan van de aannemer worden verlangd dat hij een inschatting kan maken van de door hem te verrichten werkzaamheden qua aantal onderhoudsbeurten en het moment waarop deze moeten worden uitgevoerd. Voor deze vorm van onderhoud zijn resultaatsbeschrijvingen met als eenheid 'week' geschikt.

Bij technisch onderhoud kan dit niet van de aannemer worden verlangd. Om die reden zijn resultaatsbeschrijvingen met als eenheid 'week' daarvoor niet geschikt. Hiervoor zijn bij beeldkwaliteit wel resultaatsbeschrijvingen opgenomen met een 'standaard' eenheid als m, m², are en stuks.

Deel 2 Beschrijving: Resultaatsbeschrijvingen voor beeldkwaliteit met eenheid 'week'

Verdeeld over de werkcategorieën bevat de RAW-Catalogus met resultaatsbeschrijvingen, beschrijvingen met als eenheid 'week' voor het beheersen van een voorgeschreven kwaliteitsniveau.

Voorbeeld indeling deficode bij beeldkwaliteit, eenheid 'week':

51.28.01 Beheersen grashoogte-gazon. (week) (week) (week)

deficode						teksten
1	2	3	4	5	6	
						Beheersen grashoogte-gazon. Betreft het beheersen van grashoogte overeenkomstig KOR-beeldmeetlat: Groen-gras en kruidachtigen-gazon-grashoogte. <i># Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden</i> <i>Gegevens betreffende de percelen vermelden of verwijzen naar bijgevoegd inventarisatieoverzicht.</i> <i>Gegevens betreffende aantal en aard van aanwezige obstakels vermelden.</i>
1						Te onderhouden oppervlakte
	1					Kwaliteitsniveau A+
	2					Kwaliteitsniveau A
	3					Kwaliteitsniveau B
	4					Kwaliteitsniveau C
		1				Reactietijd na bestekmelding 1 werkdag
		2				Reactietijd na bestekmelding 2 werkdagen
		3				Reactietijd na bestekmelding 3 werkdagen
		4				Reactietijd na bestekmelding 5 werkdagen
		5				Reactietijd na bestekmelding 10 werkdagen
		6				Reactietijd na bestekmelding * dag(en)
		7				Reactietijd na bestekmelding * werkdag(en)
			1			Grondsoort: zand Horizontaal of met een talud tot 1:3
			2			Grondsoort: zand Talud 1:3 of steiler
			3			Grondsoort: klei Horizontaal of met een talud tot 1:3

De indeling van alle resultaatsbeschrijvingen is identiek en als volgt:

Hoofdcodetextblok

- Verwijzing naar de overeenkomstige beeldmeetlat in de CROW Kwaliteitscatalogus openbare ruimte: In de resultaatsbeschrijvingen wordt de term 'KOR-beeldmeetlat' gebruikt. Een definitie hiervan is gegeven in artikel 01.24.01 van de Standaard RAW Bepalingen. Situering in het werk en bijzonderheden volgens handleiding: Standaard tekst bij elke RAW-resultaatsbeschrijving;
- Indien van toepassing: de kosten beïnvloedende factoren 'percelen' en 'obstakels'.

Deficode

- Positie 1: Te onderhouden areaal: In verband met het mogelijk via RAW-bestekken verkrijgen van kostenkengetallen voor onderhoud van de openbare ruimte, is op voorstel van de betreffende CROW-werkgroep besloten het te onderhouden areaal in een deficode op te nemen. De hoeveelheid, welke wordt ingevuld in de kolom 'Hoeveelheid ter inlichting', is op die manier voor software een herkenbaar getal.
- Positie 2: Het voorgeschreven kwaliteitsniveau: keuze te maken uit A+ (in zeer beperkte gevallen) , A, B of C.
- Positie 3: Reactietijd na besteksmelding Zie voor 'besteksmelding' artikel 01.24.01 lid 01 sub f en artikel 01.24.07
- Positie 4: Indien van toepassing: kosten beïnvloedende factor (1)
- Positie 5: Indien van toepassing: kosten beïnvloedende factor (2)
- Positie 6: Indien van toepassing: vrijgekomen materialen

Deel 2 Beschrijving: Resultaatsbeschrijving voor beeldkwaliteit niet met als eenheid 'week'

Verdeeld over de werkcategorieën bevat de RAW-Catalogus met resultaatsbeschrijvingen, beschrijvingen die niet als eenheid 'week' hebben, voor het beheersen van een voorgeschreven kwaliteitsniveau en 2 beschrijvingen voor het uitvoeren van inspectie door de aannemer.

Een resultaatsbeschrijving voor inspectie van de openbare ruimte moet worden opgenomen indien in het bestek sprake is van een bestekspost met een kwaliteitsniveau, en die niet de eenheid 'week' heeft. De aannemer moet altijd de inspectie uitvoeren. De verplichting om dit afzonderlijk te regelen vloeit voort uit de Gids Proportionaliteit.

De inspectie zelf wordt middels de afzonderlijke resultaatsverplichting betaald. Afhankelijk van de frequentie van de inspectie kan de bestekschrijver kiezen uit een beschrijving met als eenheid 'week' of een beschrijving met als eenheid 'keer'.

De resultaatsbeschrijvingen die niet als eenheid 'week' hebben worden gebruikt indien de aannemer geen vaste prijs per week betaald krijgt, maar betaald wordt op basis van de werkelijk uitgevoerde hoeveelheid. Dergelijke werkzaamheden lenen zich uitermate goed om op te nemen in een RAW-raamovereenkomst, als de werkelijk uit te voeren hoeveelheid vooraf niet kan worden bepaald maar kan worden ingeschat. Indien geen gebruik wordt gemaakt van een RAW-raamovereenkomst, vindt verrekening plaats overeenkomstig de regels voor afwijkingen van hoeveelheden.

De bestekschrijver kan door middel van een keuze in een deficode aangeven of de door de aannemer uit te voeren werkzaamheden al dan niet vooraf toestemming van de directie behoeven.

De indeling van alle resultaatsbeschrijvingen welke niet als eenheid 'week' hebben is identiek en als volgt:

Hoofdcode tekstblok:

Verwijzing naar de overeenkomstige beeldmeetlat in de CROW Kwaliteitscatalogus openbare ruimte: In de resultaatsbeschrijvingen wordt de term 'KOR-schaalbalk' gebruikt. Een definitie hiervan is gegeven in artikel 01.24.01.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01 sub h:

- Situering in het werk en bijzonderheden volgens handleiding: Standaard tekst bij elke RAW-resultaatsbeschrijving;
- Te onderhouden areaal;
- Verwijzing naar het bestekspostnummer voor de uit te voeren inspectie.

Deel 2 Beschrijving

Voorbeeld indeling deficode bij beeldkwaliteit met geen eenheid 'week':

51.28.21 Beheersen grashoogte-gazon. (are) (are) (are)

deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						Beheersen grashoogte-gazon. Betreft het beheersen van grashoogte overeenkomstig KOR-beeldmeetlat: Groen-gras en kruidachtigen-gazon-grashoogte. # <i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i> <i>Gegevens betreffende de percelen vermelden of verwijzen naar bijgevoegd inventansatieoverzicht.</i> <i>Gegevens betreffende aantal en aard van aanwezige obstakels vermelden.</i> Te onderhouden oppervlakte: * Inspectie volgens bestekspostnummer # <i>Bestekspostnummer vermelden waarin de eigen inspectie door de aannemer ten behoeve van deze werkzaamheden is geregeld.</i>	are
1						Horizontaal of met een talud tot 1:3 Verwachte hoeveelheid per keer: #	
2						Talud 1:3 of steiler Verwachte hoeveelheid per keer: #	
3						Horizontaal of met een talud tot 1:3 Verwachte frequentie: #	
4						Talud 1:3 of steiler Verwachte frequentie: #	
	1					Kwaliteitsniveau A+	
	2					Kwaliteitsniveau A	
	3					Kwaliteitsniveau B	
	4					Kwaliteitsniveau C	
		1				Frequentie eigen inspectie aannemer: ten minste 1 keer per week	
		2				Frequentie eigen inspectie aannemer: ten minste 1 keer per 2 weken	
		3				Frequentie eigen inspectie aannemer: ten minste 1 keer per 4 weken	
		4				Frequentie eigen inspectie aannemer: ten minste 1 keer per kwartaal	
		5				Frequentie eigen inspectie aannemer: ten minste 1 keer per half jaar	
		6				Frequentie eigen inspectie aannemer: ten minste 1 keer per jaar	

Positie 1: Te verwachte hoeveelheid per keer of te verwachten frequentie, indien van toepassing in combinatie met de kosten beïnvloedende factor: Afhankelijk van de termijn van herstel, kan de aannemer werkzaamheden 'opsparen' en gelijktijdig uitvoeren. Op basis van ervaringscijfers kan de bestekschrijver hier informatie geven omtrent de te verwachten inzet.

Positie 2: Het voorgeschreven kwaliteitsniveau: keuze te maken uit A+ (in zeer beperkte gevallen), A, B of C.

Positie 3: Frequentie van de door de aannemer uit te voeren inspectie.

Positie 4: Door de bestekschrijver te geven beschrijving van de uit te voeren werkzaamheden bij overschrijding van het kwaliteitsniveau, en aangeven of werkzaamheden vooraf toestemming van de directie behoeven.

Positie 5: Termijn van uitvoering.

Positie 6: Indien van toepassing: vrijgekomen materialen

Bepalingen: Standaard RAW

In de diverse technische hoofdstukken zijn begrippen opgenomen die behoren bij het werken met beeldkwaliteit. In de naam van het betreffende artikel wordt altijd verwezen naar 'beeldkwaliteit'.

Naast de begrippen bevatten de technische hoofdstukken eisen die overeenkomstig zijn aan de CROW-Kwaliteitscatalogus openbare ruimte. Als het in de Kwaliteitscatalogus openbare ruimte beschreven kwaliteitsniveau D niet in een RAW-bestek van toepassing kan worden verklaard, zijn de bijbehorende eisen niet vertaald naar Standaard RAW Bepalingen.

De naam van het artikel waarin de eisen zijn opgenomen is overeenkomstig aan de titel van de betreffende resultaatsbeschrijving.

01.24.01 Begrippen

lid 01 f: De tekst 'een als zodanig' is opgenomen, omdat de directie duidelijk moet aangeven dat het gaat om een besteksmelding en niet om een mededeling van werk dat niet voldoet. Dit onderscheid is noodzakelijk vanwege de mogelijke financiële gevolgen van een besteksmelding (zie artikel 01.24.07 van de Standaard).

In de praktijk hecht een opdrachtgever doorgaans meer waarde aan een goede procesgang bij de aannemer, dan op herstel van onvoldoende werk. Vaak wordt een situatie die gevaar voor de omgeving oplevert of storend is voor het beeld als besteksmelding aangemerkt. In de meeste gevallen blijkt de directie de aannemer aan te spreken op de kwaliteit, maar daarbij vooral verbetering van zijn werkproces of aanpassing van de frequentie van onderhoudsbeurten te bewerkstelligen.

lid 01 g: vergelijk UAV 2012 paragraaf 6 lid 7: "de door de directie in redelijkheid te stellen termijn voor verbetering van onvoldoend werk." In het geval van een besteksmelding is de termijn voor verbetering in het bestek vermeld. Deze termijn wordt 'reactietijd' genoemd.

01.24.02 Algemeen

lid 01: van de opdrachtgever wordt verwacht dat hij alle relevante informatie vermeldt. De wijze waarop hij dit doet is vrij. Het gaat hierbij om het vermelden van gebiedsinventarisatie, ervaringscijfers, evenementen, marktdagen en dergelijke. De inschrijver dient hiermee een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de te onderhouden gebieden en de gevolgen voor het uit te voeren onderhoud. Een dergelijk bepaling is noodzakelijk, om daarmee de volledigheid van informatie te onderstrepen.

Bepalingen: RAW Catalogus

Met het opnemen van deze bepaling kan het 'Communicatieschema klimaatinvloeden op beeldbestekken' zoals gepubliceerd door de branchevereniging VHG van toepassing worden verklaard. Dit schema geeft de communicatie aan tussen opdrachtgever en aannemer in geval van het niet kunnen uitvoeren van geplande werkzaamheden als gevolg van klimaatinvloeden.

Bij beheersen op beeldkwaliteit kan daarvan het gevolg zijn dat bepaalde beheeraspecten niet aan het voorgeschreven beeld kunnen voldoen. Dit schema geeft naast de communicatie een aantal mogelijke oplossingen voor het al dan niet uitvoeren van de werkzaamheden met de daarbij behorende betaling en verrekening.

01.24.03 Besteksposten die niet als eenheid 'week' hebben

Bepalingen: Standaard RAW

lid 01: als er een (te) groot risico is voor de aannemer om het werk op beeldkwaliteit te onderhouden, dan kan gekozen worden voor een kwaliteitsniveau in combinatie met een bestekspost die niet de eenheid 'week' heeft. In dat geval beoordeelt de aannemer aan de hand van inspectie of het onderwerp nog aan het kwaliteitsniveau voldoet. Is dit niet het geval dan moet hij onderhoudswerkzaamheden uitvoeren, die hem betaald worden op basis van de werkelijk uitgevoerde hoeveelheid.

Indien gewenst kan de opdrachtgever ervoor kiezen dat de aannemer de werkzaamheden niet eerder uitvoert dan na toestemming van de directie. De bestekschrijver kan bij het opstellen van het bestek voor deze mogelijkheid kiezen door een juiste deficode-keuze in de resultaatsbeschrijving. De keuze voor een bestekspost met de eenheid 'week' of voor een bestekspost welke niet de eenheid 'week' heeft is aan de opdrachtgever.

Als een bestekspost niet de eenheid 'week' heeft, dan is de in het bestek vermelde hoeveelheid resultaatsverplichting een geschatte hoeveelheid, die door de bestekschrijver doorgaans op basis van verwachting of ervaringscijfers wordt ingevuld. Een afwijking wordt verrekend als een

afwijking van een hoeveelheid conform de UAV 2012 en de RAW. Het is daarom voor de opdrachtgever belangrijk deze hoeveelheid zo goed mogelijk in te schatten, of ervoor te kiezen deze werkzaamheden te beschrijven in een RAW-raamovereenkomst. Voor de uit te voeren inspectie moet de bestekschrijver een afzonderlijk bestekspost opnemen.

01.24.04 Meetlocaties

lid 01: de meest toegepaste methode voor het vaststellen van de meetlocaties is de 'rastermethode'. Het staat de opdrachtgever vrij om een andere methode te kiezen. De meetlocaties worden in het bestek vermeld. Wijziging van meetlocaties wordt beschouwd als een bestekswijziging.

lid 02: om te voorkomen dat meetlocaties ontstaan waarin zich nauwelijks te onderhouden gebied bevindt, hoeft niet het gehele te onderhouden gebied in een meetlocatie te zijn opgenomen. Vaak zijn de randen van het werkterrein en intensieve bebouwing redenen om delen van het te onderhouden gebied niet als meetlocatie te benoemen.

01.24.05 Aanvang werk

Algemeen: het beoordelen van de bestaande situatie bij aanvang van het werk bestaat voor de aannemer uit 3 mogelijkheden:

1. Een globale steekproef van 10% van de meetlocaties, waarbij de aannemer binnen een geconstateerde overschrijding van het voorgeschreven kwaliteitsniveau < 10% geen aanspraak kan maken op vergoeding van kosten voor herstel (risico aannemer). Herstel \leq 10% vindt plaats tijdens de reguliere onderhoudswerkzaamheden.
2. Een periode van 4 weken na aanvang van het werk waarin de aannemer onvolkomenheden kan melden, ook buiten de steekproef om. Deze beoordeling kan door de aannemer zelf worden gedaan. In de huidige praktijk blijkt dat alleen te gebeuren voor onderhoudsaspecten waarmee hogere kosten zijn gemoeid voor herstel (reparaties, vervanging) en nauwelijks voor regulier onderhoud (maaien, onkruid, zwerfafval e.d.). De werkgroep vindt het billijk dat dit achterstallig onderhoud kan worden gemeld en wordt vergoed, indien de aannemer zich hiertoe verbindt.
3. Voor onderwerpen die zich binnen 4 weken niet laten beoordelen (niet zichtbaar door weersomstandigheden of groeiomstandigheden) heeft de aannemer tot 8 maanden de tijd om aannemelijk te maken dat een onvolkomenheid ten tijde van de aanvang van het werk al aanwezig was. De periode van 8 maanden is gekozen vanwege het tussen opdrachtgevers sterk wisselende moment van ingaan van het contract. Een periode van 8 maanden bevat in elk geval één groeizame periode.

lid 01: deze bepalingen gelden alleen als de aannemer het risico loopt voor achterstallig onderhoud bij aanvang van het werk. Dit is alleen het geval als hij een kwaliteitsniveau moet onderhouden op basis van een prijs per week. In het geval van een bestekspost welke niet als eenheid 'week' heeft krijgt de aannemer de werkelijk uitgevoerde hoeveelheid betaald en draagt de aannemer niet het risico voor achterstallig onderhoud.

lid 03: bij aanvang van de overeenkomst moet het te onderhouden gebied voldoen aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau. Om dit te beoordelen wordt gebruik gemaakt van dezelfde beoordelingssystematiek, die ook de directie gebruikt om het werk van de aannemer op te nemen. Deze steekproef is representatief voor het totale te onderhouden gebied. Omdat de aannemer in dit geval de aanwezige kwaliteit moet beoordelen, is hij degene die het meetvak, de meetstrook en het meetelement binnen de op te nemen meetlocatie bepaalt.

lid 04: bij onderhoud in de openbare ruimte is het onmogelijk om altijd voor 100% te voldoen aan de voorgeschreven kwaliteit. De factor 'mens' en 'omgeving' spelen hierin een belangrijke rol. Te denken valt hierbij aan zwerfafval, vulling van afvalbakken, graffiti e.d., waarvan de aanwezigheid door factoren buiten de invloed van de aannemer plaatsvindt. Een door de aannemer uitgevoerde onderhoudsronde geeft geen garantie voor de staat van de openbare ruimte kort daarna.

Daarom is bepaald (zie artikel 01.24.09 van de Standaard) dat bij de opnemings 10% van de opgenomen meetlocaties niet hoeft te voldoen aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau zonder dat sprake kan zijn van een korting. Een vergelijkbare regeling geldt ook bij aanvang van het werk. Ook dan is niet van de opdrachtgever te verlangen dat 100% voldoet aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau. De beoordeling van de situatie bij aanvang is gelijk aan de opnemings van het werk door de directie.

lid 05: de aannemer stelt zich in de gelegenheid zich te verbinden tot het op niveau brengen van onderwerpen die bij aanvang van het werk niet voldoen aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau (gewenste nul-situatie). Bij overschrijding van het voorgeschreven kwaliteitsniveau bij aanvang van het werk is feitelijk sprake van 'achterstallig onderhoud'. Het realiseren van het voorgeschreven kwaliteitsniveau, kortom het op de gewenste nul-situatie brengen, geldt in dat geval voor het gehele te onderhouden gebied binnen de betreffende bestekspost.

Indien voor de hiertoe benodigde werkzaamheden in het bestek geen besteksposten zijn opgenomen, moeten de prijzen voor deze werkzaamheden in onderling overleg tussen opdrachtgever en aannemer worden overeengekomen. Er kunnen zich redenen voordoen dat niet de aannemer, maar een derden deze werkzaamheden uitvoert.

lid 06: de in lid 02 bedoelde beoordeling is een steekproef die daarmee een globaal beeld geeft van de aanvangssituatie. Blijft het percentage meetlocaties dat niet voldoet aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau binnen de 10% dan heeft de aannemer in beginsel geen mogelijkheid om het wegwerken van achterstallig onderhoud vergoed te krijgen. Voor veel onderhoudswerkzaamheden is het geen bezwaar dit risico bij de aannemer te leggen (o.a. maaien, onkruid, zwerfafval).

In een aantal situaties kan het wegwerken van achterstallig onderhoud behoorlijke kosten met zich mee brengen. Lid 05 is bedoeld om de aannemer een mogelijkheid te bieden, buiten de steekproef om, vergoeding te krijgen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud ook onder de drempel van 10%. Het recht op vergoeding is geregeld in lid 09 van dit artikel. Deze bepaling geldt voor alle werkzaamheden. Als termijn is gekozen voor 4 weken na opdracht. Deze komt overeen met de eerste betalingstermijn.

lid 07: of het te onderhouden gebied voldoet aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau is niet altijd bij aanvang al te constateren. Dit kan afhankelijk zijn van weersomstandigheden, zoals de aanwezigheid van sneeuw, maar ook van groeiomstandigheden zoals bij onkruiden. Ongeacht het aanvangstijdstip van de overeenkomst heeft de aannemer tot 1 juni van het eerste contractjaar de tijd om aan te geven welke onderwerpen naar zijn mening bij aanvang niet voldeden aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau. De aantoonbaarheid hiervan ligt bij de aannemer.

01.24.06 Benodigde bouwstoffen

lid 01: uitgangspunt is dat de benodigde bouwstoffen door de opdrachtgever ter beschikking worden gesteld, omdat bij inschrijving moeilijk is in te schatten hoeveel bouwstof benodigd is om aan een het voorgeschreven kwaliteitsniveau te voldoen. Als de opdrachtgever bepaalde bouwstoffen toch door de aannemer wil laten leveren als onderdeel van de resultaatsverplichting, dan moet hij deze bouwstoffen nadrukkelijk benoemen in het bestek. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de tekst uit de RAW-Catalogus Bepalingen.

01.24.07 Besteksmeldingen

lid 01: besteksmeldingen zijn alleen van toepassing bij besteksposten die als eenheid 'week' hebben. De termijn waarbinnen een besteksmelding door de aannemer moet worden verholpen is in het bestek vermeld. De termijn hangt af van het te onderhouden onderwerp en van de gevolgen van het gebrek (veiligheid, aansprakelijkheid wegbeheerder, kans op schade en dergelijke). De directie beoordeelt, na gereedmelding door de aannemer, of het gebrek op de juiste wijze is hersteld, zodanig dat aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau wordt voldaan. Is dit niet het geval, dan kan de opdrachtgever een korting opleggen voor elke dag na de gestelde reactietijd.

01.24.08 Opneming

lid 01: opneming aan de hand van de hier omschreven procedure is alleen van toepassing bij besteksposten die als eenheid 'week' hebben. Voor besteksposten die niet als eenheid 'week' hebben geldt de opneming zoals geregeld in artikel 01.02.02 van de Standaard.

lid 02: het beoordelen van alle meetlocaties is erg arbeidsintensief. Bij een steekproef van 10% van de meetlocaties wordt een statistisch betrouwbaar beeld verkregen. Er geldt een minimum aantal van 25 waarnemingen (meetlocaties) en een maximum aantal van 100.

Bepalingen: RAW Catalogus

lid 03: als de opdrachtgever verlangt dat de aannemer de opname van het werk verricht of dat de aannemer dit moet laten door een onafhankelijk adviesbureau, moet goed in het bestek de voorwaarden daaromtrent zijn geregeld. Te denken valt hierbij aan: het moment van opname; vastleggen van de registratie en moment van vastleggen.

Daarnaast kan de opdrachtgever in het bestek aangeven op welke wijze hij voornemens is de resultaten van de door de aannemer geregistreerde gegevens te controleren of audits te houden. Voor het uitvoeren van de opname is geen resultaatsbeschrijving beschikbaar. Deze kan in deel 2.2 worden opgenomen. Ook kan in het bestek worden aangegeven dat de kosten voor de opname deel uitmaken van de 'uitvoeringskosten'.

Bepalingen: Standaard RAW

lid 05: het mogelijk aantal op te nemen meetvakken, -stroken en -elementen moet minimaal 10 bedragen. Bevat een te onderhouden oppervlak minder dan 10 meetlocaties, dan moeten er toch minimaal 10 beoordelingen plaatsvinden. Dit om te voorkomen dat elke meting, waarbij geconstateerd wordt dat deze niet voldoet aan het vereiste kwaliteitsniveau, per definitie kan leiden tot het opleggen van een korting.

Voorbeeld:

Stel: het aantal meetlocaties bedraagt 8. Indien één meetlocatie niet voldoet aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau, dan bedraagt het percentage meetlocaties dat niet voldoet 12,5 %. In dat geval zou een opdrachtgever direct gerechtigd zijn om een korting op te leggen. De bepaling in dit lid regelt dat er altijd 10 meetvakken, meetstroken of meetelementen kunnen worden beoordeeld. Er geldt dat voor het bepalen van het percentage dat niet voldoet moet worden uitgegaan van het aantal meetvakken, -stroken of -elementen waarin het betreffende onderwerp voorkomt. Zie het voorbeeld bij artikel 01.24.09 lid 06.

lid 06: per meetlocatie moeten de daar voorkomende onderwerpen (besteksposten) worden beoordeeld. Voor de beoordeling geldt de oppervlakte of de lengte zoals vermeld in de eisen, bijvoorbeeld 100 m² of 100 m. Omdat het uitgangspunt is dat de gehele oppervlakte moet voldoen aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau, kan de directie besluiten de opname te doen op de 'op het oog' slechtste plaats binnen de grenzen van de meetlocatie. Als deze slechtste plaats voldoet, dan voldoet het op alle andere plaatsen binnen deze meetlocatie ook.

lid 08: als een op te nemen vak kleiner is dan de oppervlakte vermeldt bij de eis, moet het vak worden uitgebreid met andere vakken, zodanig tot de oppervlakte vermeldt bij de eis wordt verkregen. Bij het samenvoegen van vakken mag één vak voor een deel worden meegenomen. Als de in een meetlocatie aanwezige oppervlakte kleiner is dan de bij de eis vermelde oppervlakte, geldt de eis voor de aanwezige oppervlakte.

lid 09: als een op te nemen strook kleiner is dan de lengte vermeldt bij de eis, moet de strook worden uitgebreid met andere stroken, zodanig tot de lengte vermeldt bij de eis wordt verkregen. Bij het samenvoegen van stroken mag één strook voor een deel worden meegenomen. Als de in een meetlocatie aanwezige lengte kleiner is dan de bij de eis vermelde lengte, geldt de eis voor de aanwezige lengte.

lid 02: het percentage meetvakken, meetstroken of meetelementen dat niet voldoet aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau wordt bepaald door het aantal meetvakken, meetstroken of meetelementen dat niet voldoet te delen door het aantal opgenomen meetvakken, meetstroken of meetelementen en de uitkomst te vermenigvuldigen met 100%. Dit percentage wordt per bestekspost bepaald. Een meetlocatie kan immers voor het ene onderwerp voldoen aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau, en voor een ander onderwerp niet voldoen aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau.

lid 04: de opdrachtgever is niet verplicht een korting op te leggen, maar heeft hiertoe de mogelijkheid. Het niet voldoen aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau kan het gevolg zijn van omstandigheden waarop de aannemer geen invloed heeft gehad (weersomstandigheden, gebruiker openbare ruimte). Een opdrachtgever kan daarom overwegen geen korting op te leggen.

lid 06: de hoogte van een op te leggen korting wordt bepaald door het percentage meetvakken, meetstroken of meetelementen dat niet voldoet aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau. Indien dit percentage groter is dan 10%, wordt het volledige percentage dat niet voldoet meegerekend in het vaststellen van het bedrag van de korting. Daarop komt een factor 1,3. Deze factor 1,3 is door de RAW-werkgroep naar redelijkheid en billijkheid bepaald.

Voorbeeldberekening korting:

Totaal aantal meetlocaties: 600

Op te nemen aantal meetlocaties: 60 (10% van totaal aantal meetlocaties)

Aantal opgenomen meetvakken: 40 (in de overige 20 meetlocaties komt deze bestekspost niet voor)

Aantal meetvakken dat niet voldoet aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau: 6

Prijs per eenheid op inschrijvingsstaat: € 50,00 (eenheid 'week')

Betalingstermijn: 4 weken

Percentage meetvakken dat niet voldoet aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau bedraagt: $6 / 40 \times 100\% = 15\%$ (groter dan 10% dus korting mogelijk)

Bedrag van de mogelijke korting: $\text{€ } 50,00 \times 4 \times 15\% \times 1,3 = \text{€ } 39,00$

Betaling in deze termijn (zonder korting) : $4 \times \text{€ } 50,00 = \text{€ } 200,00$

Betaling in deze termijn (met korting) : $4 \times \text{€ } 50,00 - \text{€ } 39,00 = \text{€ } 161,00$

lid 07: omdat verwacht mag worden dat de aannemer een zekere periode nodig heeft om zijn onderhoudsproces goed af te stemmen op de omgevingsfactoren, kan geen korting worden toegepast op de eerste betalingstermijn. Bovendien heeft de aannemer deze eerste betalingstermijn nog de mogelijkheid de opdrachtgever te attenderen op situaties die bij aanvang niet voldeden aan het voorgeschreven kwaliteitsniveau.

01.26 INZET PERSONEN IN HET KADER VAN SOCIAL RETURN – ALGEMENE TOELICHTING

Bepalingen: RAW Catalogus

De bepalingen in het kader van social return in deze paragraaf dienen als uniforme basis voor het opnemen van een social-returnverplichting in RAW-bestekken. Deze uniforme bepalingen kunnen zo nodig worden aangevuld met eisen die volgen uit het beleid van de opdrachtgever en/of uit specifieke projectdoelstellingen.

Het stellen van een social-returnverplichting is nadrukkelijk project/werk gerelateerd. Er moet dan ook allereerst gekeken worden of het daadwerkelijk stellen van een social-returnverplichting passend is voor het betreffende project. Aard, maar ook duur van het project kunnen bij die afweging een rol spelen. Ook moet bijvoorbeeld gelet worden op vereiste (specialistische) vaardigheden en opleidingsniveaus van mensen die op een werk worden ingezet, wat de begeleidingsmogelijkheden zijn en of er bijvoorbeeld specifieke veiligheidsvoorschriften voor een werk gelden.

Bij positieve beantwoording van de vraag of het stellen van een social-returnverplichting passend is voor een werk, moet vervolgens gekeken worden of de social-returnverplichting ook naar omvang werkbaar is voor de opdracht (zie hiervoor ook de toelichting op artikel 01.26.03).

De artikelen 01.26.01 t/m 01.26.04 moeten altijd worden opgenomen:

- 01.26.01 Begrippen
- 01.26.02 Doelgroep
- 01.26.03 Social-returnverplichting
- 01.26.04 Korting

De invulling van de Social Return verplichting heeft het karakter van een drietrapsraket, welke is weergegeven in de artikelen 01.26.05, 01.26.06 en 01.26.07:

01.26.01 Begrippen

lid 01 sub c: deze "voorschakel" garandeert, dat de in te zetten personen over voldoende instapniveau beschikken qua technische kennis en vaardigheden, en veilig op en om de bouwplaats kunnen worden ingezet. Ook met deze bijscholing wordt het perspectief op duurzame werkzaamheid in de bouw en infra vergroot.

01.26.02 Doelgroep

Tot de doelgroep van social return wordt een aantal categorieën personen gerekend. Een drietal van deze groepen wordt hier toegelicht.

De eerste belangrijke categorie die onder de doelgroep is gebracht betreft "personen die zijn opgenomen in het Doelgroepregister van het UWV".

Banen voor mensen uit dit doelgroepregister vallen onder de Banenafpraak uit het Sociaal Akkoord. Deze bepaling borgt dat inspanningen in het kader van de Participatiewet en de Banenafpraak te allen tijde meetellen bij de invulling van social return. UWV houdt het register bij.

In het doelgroepregister zijn personen opgenomen die onder onderstaande groepen vallen:

- mensen die vallen onder de Participatiewet, en van wie is vastgesteld dat zij niet het wettelijk minimumloon kunnen verdienen (maandelijks geactualiseerd).
- mensen die een beoordeling arbeidsvermogen hebben aangevraagd, en vastgesteld is ze een (voormalig) leerling zijn in het voortgezet speciaal onderwijs (vso) of het praktijkonderwijs (pro).
- mensen met WSW-indicatie (Wet Sociale Werkvoorziening).
- mensen met een oude Wajong of Wajong 2010 die kunnen werken.
- mensen met een WIW-baan (voormalige Wet inschakeling werkzoekenden) of een ID-baan (voormalig Besluit in- en doorstroombanen).
- mensen waaruit een loonwaardeonderzoek blijkt dat ze een verminderde loonwaarde hebben.
- mensen met een ziekte of handicap die is ontstaan voor de 18e verjaardag of tijdens de studie. En die alleen het wettelijk minimumloon kunnen verdienen met een werkvoorziening

(bijvoorbeeld een vervoersvoorziening of een brailletoetsenbord). Hiervoor is een beoordeling werken met een voorziening aangevraagd.

Een andere groep betreft "niet-uitkeringsgerechtigden die vallen onder de Participatiewet". De niet-uitkeringsgerechtigden (zogenaamde Nuggers) vallen onder de doelgroep van de Participatiewet.

Een nigger is iemand die:

- geen uitkering ontvangt;
- niet werkt of studeert, of minder dan 12 uur per week werkt;
- graag wil werken of meer dan 12 uur per week wil werken;
- ondersteuning nodig heeft bij de re-integratie.

Een derde groep die tot de doelgroep van social return behoort, betreft "leerlingen". Opleiden speelt in het verkleinen van afstand tot de arbeidsmarkt immers een belangrijke rol. Opleiden leidt niet alleen tot verbetering van de inzetbaarheid van de betrokken personen, als ook tot behoud van de benodigde vakkennis en – bekwaamheid in de bedrijfstak, maar biedt bovenal toekomstperspectief aan de betrokkenen zelf.

Partijen die leerlingen opleiden investeren in dit toekomstperspectief. Het is deze investering die maakt dat er ook in dit geval van social return inspanning gesproken kan worden.

01.26.03 Social-returnverplichting

Algemeen: Voor de inzet van social return in de uitvoeringsfase van een project wordt in beginsel uitgegaan van twee voorkeursopties:

- een vast bedrag (lid 01);
- een percentage van de loonsom (leden 02 en 03).

Wat een proportioneel en aanvaardbaar bedrag of percentage is, is project gerelateerd en vereist daarom een projectspecifieke beoordeling. Met name of en in hoeverre social return voor het project passend is. Zie hiervoor de algemene toelichting op deze paragraaf. Een opdrachtgever is daarbij vrij in zijn keuze voor het stellen van een bedrag of een percentage van de loonsom.

Gebruik van een vast bedrag (lid 01) verdient de voorkeur, omdat een bedrag gelijk is voor alle inschrijvers. Als de optie van een percentage van de loonsom wordt gekozen (leden 02 en 03) moet een definitieve social-returnverplichting per inschrijver worden vastgesteld.

Bij vaststelling van de omvang van de verplichting voor het project (voor zowel het stellen van een bedrag als een percentage van de loonsom) moet ook gelet worden op zaken als specifiek vereiste (specialistische) vaardigheden, opleidingsniveau, begeleidingsmogelijkheden, veiligheidsvoorschriften e.d.

Als gebruik wordt gemaakt van de bepalingen die een percentage van de loonsom voorschrijven (lid 02), moet in het contract bekend zijn wat de loonsom voor de berekening van de social-returnverplichting is. Hiervoor moet de opdrachtgever een inschatting maken en moet aangeven wat het percentage loonkosten ten opzichte van de aannemingsom is.

Een inschrijver moet zo nodig in het kader van inlichtingen aangeven als dit percentage sterk afwijkt van het daadwerkelijke percentage loonkosten.

Op deze manier is de verhouding tussen de loonkosten en de aannemingsom in het bestek inzichtelijk gemaakt. Een percentage van 5% van de loonsom wordt daarbij over het algemeen als proportioneel gezien.

lid 05: personen uit de doelgroep worden in bepaalde gevallen door een opleidingsbedrijf of een samenwerkingsverband van opleidingsbedrijven, een separate stichting of anderszins in dienst genomen. Deze personen worden vervolgens via verschillende aannemers op verschillende projecten ingezet, totdat zij voldoende kennis en kunde hebben om duurzaam aan één bedrijf verbonden te worden.

De inzet van personen via dergelijke constructies, waaronder ook het inzetten van onderaannemers met personen uit de doelgroep, zijn met deze bepaling toegestaan naast de inzet van personen die direct in dienst van de aannemer zijn of worden genomen. Het toestaan van dergelijke constructies, naast het direct in dienst nemen van personen door de aannemer, beperkt het mogelijke risico van 'draaideurconstructies' waarbij personen na afloop van een project (gedwongen) uit dienst treden.

01.26.05 Certificering Prestatieladder Socialer Ondernemen

Algemeen: (Optioneel) Opdrachtnemers met een certificering kunnen op die wijze aantonen dat zij aan (een deel van) hun social-returnverplichting voldoen;
Alleen opnemen als een opdrachtgever het gebruik van de Prestatieladder Socialer Ondernemer van PSO-Nederland toestaat.

lid 01: bij gebruik van de optie voor PSO-gecertificeerde bedrijven moet de minimaal gewenste trede ingevuld worden. De treden lopen uiteen van:

- A. Aspirant status;
 - 1. Voldoen aan de basisnorm voor socialer ondernemen met meer personen uit PSO-doelgroep dan gemiddeld bedrijf;
 - 2. Bovengemiddelde inzet PSO-doelgroep;
 - 3. Koploper op inzet PSO.

Op alle niveaus geldt het voldoen aan kwalitatieve eisen m.b.t. passend werk, integratie, functioneren, ontwikkelen en begeleiding.

Voor kleinere opdrachten ligt een minimale eis van trede 1 het meest voor de hand. Voor meer informatie zie www.pso-nederland.nl.

01.26.06 Inzet van personen volgens eigen plan van de aannemer

Opdrachtnemers die zelf een plan hebben voor de invulling van (een deel van) de social-returnverplichting, bijvoorbeeld omdat zij al personen uit de doelgroep aan zich gebonden hebben, krijgen de mogelijkheid dit plan in te dienen.

lid 01: personen uit de doelgroep worden in bepaalde gevallen door een opleidingsbedrijf of een samenwerkingsverband van opleidingsbedrijven, een separate stichting of anderszins in dienst genomen. Deze personen worden vervolgens via verschillende aannemers op verschillende projecten ingezet, totdat zij voldoende kennis en kunde hebben om duurzaam aan één bedrijf verbonden te worden.

De inzet van personen via dergelijke constructies, waaronder ook het inzetten van onderaannemers met personen uit de doelgroep, zijn met deze bepaling toegestaan naast de inzet van personen die direct in dienst van de aannemer zijn of worden genomen. Het toestaan van dergelijke constructies, naast het direct in dienst nemen van personen door de aannemer, beperkt het mogelijke risico van 'draaideurconstructies' waarbij personen na afloop van een project (gedwongen) uit dienst treden.

01.26.07 Inzet en opleiding van personen die worden voorgedragen door de opdrachtgever

Opdrachtnemers die zelf nog geen (volledig) plan hebben, vullen in samenwerking met de opdrachtgever en (samenwerkingsverbanden van) opleidingsbedrijven de social-returnverplichting in.

De artikelen 01.26.06 en 01.26.07 moeten altijd worden opgenomen en voorzien in invulling van de social-returnverplichting als een aannemer geen certificering volgens de PSO-ladder of een daaraan gelijkwaardige certificering bezit.